

RAPORTUL nr. 4

Misiunea de observare Promo-LEX a alegerilor parlamentare anticipate din 11 iulie 2021

Perioada de observare: 9 iunie – 22 iunie 2021

Publicat la 24 iunie 2021

Toate drepturile sunt protejate. Conținutul raportului poate fi utilizat și reprodus în scopuri nonprofit și fără acordul prealabil al Asociației Promo-LEX cu condiția indicării sursei de informație. Conținutul raportului poate fi supus revizuirilor redacționale.

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Kingdom of the Netherlands

Misiunea de observare a alegerilor parlamentare anticipate din 11 iulie 2021 este desfășurată de Asociația Promo-LEX cu suportul financiar al Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) prin Programul „Democrație, Transparență și Responsabilitate”, al Consiliului Europei prin proiectul „Suport pentru observarea civică a alegerilor parlamentare anticipate din 2021 în secțiile de votare create în străinătate”, precum și al Oficiului Ambasadei Regatului Țărilor de Jos la Chișinău prin proiectul „Suport pentru informarea cetățenilor și observarea civică a alegerilor parlamentare anticipate din 2021 în secțiile de votare create pentru alegătorii din regiunea transnistreană”. Componenta „Discursul instigator la ură” este susținută de către Departamentul Justiție și Drepturile Omului al Fundației Soros Moldova prin proiectul „Consolidarea unei platforme de dezvoltare a activismului și educației de Drepturi ale Omului în Republica Moldova – etapa a IV-a”.

Responsabilitatea pentru opiniile exprimate în cadrul acestui raport aparține Asociației Promo-LEX și nu reflectă neapărat poziția donatorilor. În cazul în care apar discrepanțe între textul în limba română și traducerea acestuia în altă limbă, va prevala varianta în limba română a raportului.

Cuprins

SUMAR EXECUTIV	4
INTRODUCERE	8
I. CADRUL LEGAL	10
II. ORGANELE ELECTORALE.....	13
III. DESEMNAREA ȘI ÎNREGISTRAREA CONCURENȚILOR.....	19
IV. LITIGII ELECTORALE	22
V. ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ.....	27
VI. CONCURENȚII ELECTORALI	29
VII. FINANȚAREA CAMPANIEI ELECTORALE.....	36
VIII. DISCURSUL DE URĂ ȘI INSTIGARE LA DISCRIMINARE	48
IX. EDUCAȚIE ȘI INFORMARE ELECTORALĂ.....	51
RECOMANDĂRI.....	54
ABREVIERI	55
ANEXE.....	57

SUMAR EXECUTIV

Cadrul legal. În perioada de referință, Curtea Constituțională a emis două decizii de inadmisibilitate a excepțiilor de neconstituționalitate ridicate în litigiile electorale, care vizează modul în care trebuie să fie interpretate unele prevederi ale Codului electoral la soluționarea litigiilor electorale. Astfel, s-a stabilit că contestațiile privind acțiunile și hotărârile CEC se depun la Curtea de Apel Chișinău fără respectarea procedurii prealabile. Respectiv, atât instanțele de judecată, cât și CEC urmează să-și revizuiască practica de soluționare a contestațiilor electorale.

De asemenea, Guvernul a aprobat două hotărâri care pot fi relevante pentru scrutinul în desfășurare. În cazul Hotărârii nr. 93 a fost aprobată majorarea alocațiilor fondului de rezervă al Guvernului cu peste 25 mil. de lei. Însă, subliniem, decizia în cauză nu garantează că resursele alocate vor fi utilizate pentru finanțarea alegerilor. Respectiv, MO Promo-LEX reiterează mesajul că Guvernul trebuie să adopte în mod urgent hotărârea cu privire la suplimentarea suportului financiar pentru organizarea scrutinului. Cea de a doua Hotărâre, nr. 92, asigură o accesibilitate mai mare la vot pentru alegători prin obligarea Agenției Servicii Publice să elibereze buletinele de identitate solicitate pe parcursul ultimei luni dinaintea alegerilor nu mai târziu de două zile până la data scrutinului, indiferent de termenul de prestare solicitat.

Organele electorale. În perioada vizată, CEC s-a întrunit în șase ședințe, dintre care trei ordinare și trei extraordinare, desfășurate în format mixt. Până la 22 iunie 2021 CEC a acreditat 1 201 observatori, dintre care 1019 observatori naționali și 182 de observatori și experți internaționali. Asociația Promo-LEX a acreditat 967 de observatori. Comparativ cu alegerile prezidențiale din 1 noiembrie 2020, în etapa dată, constatăm o creștere a numărului de observatori acreditați, atât naționali (+100), cât și internaționali (+60).

Majoritatea secțiilor de votare din cele 2000 organizate pe teritoriul Republicii Moldova sunt amplasate în case de cultură (44,4%) și școli (35,9%). În contextul dificultăților semnalate de organele de drept, CEC și-a revizuit decizia de a deschide 3 SV pentru alegătorii din regiunea transnistreană (2 secții de votare au fost constituite inițial în mun. Bender, care nu este controlat efectiv de autoritățile constituționale și o secție de votare la Corjova, aflată parțial sub controlul autorităților constituționale). Astfel, pentru alegătorii din regiune sunt organizate 41 SV. Până la 22 iunie 2021 încă nu a fost stabilită lista exactă a secțiilor de votare din străinătate.

Cu referire la componența BESV, bazându-ne pe informația publică, am observat în cazul a 39 SV nerespectarea prevederilor legale privind numărul de membri. În continuare constatăm un dezechilibru de gen în componența BESV, unde 84% sunt femei. Mai mult, în cazul a 480 SV (24%) sunt doar membri femei. Pe parcursul vizitelor efectuate observatorii au raportat alegerea conducerii BESV în cazul a 194 de birouri, dintre care în 13 BESV (7%) nu a fost respectată procedura de vot deschis.

MO Promo-LEX constată respectarea parțială de către BESV a programului de muncă. Din 356 de vizite întreprinse la birouri, în cadrul a 104 vizite (29%) sediile BESV erau închise în timpul orelor de muncă. Din punctul de vedere al accesibilității sediilor BESV, din 233 de birouri evaluate, doar 98 (42%) sunt accesibile grupurilor de persoane cu dizabilități locomotorii.

Desemnarea și înregistrarea concurenților. În perioada supusă observării CEC a înregistrat ultimii șase concurenți. Înregistrarea unui candidat independent a fost respinsă din cauza insuficienței semnăturilor colectate. Procedura de verificare a listelor de subscripție în cazul celui de al doilea candidat independent, care a fost înregistrat, a ridicat semne de întrebare privind transparența și veridicitatea rezultatelor.

Pentru scrutinul parlamentar anticipat din 11 iulie 2021 sunt înregistrați 23 de concurenți, dintre care: două blocuri electorale, 20 de partide și alte organizații social-politice și un candidat independent. Astfel, constatăm un caracter competitiv al alegerilor.

Litigii electorale. În perioada monitorizată, CEC a recepționat șapte contestații privind: alegații de utilizare a imaginii președintelui în scop de agitație electorală – 2, desfășurarea agitației electorale în afara termenelor legale și încălcarea normelor privind afișajul electoral – 1, desemnarea membrilor BESV contrar propunerilor APL – 4. Dintre acestea, cinci contestații au fost restituite, una redirecționată către altă instituție, iar una încă nu a fost soluționată.

La Curtea de Apel Chișinău au fost depuse cel puțin 11 contestații împotriva acțiunilor și hotărârilor CEC. Majoritatea (7) se referă la constituirea secțiilor de votare peste hotare (PUN, AUR, BERU, PPPDA, PACE) și a celor pentru alegătorii din stânga Nistrului (PPPDA, AUR). La Curtea Supremă de Justiție au fost depuse cel puțin opt cereri de recurs, dintre care patru privind înregistrarea/neînregistrarea concurenților electorali și câte una privind constituirea secțiilor de votare peste hotare, constituirea secțiilor de votare pentru alegătorii din stânga Nistrului, utilizarea imaginii președintelui în scop de agitație electorală și utilizarea resurselor administrative.

Cu referire la litigiul privind deschiderea secțiilor de votare peste hotare, evidențiem că prin Hotărârea Curții de Apel Chișinău din 17 iunie 2021, Curtea a decis să anuleze parțial hotărârile CEC fără a obliga Comisia să deschidă un anumit număr de secții de votare în străinătate. Anularea integrală a hotărârilor, așa cum au solicitat reclamantii, ar fi condus la desființarea a 146 de secții de votare și ar fi pus în pericol însăși desfășurarea scrutinului parlamentar peste hotare. Hotărârea Curții de Apel Chișinău fiind contestată de către CEC, completul specializat al CSJ, la 22 iunie 2021, a constatat că concluziile instanței de fond sunt întemeiate și a respins recursul CEC.

În contextul timpului limitat care a mai rămas, MO Promo-LEX atrage atenția CEC și MAEIE asupra necesității reexaminării în mod urgent a deciziei privind secțiile de votare peste hotare, astfel încât constituirea acestora să fie posibilă în timp util și, implicit, să fie creată posibilitatea reală, dar nu iluzorie, pentru alegătorii din afara țării de a-și exercita dreptul de a vota.

Administrația publică. MO Promo-LEX constată în continuare carențe în realizarea de către APL a atribuțiilor ce țin de asigurarea unui proces electoral transparent și corect. Totuși, comparativ cu perioada precedentă de vizite ale observatorilor în teritoriu (Raport nr.3), atestăm o îmbunătățire ușoară a indicatorilor. Astfel, din totalul de 454 APL vizitate, circa 385 (85%/+4%) au aprobat deciziile de stabilire a spațiilor pentru afișajul electoral, iar cel puțin 379 de primării (83%/+5%) au adoptat decizii cu privire la oferirea spațiilor destinate întâlnirilor cu alegătorii.

Atragem atenția asupra deciziei Primăriei mun. Orhei de a interzice desfășurarea întrunirilor cu alegătorii prin intermediul montării/instalării construcțiilor temporare (corturi etc.). Această decizie este calificată de MO Promo-LEX drept abuz din partea APL în raport cu dreptul concurenților de a desfășura agitație electorală, inclusiv în context pandemic, cu respectarea recomandărilor de rigoare ale autorităților specializate.

În contextul îngrijorărilor exprimate în Raportul nr. 3 privind lipsa transparenței în procesul de delegare a membrilor BESV din partea APL Chișinău, constatăm 244 de birouri electorale din orașul Chișinău (80% din totalul de 304 organizate în municipiu) în care niciun membru nu a fost desemnat de către Consiliul Municipal Chișinău. Problema în cauză a fost raportată de observatori și în cazul a două APL din consiliul electoral Edineț.

Concurenții electorali. Pentru 9-22 iunie 2021 MO Promo-LEX raportează practic o dublare a numărului de activități electorale observate, comparativ cu perioada precedentă de monitorizare. Din totalul de 1 111 activități observate, cele mai multe revin BECS – 285 (26%), PAS – 251 (23%) și BERU – 158 (14%). Preponderent, au fost raportate distribuirea materialelor electorale (59%) și întâlnirile electorale (32%). Peste hotare au fost constatate cel puțin 11 întruniri electorale cu prezența fizică a candidaților (PAS – 5, BECS, PACE și PPPDA – câte 2). În același timp, în regiunea transnistreană nu au fost identificate activități de campanie cu prezența candidaților. În cel puțin un caz (AUR), tentativa de intrare a candidaților pe teritoriul necontrolat de autorități a fost împiedicată de reprezentanții regimului transnistrean.

De asemenea, observatorii au raportat cel puțin 61 de cazuri ce pot fi calificate drept utilizare a resurselor administrative în scop de promovare electorală, dintre care în 28 de cazuri este vizat BECS, câte 9 – PDM și BERU, 5 – PPPDA, 4 – PAS, 3 – PPȘ, 2 – PDCM și un caz – AUR. Pe categorii de resurse administrative, e vorba despre: organizarea întrunirilor electorale în cadrul instituțiilor de stat în timpul programului de muncă – 42 de cazuri (69%), asumarea meritelor pentru lucrări/servicii efectuate din bani publici – 10 cazuri (16%) și implicarea angajaților din sectorul public în activități de campanie electorală – 9 cazuri (15%).

Observatorii Promo-LEX au mai raportat cel puțin un caz ce poate fi calificat drept oferire de cadouri cu impact electoral, cu implicarea candidatului PPPDA. Au fost raportate și cel puțin cinci cazuri (trei – PAS și câte un caz – BECS și AUR) în care au fost utilizate imagini/simboluri de stat ale Republicii Moldova sau ale altor state.

Atragem atenția și asupra a cel puțin șase cazuri de activități de campanie în care sunt vizate cultele religioase. Dintre acestea, în patru cazuri este vizat BECS și în câte un caz – AUR și PAS.

Au fost raportate, de asemenea, cel puțin 7 cazuri ce pot fi calificate drept intimidare și/sau utilizare a violenței în campania electorală. În 5 cazuri este vizat AUR, dintre care în 3 situații reprezentanții AUR au fost agresați, iar în alte două cazuri AUR este responsabil de acțiunile de intimidare/violență. În câte un caz sunt vizați în calitate de părți agresate BECS (responsabili de acțiunile de intimidare/violență – persoane neidentificate) și PACE (responsabili de acțiunile de intimidare/violență – PAS).

Finanțarea campaniei electorale. Rapoartele financiare pentru a treia săptămână de campanie, până la 11 iunie 2021, au fost depuse de 14 concurenți electorali din 17 înregistrați. În cazul a 3 concurenți (MPSN, PPN și PVE), au fost prezentate informații privind nedeschiderea contului „Fond electoral” și lipsa cheltuielilor. Pentru a patra săptămână de campanie, până la 18 iunie 2021, au fost depuse 15 rapoarte din cele 19 care urmau a fi prezentate la CEC de către concurenții electorali înregistrați. PPN, PRM și PPM au prezentat demersuri de nedeschidere a conturilor „Fond electoral” și neefectuare a cheltuielilor. MPSN nu a prezentat informații privind finanțarea campaniei până la data de 18 iunie 2021.

În urma analizei rapoartelor financiare, CEC, ca și în contextul alegerilor prezidențiale din 2020, a constatat lipsa mecanismelor legale în vederea gestionării donațiilor și corelării acestora cu veniturile declarate de donatori.

MO Promo-LEX a analizat raportarea financiară a concurenților, precum și a estimat cheltuielile de campanie ale acestora, pentru perioada 21 mai – 18 iunie 2021. Aceasta corespunde celor patru săptămâni de campanie electorală care au fost raportate la CEC la 28 mai 2021, 4 iunie 2021, 11 iunie 2021 și, respectiv, 18 iunie 2021.

În perioada de referință, 15 concurenți electorali au declarat venituri totale în valoare de 19 140 890 de lei. Dintre acestea, 40% au fost declarate de BERU, 18% – de PAS, 11% – de BECS și 7% – de PDM. Astfel, constatăm că 4 concurenți electorali au raportat 76% din totalul veniturilor, iar ceilalți 11 concurenți electorali – doar 24%. Surse ale veniturilor sunt: donațiile persoanelor fizice (47%), transferul banilor din contul curent a șapte partide politice (38%), donații ale persoanelor juridice (9%) și donații în mărfuri, lucrări sau servicii (6%).

De asemenea, 14 concurenți electorali au raportat cheltuieli financiare totale în valoare de 16 890 374 de lei. Dintre acestea, 43% din cheltuielile financiare declarate au fost ale BERU, 17% – PAS, 12% – BECS și 7% – PPȘ. Prin urmare, 80% din totalul cheltuielilor financiare au fost raportate de 4 concurenți, iar alte 20% – de 10 concurenți. Principalele destinații ale cheltuielilor sunt: pentru publicitate electorală (54%) și pentru materialele promoționale (30%).

Activitățile electorale au fost estimate pentru fiecare concurent electoral din momentul înregistrării în cursa electorală până la 18 iunie 2021. Constatăm că pentru toate cele 4 săptămâni de campanie electorală, Promo-LEX a estimat cheltuieli neraportate de cel puțin 4 114 217 lei. Dintre acestea, pentru BECS – 1 332 446 de lei (32%), PAS – 542 992 de lei (13%) și PPPDA – 494 816 lei (12%).

Cele mai multe se referă la materialele promoționale (52%), cheltuielile pentru delegare/detașare de persoane (21%) și publicitate stradală și mobilă (12%).

Discursul de ură și instigare la discriminare. În perioada 8 – 21 iunie 2021, Asociația Promo-LEX a identificat cel puțin 30 de cazuri de discurs de ură și instigare la discriminare în spațiul public, în mass-media și în mediul online din Republica Moldova. În perioada de raportare, cel puțin patru concurenți electorali au utilizat forme intolerante de exprimare: Igor Dodon – 2 cazuri (BECS), Vladimir Voronin – 2 cazuri (BECS) și Dorin Chirtoacă – un caz (AUR).

Din cele 30 de cazuri de mesaje intolerante înregistrate de Promo-LEX, în 12 cazuri au fost vizați cel puțin 6 concurenți electorali: Igor Dodon, BECS – 4 cazuri, Vladimir Voronin, BECS – 4 cazuri; Igor Grosu, PAS, Marina Tauber, PPȘ, Marc Tkaciuk, PPCC și Vlad Bilețchi, AUR – câte un caz. Alte două cazuri au afectat susținătorii PAS și BECS. Alte 12 cazuri au vizat persoanele LGBTI, femeile, migranții, romii și alte grupuri sociale.

Educație și informare electorală. În contextul alegerilor parlamentare anticipate din 11 iulie 2021, în perioada de raportare, Asociația Promo-LEX și alte patru organizații, care au beneficiat de subgranturi din partea Asociației, au realizat cel puțin 62 de activități de informare, educație electorală și mobilizare apolitică a cetățenilor Republicii Moldova cu drept de vot. Activitățile au vizat tinerii, alegătorii din regiunea transnistreană și din diasporă, precum și alegătorii în general și au inclus postări, reportaje și știri video, spoturi video, dezbateri electorale și platforme informaționale.

În perioada de referință, Asociația Promo-LEX, în parteneriat cu Postul de televiziune ProTV Chișinău, Radio Europa Liberă Moldova, portalul Anticorupție.md, publicația online NewsMaker, Agenția de Presă IPN și portalul Privesc.eu, a organizat două dezbateri electorale.

În perioada respectivă, CICDE și CEC au instruit membrii BESV, persoanele responsabile de finanțele concurenților și jurnaliștii care reflectă subiectul alegerilor. În ceea ce privește activitățile de informare, acestea au fost axate preponderent pe categorii de alegători cum sunt tinerii, alegătorii din localitățile din stânga Nistrului și cei aflați peste hotare.

MO Promo-LEX atrage atenția și asupra bunelor practici promovate de unii concurenți electorali în asigurarea informării diferitor categorii de alegători cu dizabilități (persoanele cu deficiențe de vedere).

INTRODUCERE

Raportul nr. 4 este elaborat în cadrul Misiunii de observare (MO) Promo-LEX a alegerilor parlamentare anticipate din 11 iulie 2021. Perioada de observare a evenimentelor incluse în raport este 9 – 22 iunie 2021. Rezultatele monitorizării discursului de ură și instigare la discriminare sunt prezentate pentru perioada 7 iunie – 21 iunie 2021, iar cele a finanțării campaniei electorale – pentru perioada 21 mai – 18 iunie 2021.

MO Promo-LEX va prezenta în total șase rapoarte intermediare de observare a alegerilor parlamentare anticipate și un Raport final. În ziua alegerilor vor fi elaborate comunicate de presă privind desfășurarea scrutinului, rezultatele numărării parțiale a voturilor și evaluarea corectitudinii completării proceselor-verbale. Obiectivele rapoartelor MO Promo-LEX sunt: sesizarea organelor electorale privind rezultatele evaluării în timp real a calității procedurilor de organizare și desfășurare a alegerilor; responsabilizarea actorilor electorali; informarea societății cu privire la tendințele pozitive și negative atestate în cadrul procesului electoral; prevenirea eventualelor încălcări ale legislației electorale.

Metodologia Promo-LEX de observare a alegerilor se bazează pe standardele internaționale în domeniu și presupune observarea scrutinului atât pe termen lung (perioada electorală), cât și pe termen scurt (ziua alegerilor). Rapoartele de observare sunt elaborate de către echipa centrală a MO Promo-LEX, pe baza constatărilor proprii, inclusiv ale celor raportate de către observatorii pe termen lung (OTL) cu privire la activitatea tuturor actorilor implicați în procesul de organizare și desfășurare a alegerilor: concurenții electorali, autoritățile publice, organele electorale, partidele politice, cetățenii care își depun propria candidatură, precum și societatea civilă.

Observarea procesului electoral este efectuată pe durata perioadei electorale de către 43 OTL. Prin intermediul vizitelor realizate în teritoriu, observatorii Promo-LEX colectează și analizează informații rezultate din interviuri, întâlniri cu interlocutorii și consultarea documentelor oficiale. Activitatea candidaților/concurenților electorali este monitorizată inclusiv în mediul online. Promo-LEX, de asemenea, monitorizează discursul instigator la ură și discriminare prin intermediul a șapte monitori. Constatările OTL/monitorilor sunt raportate în baza unor formulare tematice și sunt stocate pe platforma web www.data.promolex.md, sistem securizat cu acces limitat, gestionată de Promo-LEX.

În ziua scrutinului, Misiunea de observare va delega câte un observator pe termen scurt (OTS) în circa 600 de secții de votare (SV), selectate în baza unui eșantion reprezentativ la nivel național, stabilit de către o companie sociologică. Complementar, procesul electoral din celelalte secții de votare și spațiul adiacent acestora va fi monitorizat de 160 OTS, grupați și distribuiți la nivel național în 80 de echipe mobile de observatori.

Secțiile de votare organizate pentru alegătorii din regiunea transnistreană vor fi observate în totalitate prin delegarea câte unui OTS static în fiecare dintre acestea. De asemenea, o atenție deosebită va fi acordată monitorizării proceselor electorale în secțiile de votare care vor fi deschise peste hotarele țării. În acest scop, MO Promo-LEX va delega circa 60 OTS statici pentru ziua alegerilor în secțiile de votare care vor fi create în străinătate.

Activitatea observatorilor este gestionată de către echipa centrală a Misiunii, compusă din 22 de membri. Toți observatorii și monitorii Promo-LEX sunt instruiți în cadrul seminarelor organizate de Misiunea de observare, inclusiv în ceea ce privește respectarea măsurilor de protecție în contextul pandemiei COVID-19. De asemenea, observatorii semnează și își asumă să respecte Codul de conduită¹ al observatorului național independent Promo-LEX, obligându-se să acționeze operativ, cu bună-credință și în mod nonpartizan.

MO a alegerilor parlamentare anticipate din 11 iulie 2021 reprezintă un proiect realizat de Asociația Promo-LEX în cadrul Coaliției Civice pentru Alegeri Libere și Corecte.

---

¹ [Codul de conduită](#) al observatorului național independent Promo-LEX.

MO Promo-LEX nu este oponent politic al concurenților implicați în procesul electoral, nu este un organ de anchetă și nu își asumă obligația expresă de a proba constatările observate. Cu toate acestea, rapoartele observatorilor sunt însoțite, în măsura posibilităților, de probe fotografice și video, alte documente, care pot fi puse doar la dispoziția organelor de drept, pe baza solicitărilor corespunzătoare, și în niciun caz la dispoziția concurenților electorali. Totodată, încălcările, inclusiv cele presupuse, care se regăsesc în prezentul raport, trebuie tratate de autoritățile electorale drept sesizări și urmează a fi examinate conform competenței, prin prisma prevederilor art. 22, alin. (1), lit. q) și art. 68, alin. (5) din Codul electoral.

Misiunea Promo-LEX gestionează platforma web www.electoralamonitor.md, pe care orice persoană poate semnala activități cu tentă electorală. Pe aceeași platformă sunt stocate informații relevante din rapoartele observatorilor. Semnalările din partea cetățenilor sunt verificate de către observatorii Misiunii în cadrul următoarei vizite planificate în localitatea în care a fost înregistrată semnalarea.

Promo-LEX este o asociație obștească, care are drept scop dezvoltarea democrației în Republica Moldova, inclusiv în regiunea transnistreană, prin promovarea și protejarea drepturilor omului, monitorizarea proceselor democratice și consolidarea societății civile. Asociația organizează misiuni de observare a alegerilor din Republica Moldova începând cu anul 2009, prezenta MO fiind a 21-a la număr. Angajații și membrii Asociației dispun, de asemenea, de experiență internațională, participând la observarea alegerilor în cadrul Misiunilor Internaționale din Armenia, Cehia, Estonia, Georgia, Germania, Muntenegru, Norvegia, România, Serbia, Suedia, Ucraina etc.

Standardele internaționale la care se face referire în acest raport sunt cele elaborate de ONU, OSCE, Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept (Comisia de la Veneția), Uniunea Europeană și Consiliul Europei. La finele fiecărui raport sunt formulate recomandări pentru autoritățile publice, organele electorale, concurenții electorali, alți actori interesați, cu scopul de a asigura buna organizare și perfecționarea procesului electoral.

Misiunea de observare a alegerilor parlamentare anticipate din 11 iulie 2021 este desfășurată de Asociația Promo-LEX cu suportul financiar al Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) prin Programul „Democrație, Transparență și Responsabilitate”, al Consiliului Europei prin proiectul „Suport pentru observarea civică a alegerilor parlamentare anticipate din 2021 în secțiile de votare create în străinătate”, precum și al Oficiului Ambasadei Regatului Țărilor de Jos la Chișinău prin proiectul „Suport pentru informarea cetățenilor și observarea civică a alegerilor parlamentare anticipate din 2021 în secțiile de votare create pentru alegătorii din regiunea transnistreană”. Componenta „Discursul instigator la ură” este susținută de către Departamentul Justiție și Drepturile Omului al Fundației Soros Moldova prin proiectul „Consolidarea unei platforme de dezvoltare a activismului și educației de Drepturi ale Omului în Republica Moldova – etapa a IV-a”.

Opiniile exprimate în rapoartele și comunicatele publice ale MO Promo-LEX aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al finanțatorilor.

I. CADRUL LEGAL

1.1. Actele normative aprobate de Guvern relevante pentru organizarea scrutinului

În ședința de Guvern din 16.06.2021, au fost aprobate două acte normative cu eventual impact asupra modului de organizare și desfășurare a alegerilor parlamentare anticipate.

În primul rând, a fost aprobată Hotărârea nr. 93 privind „redistribuirea unor alocații aprobate prin Legea bugetului de stat pentru anul 2021”². Conform notei informative a proiectului hotărârii de guvern³, s-a propus inclusiv majorarea alocațiilor fondului de rezervă al Guvernului cu 25,2 mil. de lei. Menționăm că nu există certitudinea că mijloacele financiare alocate în fondul de rezervă al Guvernului vor fi ulterior acordate pentru suplینirea cheltuielilor legate de organizarea și desfășurarea alegerilor parlamentare anticipate. Respectiv, MO Promo-LEX reiterează mesajul că Guvernul trebuie să adopte în mod prioritar anume o astfel de hotărâre. În context, evidențiem că în aceeași ședință a fost aprobată Hotărârea nr. 94⁴, prin care s-au alocat, din fondul de rezervă al Guvernului, mijloace financiare în valoare de 9,5 mil. de lei în vederea finanțării compensațiilor prevăzute în cadrul Programului de stat „Prima casă”.

În acest sens, dar și în contextul solicitării Ministerului Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului de alocare a 47 mil. de lei din fondul de rezervă⁵, atragem atenția Guvernului Republicii Moldova asupra necesității suplینirii, în regim urgent, a mijloacelor financiare alocate CEC prin Hotărârea Guvernului nr. 57/2021. Altfel, responsabilitatea pentru eventualele probleme apărute în procesul de organizare și desfășurare a alegerilor din cauza insuficienței mijloacelor financiare aparține executivului.

*În al doilea rând, prin Hotărârea Guvernului nr. 92⁶ a fost prevăzut termenul de examinare a cererilor de eliberare a buletinului de identitate cetățeanului Republicii Moldova în perioada de o lună până la ziua alegerilor. Astfel, conform pct. 2 din Anexa 3 la HG nr. 966/2020, cererea pentru prestarea serviciului de eliberare a buletinului de identitate al cetățeanului Republicii Moldova, depusă de către cetățeanul Republicii Moldova cu vârsta de peste 18 ani în perioada de o lună până la desfășurarea scrutinului, se examinează în termene rezonabile, **dar nu mai târziu de două zile până la data stabilită pentru desfășurarea scrutinului, indiferent de termenul de prestare solicitat.** O prevedere similară a fost aprobată și în cazul eliberării buletinului de identitate electronic.*

MO Promo-LEX salută includerea unei asemenea prevederi în actul normativ ce reglementează activitatea Agenției Servicii Publice, aceasta urmând să faciliteze și să urgenteze eliberarea buletinelor de identitate în ajunul alegerilor. Totuși, în contextul în care această Hotărâre de Guvern este un act normativ cu caracter permanent, aplicabilă pentru orice scrutin, atragem atenția că pentru alegerile care se desfășoară în două tururi de scrutin (alegerile prezidențiale, alegerile locale), prevederea aprobată la 16.06.2021 ar urma să fie ajustată corespunzător. În aceste tipuri de alegeri nu ar fi clar dacă garanțiile instituite se referă și la cererile de eliberare a buletinelor depuse în perioada dintre turul întâi și turul al doilea de scrutin.

---

² [Hotărârea](#) Guvernului nr. 93 din 16.06.2021.

³ [Proiectul](#) Hotărârii de Guvern cu privire la redistribuirea unor alocații aprobate prin Legea bugetului de stat pentru anul 2021.

⁴ [Hotărârea](#) Guvernului nr. 94 din 16.06.2021.

⁵ [Comunicatul de presă](#) al Ministerului Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului din 10.06.2021.

⁶ [Hotărârea](#) Guvernului nr. 92 din 16.06.2021.

1.2. Deciziile Curții Constituționale relevante pentru procedurile electorale în desfășurare

În perioada de monitorizare, Curtea Constituțională a emis două decizii de inadmisibilitate a excepțiilor de neconstituționalitate ridicate în litigiile electorale. Deși Înalta Curte nu a admis sesizările spre examinare în fond, aceasta a făcut referință la modul în care trebuie să fie interpretate unele prevederi ale Codului electoral în soluționarea litigiilor electorale. În acest sens, Curtea a evidențiat, în cazul ambelor decizii, că considerentele tuturor actelor sale cu caracter jurisdicțional, inclusiv considerentele deciziilor, sunt general obligatorii. Astfel:

- a) Prima decizie de inadmisibilitate⁷ a fost pronunțată la 15 iunie 2021 asupra excepțiilor de neconstituționalitate ridicate în cauze în care au fost contestate hotărârile CEC de constituire a secțiilor de votare peste hotare și a secțiilor de votare pentru alegătorii din stânga Nistrului⁸. În această decizie Curtea a evidențiat următoarele considerente:
- principiul preeminenței dreptului reclamă ca instanțele de judecată din Republica Moldova să interpreteze și să aplice legile ca făcând parte dintr-un sistem juridic coerent, nu în mod izolat și prin ignorarea altor norme relevante;
  - **procedura prealabilă este obligatorie doar în cazul actelor administrative cu caracter individual⁹;**
  - **hotărârile CEC privind deschiderea unor secții de votare nu sunt acte administrative cu caracter individual, ci sunt acte administrative cu caracter normativ.** Ele sunt adoptate pentru punerea în aplicare a prevederilor pertinente din Codul electoral, vizează un număr nedeterminat de subiecți și au un caracter general. Prin urmare, **în cazul contestării unor astfel de hotărâri în instanța de judecată nu este necesară parcurgerea procedurii prealabile.**
- b) La 17 iunie 2021, Curtea Constituțională a pronunțat o altă decizie de inadmisibilitate a excepției de neconstituționalitate, ridicată în cauza cu privire la constatarea neexaminării cererii din 2 iunie 2021 de înregistrare în calitate de candidat la alegerile parlamentare (Mihai Cristian) și obligarea examinării acesteia cu înregistrarea în calitate de candidat la alegerile parlamentare¹⁰. Excepția a vizat prevederile articolului 71, alin. (1) din Codul electoral, în care este menționat că doar alegătorii și concurenții electorali pot contesta acțiunile/inacțiunile și hotărârile CECE și BESV. Potrivit autorului, această prevedere limitează dreptul persoanelor care pot fi afectate de acțiunile/inacțiunile și hotărârile consiliilor și birourilor electorale și acțiunile/inacțiunile concurenților electorali de a formula contestații electorale.

În această decizie, Curtea a menționat următoarele considerente:

- excepția de neconstituționalitate a fost ridicată într-o cauză în care se contestă omisiunea CEC de a examina o cerere de înregistrare în calitate de candidat la alegerile parlamentare. În acest sens, în prezenta cauză, nu este aplicabil articolul 71, alin. (1)¹¹ din Codul electoral, ci este aplicabil articolul 72, alin. (3) din Codul electoral, care stabilește că contestațiile privind acțiunile și hotărârile Comisiei Electorale Centrale se depun, fără respectarea procedurii prealabile, la Curtea de Apel Chișinău în termen de trei zile calendaristice de la data săvârșirii acțiunii sau

⁷ [Decizia](#) Curții Constituționale nr. 94 din 15.06.2021 de inadmisibilitate a sesizărilor nr. 137g/2021 și nr. 138g/2021 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolele 72, alin. (3), 73, alin. (7) și 74, alin. (1) din Codul electoral (procedura prealabilă și contestațiile în domeniul electoral).

⁸ Hotărârea CEC nr. 4965 din 5 iunie 2021 cu privire la organizarea secțiilor de votare pentru alegătorii din localitățile din stânga Nistrului (Transnistria), municipiul Bender și unele localități ale raionului Căușeni și Hotărârea Comisiei Electorale Centrale nr. 4966 din 5 iunie 2021 cu privire la constituirea secțiilor de votare în străinătate pentru alegerile parlamentare anticipate din 11 iulie 2021.

⁹ Actele administrative cu caracter normativ conțin reglementări impersonale, cu caracter general, care produc efecte *erga omnes*. Actele administrative cu caracter individual produc, de regulă, efecte față de o persoană sau uneori față de mai multe persoane, nominalizate expres în cuprinsul acestora.

¹⁰ [Decizia](#) Curții Constituționale nr. 98 din 17.06.2021 de inadmisibilitate a sesizării nr. 139g/2021 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 71, alin. (1) din Codul electoral (contestațiile formulate în materie electorală).

¹¹ Art. 71, alin. (1) Cod electoral prevede că alegătorii și concurenții electorali pot contesta acțiunile/inacțiunile și hotărârile consiliilor și birourilor electorale și acțiunile/inacțiunile concurenților electorali.

adoptării hotărârii. Contestațiile în baza articolului 72, alin. (3) din Codul electoral pot fi formulate și împotriva omisiunilor CEC;

- instanțele de drept comun trebuie să garanteze, în litigiile din materia electorală, efectivitatea dreptului fundamental de a vota și de a fi ales.

Astfel, constatăm că în urma considerentelor exprimate de Curtea Constituțională, atât instanțele de judecată, cât și Comisia Electorală Centrală urmează să-și revizuiască practica de soluționare a contestațiilor electorale.

II. ORGANELE ELECTORALE

2.1. Activitatea CEC

2.1.1. Hotărâri ale Comisiei Electorale Centrale

În perioada de referință a Raportului nr. 4, CEC s-a întrunit în format mixt în cadrul a 6 ședințe, dintre care 3 ordinare și 3 extraordinare. În contextul organizării alegerilor parlamentare anticipate, CEC a adoptat 49 de hotărâri referitoare la: acreditarea observatorilor (21), înregistrarea concurenților electorali (7), modificarea hotărârilor CEC (4), privind alte acțiuni în vederea organizării alegerilor (17).

2.1.2. Acreditarea observatorilor

În perioada supusă monitorizării, CEC a acreditat 390 de observatori, dintre care 323 de observatori naționali și 67 de observatori și experți internaționali (conform Anexei nr. 1). De la începutul perioadei electorale și până la data de 22 iunie 2021, pentru alegerile parlamentare anticipate au fost acreditați cumulativ 1 201 observatori, dintre care 1019 observatori naționali și 182 de observatori și experți internaționali. Asociația Promo-LEX a acreditat 967 de observatori (95% din numărul observatorilor naționali).

Comparativ, la alegerile prezidențiale din 2020 pentru aceeași perioadă de referință erau acreditați în total 1040 de observatori, dintre care 919 naționali și 121 internaționali¹². La alegerile parlamentare curente atestăm o creștere a numărului de observatori acreditați, atât naționali (+100), cât și internaționali (+60).

Suplimentar, în scopul asigurării activității eficiente a observatorilor internaționali la alegerile parlamentare anticipate din 11 iulie 2021, autoritatea electorală a constituit Oficiul de protocol al observatorilor internaționali pe lângă CEC¹³. De asemenea, autoritatea electorală a publicat, în limbile română și engleză, Ghidul observatorului la alegerile parlamentare anticipate din iulie 2021¹⁴.

2.1.3. Informarea CEC privind efectuarea sondajelor de opinie

Potrivit datelor plasate pe pagina CEC, compartimentul *Înștiințări pentru desfășurarea sondajelor de opinie*, în perioada supusă monitorizării, pe adresa CEC au fost depuse două cereri de informare de către SIMPALS SRL privind efectuarea unui sondaj de opinie referitor la preferințele utilizatorilor de internet asupra candidaților/partidelor la alegerile parlamentare anticipate din 11 iulie 2021¹⁵ și de către Institutul de Politici Publice privind realizarea în perioada electorală a Barometrului Opiniei Publice¹⁶. Cu referire la cererea Institutului de Politici Publice, MO Promo-LEX constată lipsa informației privind eșantionul și comanditarul sondajului.

¹² [Raport nr. 4](#). MO Promo-LEX a alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova din 1 noiembrie 2020, p. 16.

¹³ Hotărârea CEC nr. [4981](#) din 10 iunie 2021.

¹⁴ [Ghidul](#) observatorului la alegerile parlamentare anticipate din 11 iulie 2021.

¹⁵ [Înștiințarea](#) Companiei SIMPALS SRL din 14 iunie 2021.

¹⁶ [Înștiințarea](#) Institutului de Politici Publice din 16 iunie 2021.

2.2. Activitatea consiliilor electorale de circumscripție electorală de nivelul II

2.2.1. Respectarea programului de activitate

Potrivit informațiilor prezentate de către observatori, din totalul de 72 de vizite întreprinse în timpul orelor de muncă, în cadrul a 71 de vizite sediile CECE II erau deschise și doar în cadrul unei vizite sediul CECE nr. 12 Criuleni era închis.

În același timp, menționăm că, în perioada supusă monitorizării, ședințele CECE II au fost desfășurate cu prezența fizică a membrilor (97%) și online (3%)¹⁷.

2.2.2. Modificarea componenței CECE

În perioada vizată, MO Promo-LEX a constatat cel puțin două cazuri de modificare a componenței nominale a CECE de nivelul II (nr. 20 Hâncești și nr. 38 pentru secțiile de votare constituite în străinătate). Modificarea s-a datorat cererii de demisie a membrilor CECE desemnați din partea PPȘ și din cadrul RFE. În urma modificării componența CECE nr. 38 nu a fost suplinită cu un alt membru.

2.2.3. Activitatea CECE II în condiții de pandemie

În vederea asigurării măsurilor de protecție împotriva COVID-19 în cadrul organelor electorale, autoritatea electorală a asigurat CECE II cu bunuri și echipamente (măști, dezinfectant și termometru).

În timpul vizitelor la CECE II, observatorii Promo-LEX au evaluat inclusiv măsurile de protecție și prevenire a răspândirii infecției COVID-19. La acest subiect observatorii au raportat următoarele:

Cu referire la existența registrului de monitorizare a temperaturii funcționarilor electorali. Din cele 37 CECE II vizitate în perioada de observare, 9 consilii electorale¹⁸ (24%) nu dețin registrul de monitorizare a temperaturii funcționarilor electorali cu completarea acestuia.

Cu referire la asigurarea termometriei vizitatorilor CECE. Cel puțin 14 consilii electorale¹⁹ (38%) nu efectuează termometria vizitatorilor CECE, iar în cazul a cel puțin 6 consilii electorale (16%) vizitatorii nu utilizează măști/mănuși.

Cu referire la afișarea informațiilor privind regulile de protecție a sănătății. La sediile a cel puțin 6 consilii electorale²⁰ (16%) nu sunt afișate informații privind regulile de protecție a sănătății în perioada pandemiei COVID-19.

2.2.4. Amplasarea secțiilor de votare

Potrivit MO Promo-LEX, se constată o ușoară creștere a ponderii secțiilor de votare deschise în casele de cultură și instituțiile de învățământ, inclusiv cele preșcolare, comparativ cu scrutinul prezidențial din noiembrie 2020²¹. Astfel, în casele de cultură au fost deschise circa 44% din secțiile

---

¹⁷ Potrivit pct. 3¹ din Regulamentul privind activitatea CECE, în cazurile când este declarată starea de urgență sau starea de urgență în sănătate publică pe teritoriul Republicii Moldova, precum și în situațiile motivate care fac imposibilă prezența fizică a membrilor la sediul unde se desfășoară ședințele consiliului electoral, la solicitarea membrilor, poate fi organizată participarea acestora la ședințele consiliului electoral prin mijloace din domeniul tehnologiei informației și comunicațiilor și/sau prin intermediul platformelor online de videoconferință.

¹⁸ CECE nr. 1 Chișinău, nr. 7 Cahul, nr. 11 Cimișlia, nr. 12 Criuleni, nr. 15 Dubăsari, nr. 16 Edineț, nr. 22 Leova, nr. 27 Râșcani, nr. 33 Taraclia.

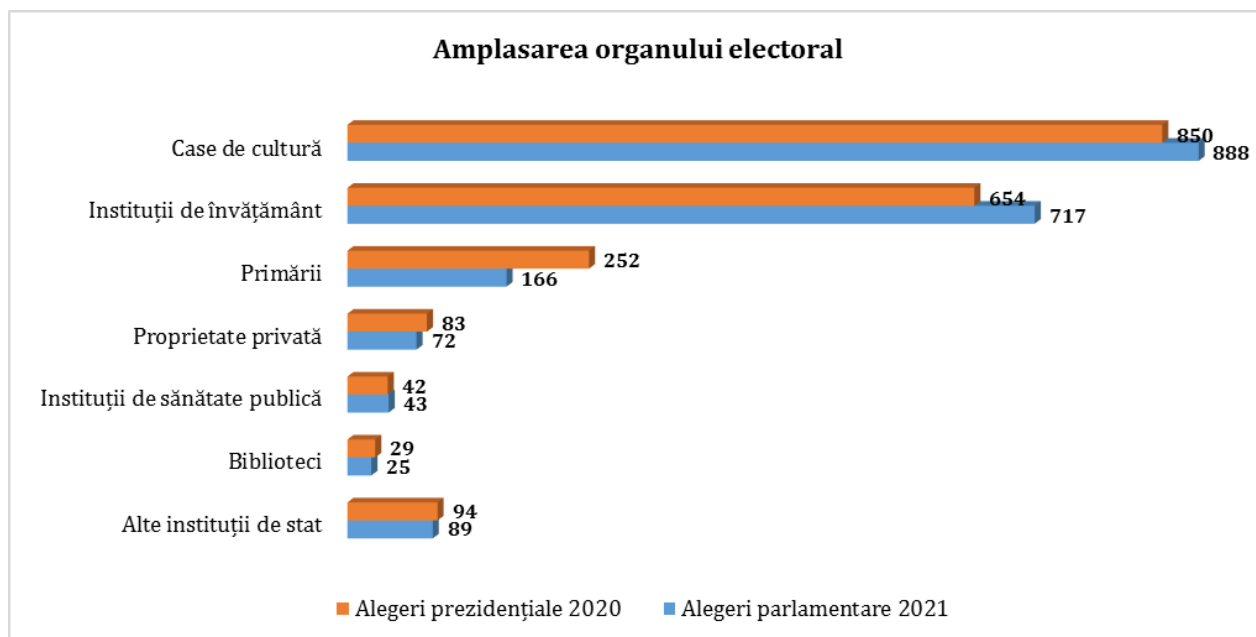
¹⁹ CECE nr. 1 Chișinău, nr. 5 Basarabeasca, nr. 7 Cahul, nr. 11 Cimișlia, nr. 12 Criuleni, nr. 13 Dondușeni, nr. 14 Drochia, nr. 15 Dubăsari, nr. 16 Edineț, nr. 22 Leova, nr. 23 Nisporeni, nr. 32 Ștefan Vodă, nr. 33 Taraclia, nr. 36 UTAG.

²⁰ CECE nr. 1 Chișinău, nr. 12 Criuleni, nr. 16 Edineț, nr. 21 Ialoveni, nr. 26 Rezina, nr. 33 Taraclia.

²¹ Amintim că în contextul alegerilor prezidențiale, CEC a emis Circulara nr. CEC 8/2784 din 11 septembrie privind necesitatea identificării de către APL a altor sedii pentru SV, aflate în proprietate publică, decât cele din instituțiile de învățământ.

de votare, iar în instituțiile de învățământ, inclusiv cele preșcolare, circa 36% din SV (a se vedea graficul nr. 1).

Graficul nr. 1

2.3. Activități suplimentare relevante în vederea constituirii secțiilor de votare pentru alegătorii din regiunea transnistreană

În contextul îngrijorărilor și avizelor negative din partea autorităților publice de resort în vederea asigurării accesului la vot pentru alegătorii din localitățile din stânga Nistrului, municipiul Bender și unele localități ale raionului Căușeni, expuse în Raportul nr. 3 al MO Promo-LEX²², în perioada de referință a Raportului nr. 4 au fost întreprinse următoarele acțiuni suplimentare:

- La 9 iunie 2021, conducătorul delegației Republicii Moldova în Comisia Unificată de Control (CUC), Ion Solonenco, s-a adresat către copreședinții și alți reprezentanți ai CUC pentru a nu admite acțiuni care ar putea periclita buna desfășurare a procesului electoral. Apelul a fost făcut în vederea asigurării unor condiții adecvate pentru activitatea funcționarilor electorali, observatorilor acreditați, precum și pentru participarea liberă a cetățenilor la votare.
- La 11 iunie 2021, Vicepremierul pentru Reintegrare, Olga Cebotari, a adresat o scrisoare așezisului ministru de externe al regimului transnistrean Vitali Ignatiev, prin intermediul căreia solicită regimului de la Tiraspol asigurarea liberei circulații a cetățenilor cu drept de vot și a funcționarilor electorali din localitățile din stânga Nistrului.
- La 15 iunie 2021, Inspectoratul General al Poliției informează CEC cu privire la existența unor dificultăți pentru forțele de ordine în vederea asigurării bunei funcționalități a procesului electoral în cadrul secțiilor de votare din municipiul Bender și comuna Corjova, raionul Dubăsari, precum și în vederea neadmiterii acțiunilor ce ar putea periclita buna desfășurare a alegerilor parlamentare din 11 iulie 2021²³.

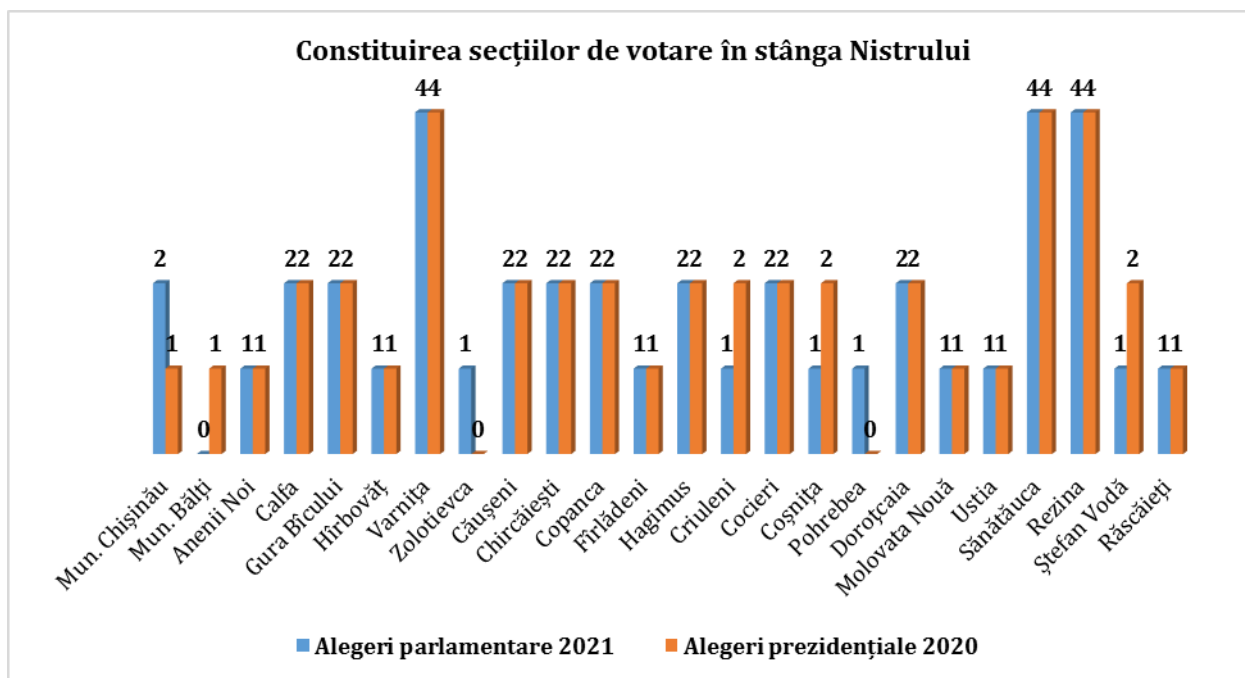
În aceste condiții, la 15 iunie 2021, CEC a modificat Hotărârea nr. 4965 cu privire la organizarea secțiilor de votare pentru alegătorii din localitățile din stânga Nistrului. Astfel, în conformitate cu Hotărârea CEC nr. 4999 din 15 iunie 2021, pentru alegătorii din localitățile din stânga Nistrului se organizează 41 de secții de votare distincte (fiind excluse SV din comuna Corjova, r. Dubăsari și

²² [Raportul](#) nr. 3. Misiunea de observare a alegerilor parlamentare anticipate, p. 18.

²³ [Scrisoare IGP](#) către CEC.

mun. Bender)²⁴ (a se vedea graficul nr. 2). Toate cele 41 SV își au sediul pe teritoriul Republicii Moldova aflat sub controlul autorităților publice centrale constituționale.

Graficul nr. 2

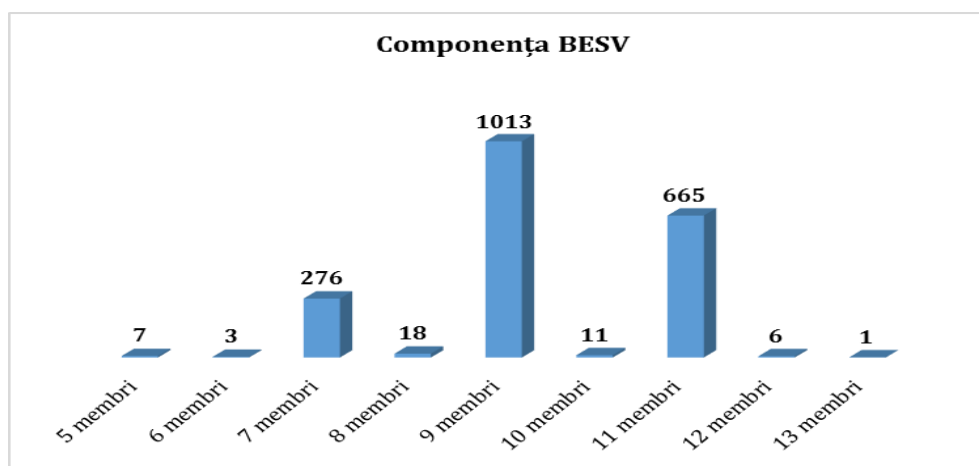
2.4. Activitatea birourilor electorale ale secțiilor de votare

2.4.1. Componenta BESV

Conform art. 30, alin. (9) al Codului electoral, BESV se constituie de către CECE cu cel puțin 25 de zile înainte de ziua alegerilor din număr impar de membri, de cel puțin 5 și cel mult 11 persoane. Potrivit prevederilor Planului calendaristic al CEC, până la cel târziu 15 iunie 2021, birourile electorale urmau să fie constituite.

Cât privește SV constituite pe teritoriul Republicii Moldova, din perspectiva componenței acestora, atragem atenția că în urma analizei informațiilor plasate pe pagina autorității electorale constatăm în cazul a 39 SV nerespectarea de către CECE a prevederilor privind numărul membrilor BESV (a se vedea graficul nr. 3).

Graficul nr. 3

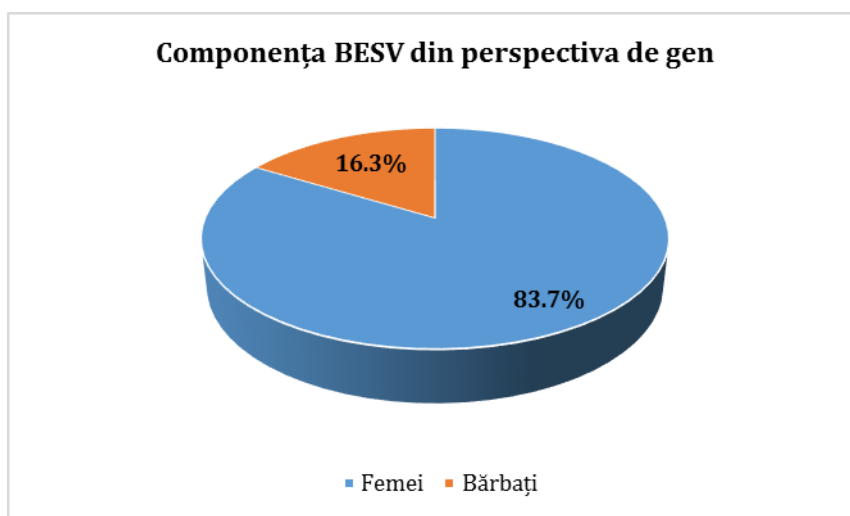

²⁴ Hotărârea CEC nr. [4999](#) din 15 iunie 2021.

De asemenea, ca și în cazul scrutinelor precedente, constatăm o prezență majoritară a femeilor în componența BESV – cca 84% (a se vedea graficul nr. 4). Mai mult, în 480 de birouri electorale (24%) nu activează niciun bărbat.

Graficul nr. 4

Analiza privind dezechilibrul de gen în componența BESV este prezentată și în tabelul nr. 1.

Tabelul nr. 1. Asigurarea echilibrului de gen în cadrul BESV

Componența BESV – membru bărbat		Componența BESV – membru femeie	
0 (zero) membri bărbați	480 BESV	0 (zero) membri femei	0 BESV
1 membru bărbat	656 BESV	1 membru femeie	1 BESV
2 membri bărbați	470 BESV	2 membri femei	1 BESV
3 membri bărbați	227 BESV	3 membri femei	15 BESV

Modificarea componenței BESV. MO Promo-LEX constată cel puțin 10 BESV a căror componență a fost deja modificată. Aceste modificări s-au datorat cererilor de demisie ale membrilor desemnați din partea APL, PSRM, PAS și din componența RFE.

2.4.2. Alegerea conducerii BESV

Cu referire la alegerea conducerii BESV, în baza vizitelor care s-au desfășurat în perioada de observare, MO Promo-LEX constată:

- cel puțin 194 de birouri electorale și-au ales conducerea;
- cel puțin în 13 cazuri la alegerea conducerii nu s-a respectat procedura de vot deschis (BESV 6/36 – Briceni, BESV 23/7, 23/8, 23/15, 23/16, 23/22, 23/29, 23/30, 23/32, 23/42 – Nisporeni, BESV 29/37 – Soroca, BESV 31/1, 31/25 – Șoldănești).

2.4.3. Respectarea programului de activitate

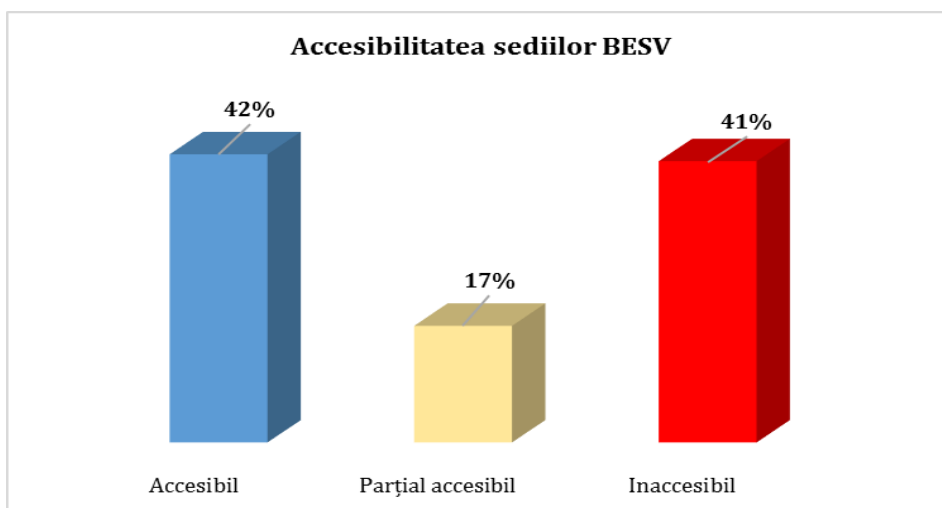
În perioada supusă monitorizării observatorii Promo-LEX au întreprins 356 de vizite, monitorizând astfel activitatea a 233 BESV (12% din totalul de 2 000 BESV). Potrivit observatorilor, în timpul a 252 de vizite (71%), sediile BESV erau deschise în intervalul orelor de muncă. Cel mai frecvent erau închise sediile BESV din circumscripția electorală nr. 9 Călărași, nr. 14 Drochia, nr. 16 Edineț (în cazul a 7 vizite întreprinse), nr. 26 Rezina (în cazul a 6 vizite întreprinse), nr. 7 Cahul, nr. 20 Hâncești, nr. 21 Ialoveni, nr. 33 Taraclia (în cazul a 5 vizite întreprinse), nr. 29 Soroca (în cazul a 4 vizite întreprinse), nr. 22 Leova (în cazul a 3 vizite întreprinse).

În același timp, menționăm că în 209 cazuri ședințele BESV au fost desfășurate cu prezența fizică a membrilor și doar în 3 cazuri online²⁵.

2.4.4. Accesibilitatea sediilor BESV

În timpul vizitelor la BESV, observatorii Promo-LEX au evaluat inclusiv gradul de accesibilitate al sediilor birourilor electorale, pe baza a trei criterii: accesibil (rampă min. 90 cm lățime și bară de suport aprox. 75 cm înălțime), parțial accesibil (existența rampei fără bara de suport) și inaccesibil (lipsa ambelor elemente). Conform rapoartelor observatorilor Promo-LEX, din cele 233 BESV, doar 98 (42%) sunt accesibile grupurilor de persoane vulnerabile (a se vedea graficul nr. 5)

Graficul nr. 5

²⁵ Potrivit pct. 27² din Regulamentul privind activitatea BESV, în cazurile când este declarată starea de urgență sau starea de urgență în sănătate publică pe teritoriul Republicii Moldova, precum și în situațiile motivate care fac imposibilă prezența fizică a membrilor la sediul unde se desfășoară ședințele consiliului electoral, la solicitarea membrilor, poate fi organizată participarea acestora la ședințele consiliului electoral prin mijloace din domeniul tehnologiei informației și comunicațiilor și/sau prin intermediul platformelor online de videoconferință.

III. DESEMNAREA ȘI ÎNREGISTRAREA CONCURENȚILOR

3.1. Desemnarea și înregistrarea candidaților

În perioada supusă observării, CEC a înregistrat ultimii 6 concurenți din totalul celor 23 înregistrați de autoritate: 5 partide politice și un candidat independent (a se vedea tabelul nr. 2).

Privind înregistrarea candidaților independenți, subliniem că pentru alegerile parlamentare anticipate din iulie 2021 la CEC au depus dosarul de înregistrare doi candidați independenți – Ion Stegărescu și Veaceslav Valico. A fost înregistrat doar Veaceslav Valico. Cu referire la Ion Stegărescu, notăm că CEC a respins cererea de înregistrare a acestuia în calitate de candidat independent la funcția de deputat în Parlamentul Republicii Moldova din motivul necorespunderii documentelor necesare. Potrivit Codului electoral, candidatul independent trebuie să colecteze cel puțin 2000 și cel mult 2500 de susținători cu drept de vot. Ion Stegărescu a depus liste de subscripție cu 1 870 de semnături ale susținătorilor²⁶.

În concluzie, în perioada 12 mai – 18 iunie 2021, CEC a înregistrat 23 de concurenți electorali din 24 care au depus dosare de înregistrare. Un candidat independent nu a fost înregistrat. Din totalul de 23 de concurenți, doi sunt înregistrați în calitate de blocuri electorale, 20 în calitate de partide și alte organizații social-politice și unul în calitate de candidat independent.

Tabelul nr. 2. Înregistrarea concurenților (conform ordinii de înscriere în buletinul de vot)

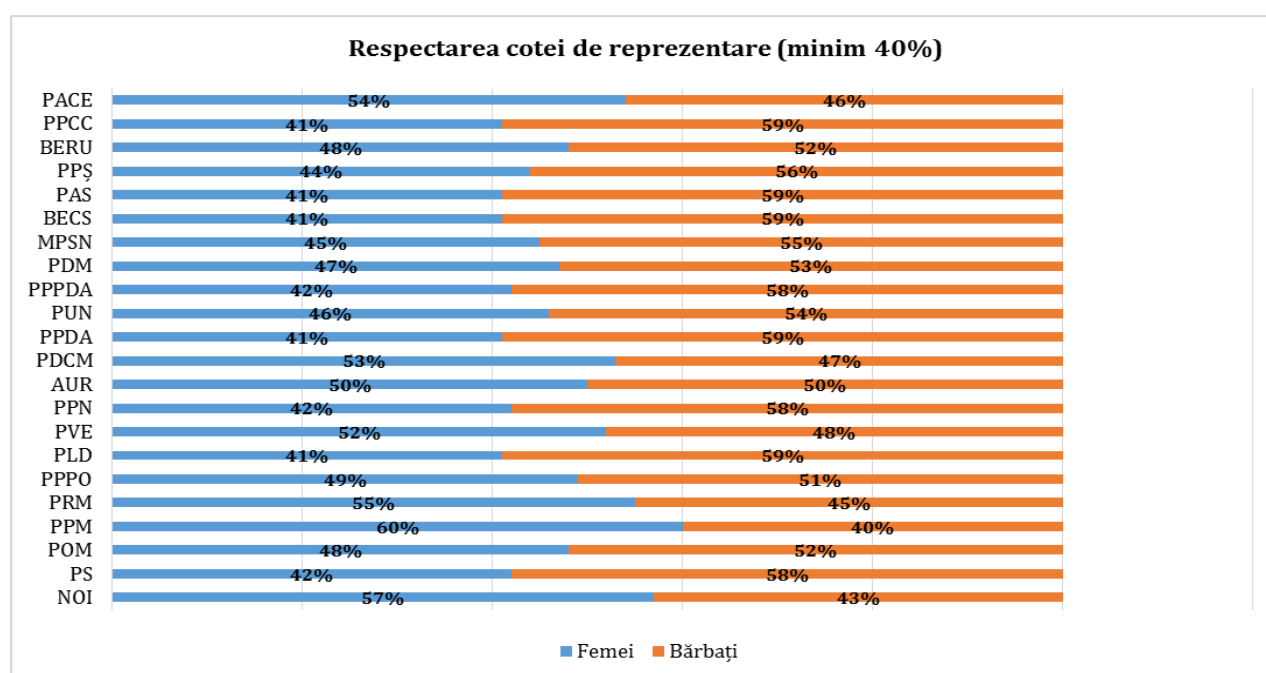
Nr.	Formațiunea	Data depunerii dosarului	Hotărârea și data înregistrării concurentului
1	Partidul Politic Partidul Acasă Construim Europa „PACE”	14.05.2021	HCEC 4855 din 21.05.2021
2	Partidul Politic „Partidul Acțiunii Comune – Congresul Civic”	14.05.2021	HCEC 4856 din 21.05.2021
3	Blocul electoral „RENATO USATÎI”	14.05.2021	HCEC 4857 din 21.05.2021
4	Partidul Politic „Șor”	14.05.2021	HCEC 4859 din 21.05.2021
5	Partidul Politic „Partidul Acțiune și Solidaritate”	14.05.2021	HCEC 4858 din 21.05.2021
6	Blocul electoral al Comuniștilor și Socialiștilor	14.05.2021	HCEC 4854 din 21.05.2021
7	Mișcarea Profesioniștilor „Speranța – Надежда”	18.05.2021	HCEC 4908 din 25.05.2021
8	Partidul Democrat din Moldova	20.05.2021	HCEC 4921 din 26.05.2021
9	Partidul Politic „Platforma Demnitate și Adevăr”	24.05.2021	HCEC 4935 din 31.05.2021
10	Partidul Politic „Partidul Unității Naționale”	26.05.2021	HCEC 4942 din 02.06.2021
11	Partidul Politic „Democrația Acasă”	27.05.2021	HCEC 4953 din 03.06.2021
12	Partidul Politic „NOI”	28.05.2021	HCEC 4958 din 04.06.2021
13	Partidul Politic „Partidul Dezvoltării și Consolidării Moldovei”	28.05.2021	HCEC 4956 din 04.06.2021
14	Partidul Politic Alianța pentru Unirea Românilor	28.05.2021	HCEC 4957 din 04.06.2021
15	Partidul Politic Partidul Verde Ecologist	31.05.2021	HCEC 4967 din 07.06.2021
16	Partidul Politic „Partidul Legii și Dreptății”	01.06.2021	HCEC 4968 din 07.06.2021
17	Partidul Politic „Puterea Oamenilor”	02.06.2021	HCEC 4973 din 08.06.2021
18	Partidul Regiunilor din Moldova	07.06.2021	HCEC 4990 din 14.06.2021
19	Partidul „Patrioții Moldovei”	07.06.2021	HCEC 4991 din 14.06.2021
20	Partidul Politic „Partidul Schimbării”	11.06.2021	HCEC 5018 din 17.06.2021
21	Partidul Politic Noua Opțiune Istorică	11.06.2021	HCEC 5036 din 18.06.2021
22	Partidul Politic Partidul Oamenilor Muncii	11.06.2021	HCEC 5017 din 17.06.2021
23	Stegărescu Ion (candidat independent)	11.06.2021	CEC a respins cererea de înregistrare a CI HCEC 5037 din 18.06.2021
24	Valico Veaceslav (candidat independent)	11.06.2021	HCEC 5038 din 18.06.2021

²⁶ Hotărârea CEC nr. 5037 din 18 iunie 2021.

În cazul concurentului NOI, amintim că în perioada electorală acesta și-a modificat denumirea în PP Alternative și Șanse (PAȘ)²⁷, însă schimbarea nu a fost acceptată de ASP. Specificăm că și în cazul demersului NOI de înregistrare a simbolului electoral („paș”) pentru imprimare în buletinul de vot, CEC a refuzat înregistrarea simbolului electoral prezentat pe motiv că acesta contravine prevederilor art. 53, alin. (2) din Codul electoral, conform căruia în buletinul de vot nu se admite identitatea de semne sau de simboluri electorale²⁸. Concurentul a fost inclus în buletinul de vot fără simbol.

În scopul evaluării modului în care au fost executate prevederile art. 46, alin. (3) din Codul Electoral²⁹, au fost examinate listele de candidați ale celor cinci concurenți electorali înregistrați în perioada de referință. Astfel, conform graficului nr. 6, constatăm că cota minimă de reprezentare pentru ambele sexe (40%) a fost respectată de către toate cele cinci formațiuni politice care au depus liste cu candidați. Menționăm că, în toate cele 22 de cazuri, de la începutul perioadei electorale, poziționarea candidaților pe liste a fost făcută cu respectarea prevederilor legale, *minimum patru candidați de același gen la fiecare zece locuri*.

Graficul nr. 6

3.2. Aspecte particulare privind înregistrarea candidatului independent Veaceslav Valico

Prin Hotărârea CEC nr. 5038 din 18.06.2021, a fost înregistrat Veaceslav Valico în calitate de candidat independent. Totodată, un membru al CEC a formulat o opinie separată, prin care și-a exprimat dezacordul cu votul majorității membrilor CEC, deoarece pretendentul nu a întrunit numărul minim de 2000 de semnături de la susținătorii cu drept de vot și acesta nu putea fi înregistrat în calitate de concurent electoral³⁰. Potrivit informațiilor din Opinia separată, conform notei informative privind rezultatele verificării listelor de subscripție din data de 16 iunie 2021, au fost identificate ca fiind valabile 1447 de semnături ale susținătorilor, iar potrivit notei suplimentare din data de 17 iunie 2021, au fost identificate ca fiind valabile 1504 semnături ale susținătorilor.

Evidențiem că Hotărârea CEC nr. 5038/2021 nu conține informații despre numărul semnăturilor considerate valabile în urma verificării de către CEC, ci doar mențiunea că „Materialele electorale

²⁷ [A apărut un alt PAS](#). Partidul Politic Noua Opțiune Istorică a devenit Partidul Politic Alternativă și Șanse.

²⁸ Hotărârea CEC [nr. 5041](#) din 22 iunie 2021.

²⁹ Listele candidaților pentru alegerile parlamentare și locale vor fi întocmite respectându-se cota minimă de reprezentare de 40% pentru ambele sexe. Poziționarea candidaților pe liste se face conform formulei: minimum patru candidați la fiecare zece locuri.

³⁰ [Opinia separată](#) a dlui Dumitru Pavel la Hotărârea CEC nr. 5038 din 18 iunie 2021.

prezentate au fost verificate și s-a constatat că acestea corespund cerințelor Codului electoral nr. 1381/1997”. Nici în ședința în care a fost votată respectiva hotărâre nu a fost pus în discuție subiectul insuficienței semnăturilor valabile colectate de pretendent.

Potrivit informațiilor puse la dispoziție de către CEC observatorilor Promo-LEX, se constată existența unei note informative suplimentare de reverificare a listelor de subscripție, întocmită la 18 iunie 2021 – în ziua înregistrării concurentului electoral. Conform acesteia, au fost considerate valabile 2001 semnături ale susținătorilor. Însă, *spre deosebire de primele două note informative, cea de a treia nu conține informații privind numărul total al semnăturilor considerate nule. În plus, a treia notă informativă, care permite înregistrarea candidatului, este semnată de un alt membru al Comisiei de recepționare decât primele două, conform cărora candidatul nu putea fi înregistrat.*

Astfel, analizând notele informative de verificare a listelor de subscripție ale pretendentului Veaceslav Valico din 16, 17 și 18 iunie 2021, se observă că deși inițial au fost considerate nule, după ultima verificare, au fost considerate valabile: *semnăturile în dreptul cărora lipsea data semnăturii (22), semnăturile persoanelor care nu locuiesc în localitatea respectivă (409) și semnăturile în dreptul cărora data este incorectă și/sau este în afara perioadei de colectare (66).*

Respectiv, pornind de la textul Opiniei separate, nu este clar dacă membrul CEC care a formulat-o a reușit să ia cunoștință de cea din urmă notă informativă sau aceasta nu a fost transmisă membrilor CEC înaintea procesului de votare.

Totodată, luând în considerare cele menționate *supra*, nu sunt clare următoarele aspecte:

- care sunt circumstanțele ce au dus și pot duce la reverificarea suplimentară (de două ori) a listelor de subscripție, inclusiv în ziua în care urma să se decidă înregistrarea sau refuzul înregistrării concurentului electoral;
- dacă temeiurile care inițial duceau la nulitatea semnăturilor susținătorilor au fost revizuite, urmând ca în baza acestor temeiuri în următoarele scrutine să nu mai fie declarate nule unele semnături;
- dacă sistemul automatizat de verificare a listelor de subscripție a prezentat erori care au fost înlăturate ulterior, prin verificarea umană.

Amintim că Promo-LEX a opinat de fiecare dată că condițiile de formă excesive, care nu corespund condițiilor minime din Codul electoral, nu ar trebui să ducă la invalidarea semnăturilor. Totodată, erorile minore care permit identificarea și individualizarea susținătorului și întrunesc condițiile privind dreptul de vot nu pot duce la invalidarea semnăturii.

Totuși, considerăm necesar a sublinia că toate procedurile aferente înregistrării concurenților trebuie să se desfășoare în condiții legale, în mod transparent și să nu determine dubii rezonabile privind integritatea procesului.

3.3. Modificarea listei de candidați

În perioada supusă monitorizării, MO Promo-LEX a constatat modificarea listei de candidați la funcția de deputat în Parlamentul Republicii Moldova a 5 concurenți (PAS, PACE, MPSN, PPDA și PDM). Ca urmare a analizei hotărârilor CEC atestăm că modificările care au presupus includerea/excluderea candidaților și transferarea acestora de la o poziție la alta au fost operate cu respectarea cerințelor legale.

Subliniem că, în conformitate cu art. 87 și 88 din Codul electoral, concurentul electoral poate solicita modificarea listei de candidați (retragerea listei, înlocuirea unui candidat, excluderea unui candidat, retragerea candidatului independent) până la 26 iunie 2021 (nu mai târziu de 14 zile înainte de ziua alegerilor).

IV. LITIGII ELECTORALE

4.1. Contestații și sesizări depuse la CEC

În perioada monitorizată, Comisia Electorală Centrală a recepționat **șapte contestații**, dintre care:

- trei au fost depuse de concurenți electorali (BECS, BERU, PACE) împotriva altor concurenți electorali (2 – PAS, 1 – BECS);
- patru au fost depuse de autorități publice locale (2 – primari, 2 – grupuri de consilieri) împotriva organului electoral (CECE 16 Edineț).

Contestațiile vizează: alegații de utilizare a imaginii președintelui în scop de agitație electorală (2)³¹, desfășurarea agitației electorale în afara termenelor legale și încălcarea normelor privind afișajul electoral (1)³², desemnarea membrilor BESV contrar propunerilor APL (4)³³.

Cu referire la **soluțiile emise de CEC**, menționăm că în privința a cinci dintre contestațiile înregistrate, CEC a emis scrisori de restituire a acestora depunătorilor, deoarece au fost depuse de subiecți care nu dispun de acest drept (4) sau contestația a fost restituită pentru a fi depusă direct în instanța de judecată (1). Totodată, în cazul unei contestații Comisia a decis în termenul prevăzut de legislație (2 zile) remiterea spre examinare conform competenței către IGP (art. 50 Cod contravențional), iar o contestație nu a fost soluționată până la 22.06.2021.

Evidențiem că în cazul contestației remise spre examinare conform competenței către IGP³⁴, contestatarul a invocat trei încălcări: afișarea materialului electoral în alt loc decât cel stabilit – art. 50, alin. (1) Cod contravențional, desfășurarea agitației electorale înaintea înregistrării concurentului electoral – art. 52, alin. (4) Cod electoral, producerea și difuzarea materialelor de agitație electorală care nu conțin data tipăririi, tirajul și denumirea tipografiei – art. 50, alin. (2) Cod electoral. Astfel, dacă în privința presupuselor contravenții stabilite la art. 50 Cod contravențional Comisia a decis remiterea spre examinare conform competenței, atunci în privința încălcării de desfășurare a agitației electorale înaintea înregistrării concurentului electoral, această pretinsă încălcare a rămas fără examinare.

În acest sens, atragem atenția Comisiei Electorale Centrale asupra necesității examinării tuturor capetelor invocate în contestație și a soluționării eficiente a acestora, or, contestatarilor trebuie să le fie asigurat dreptul la un recurs eficient.

În privința **termenelor legale** de soluționare a contestațiilor, evidențiem că, potrivit pct. 3 din Regulamentul privind procedura de examinare și soluționare a contestațiilor de către organele electorale în perioada electorală, contestațiile depuse de persoane neîmputernicite se restituie depunătorilor în cel mai scurt timp posibil. În acest sens, constatăm că Comisia a omis să restituie în cel mai scurt timp posibil cinci contestații, una fiind restituită depunătorilor în termen de 3 zile, iar patru contestații – în termen de 4 zile.

Menționăm că decizia de restituire a contestației pentru a fi depusă în instanța de judecată a fost contestată la Curtea de Apel Chișinău, iar instanța a decis admiterea acțiunii și a obligat CEC să examineze în fond contestația depusă. Hotărârea Curții de Apel Chișinău a fost contestată cu recurs, Curtea Supremă de Justiție urmând să se pronunțe în perioada imediat următoare.

Suplimentar, la 11 iunie 2021, pe adresa Comisiei Electorale Centrale a fost depusă cel puțin o sesizare, în care BECS invocă o pretinsă încălcare a imparțialității de către MO Promo-LEX prin exprimarea opiniei privind numărul și modul de deschidere a secțiilor de votare pentru alegătorii din stânga Nistrului. La 22 iunie 2021 CEC a emis o scrisoare prin care sugerează observatorilor naționali acreditați „**să fie rezervați în declarații**, astfel încât să corespundă scopului de observare

³¹ [Contestația](#) nr. 6 BECS vs PAS, [Contestația](#) nr. 12 PACE vs PAS.

³² [Contestația](#) nr. 11 BERU vs BECS.

³³ [Contestația](#) nr. 7: un grup de consilieri din Consiliul local Gordinești vs CECE nr. 16, [Contestația](#) nr. 8 Victor Gurău, primarul satului Gordinești, vs CECE nr. 16, [Contestația](#) nr. 9 Marcel Snegur, primarul comunei Parcovă, vs CECE nr. 16, [Contestația](#) nr. 10: un grup de consilieri din Consiliul comunal Parcovă vs CECE nr. 16.

³⁴ [Scrisoarea](#) nr. CEC-8/4248 din 20 iunie 2021.

a alegerilor și statutului de observator, având misiunea de a urmări modul de organizare și desfășurare a alegerilor, **fără să-și exprime părerile personale sau preferințele privind unele probleme ce apar în procesul alegerilor**".

MO Promo-LEX își exprimă îngrijorarea față de poziția CEC în raport cu observatorii naționali, or, este nejustificată limitarea activității observatorilor. Menționăm că în punctul de vedere exprimat de MO Promo-LEX asupra sesizării, am evidențiat că expunerea de la pct. 19 al Regulamentului privind statutul observatorilor și procedura de acreditare „**să nu-și exprime părerile personale sau preferințele vizavi de anumiți concurenți electorali/participanți la referendum sau privind unele probleme ce apar în procesul alegerilor**” urmează a fi interpretată în lumina prevederilor Codului electoral și anume a prevederilor art. 68 Cod electoral, care consfințește faptul că observatorul în urma observărilor sale are dreptul de a sesiza oricare probleme. Deci referința la prevederile respective *a priori* contravine drepturilor observatorilor specificate în art. 68 Cod electoral. Considerăm că prevederile punctului 19 al Regulamentului urmează a fi interpretate doar în contextul în care observatorii își exprimă preferințele față de anumiți concurenți electorali. Mai mult, pentru a evita interpretările eronate ale normei³⁵, CEC ar trebui să revizuiască și să precizeze norma respectivă astfel încât ea să corespundă exact sensului articolului 68 Cod electoral. În privința acestei propuneri, Comisia însă nu s-a pronunțat.

În privința termenului de soluționare a sesizării, constatăm că sesizarea depusă la 11 iunie a fost soluționată în termen de 11 zile. Totodată, atragem atenția că, potrivit informațiilor disponibile, cele patru sesizări depuse încă la 2 iunie 2021 nu au fost soluționate de CEC.

Luând în considerare termenul mare de examinare și soluționare a sesizării și faptul că asupra altor patru sesizări CEC nu s-a pronunțat până în prezent, reiterăm necesitatea examinării și soluționării în termene restrânse inclusiv a sesizărilor sau cererilor care invocă încălcarea prevederilor electorale.

4.2. Litigii electorale

În perioada de referință, **la Curtea de Apel Chișinău au fost depuse cel puțin 11 contestații** împotriva acțiunilor și hotărârilor CEC. Majoritatea contestațiilor depuse se referă la constituirea secțiilor de votare peste hotare (cinci contestații depuse de PUN, AUR, BERU, PPDA, PACE) și a secțiilor de votare pentru alegătorii din stânga Nistrului (două contestații depuse de PPPDA, AUR). Evidențiem că cel puțin șase din contestațiile depuse în această perioadă (de către PPPDA, PUN, AUR, BERU, PPDA, PACE) au fost conexe într-o singură cauză, care privește constituirea secțiilor de votare peste hotare și a fost emisă o singură hotărâre.

Totodată, în perioada 9-22 iunie, Curtea de Apel a emis următoarele **soluții**:

- în privința a două contestații, a emis încheieri prin care a declarat inadmisibile acțiunile depuse³⁶;
- în privința unei contestații a emis hotărâre de respingere a acțiunii ca fiind neîntemeiată³⁷;
- în privința unei contestații a emis o hotărâre³⁸ de admitere parțială a acțiunii și a anulat în parte Hotărârea CEC nr. 4966 din 05 iunie 2021 și Hotărârea nr. 4974 din 08 iunie 2021;
- în privința unei contestații a emis o hotărâre³⁹ de admitere a acțiunii și a anulat răspunsul nr. CEC-8/4175 din 12.06.2021 la contestația nr. CEC-10AP/6 din 09.06.2021 și a obligat CEC să examineze contestația în fond.

În privința altor trei contestații, Curtea de Apel Chișinău urmează încă să se pronunțe.

³⁵ „să nu-și exprime părerile personale sau preferințele vizavi de anumiți concurenți electorali/participanți la referendum sau privind unele probleme ce apar în procesul alegerilor”.

³⁶ [Încheierea](#) Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții de Apel Chișinău din 10 iunie 2021, în cauza AUR vs CEC; [Încheierea](#) Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții de Apel Chișinău din 12 iunie 2021, în cauza PPN și M. Cristian vs CEC.

³⁷ [Hotărârea](#) Colegiului civil și de contencios administrativ al Curții de Apel Chișinău din 13 iunie 2021 în cauza PPCC vs AUR.

³⁸ [Hotărârea](#) Colegiului civil și de contencios administrativ al Curții de Apel Chișinău, Completul de contencios administrativ din 17 iunie 2021 în cauza BERU, PAS, PPPDA, PUN, AUR, PDA, PACE vs CEC.

³⁹ [Hotărârea](#) Completului specializat pentru examinarea acțiunilor în contencios administrativ al Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții de Apel Chișinău din 17 iunie 2021 în cauza BECS vs CEC.

În ce privește **termenele legale**, evidențiem că Curtea de Apel Chișinău a emis soluțiile asupra a 4 contestații în termenul prevăzut de art. 73, alin. (1) Cod electoral de până la cinci zile, iar în cazul unei contestații – în termen de 11 zile. În privința acțiunii care a fost examinată și soluționată în termen de 11 zile, întârzierea în acest caz pare a fi justificată, fiind cauzată de numărul mare de participanți la proces (7 reclamanți, 2 persoane terțe, un intervenient în proces), numărul mare al cererilor de recuzare formulate de părți, ridicarea excepției de neconstituționalitate, dar și de complexitatea subiectului examinat.

În perioada de referință, **la Curtea Supremă de Justiție au fost depuse cel puțin 8 cereri de recurs**, dintre care patru privind înregistrarea/neînregistrarea concurenților electorali (depusă de PPN și PPCC), una privind constituirea secțiilor de votare peste hotare (depusă de BERU, PAS, PPPDA, PUN, AUR, PACE, PPDA) și una privind constituirea secțiilor de votare pentru alegătorii din stânga Nistrului (depusă de PPPDA), una privind utilizarea imaginii președintelui în scop de agitație electorală (depusă de BECS) și una de utilizare a resurselor administrative (depusă de O. Țicu).

În privința acestor recursuri, Curtea Supremă de Justiție a emis:

- trei decizii de respingere a recursului și menținere a hotărârii sau încheierii pronunțate de Curtea de Apel Chișinău⁴⁰;
- trei decizii de admitere a recursului, anulare a încheierii și restituire a cauzei spre rejudecare în instanța de fond⁴¹;
- o încheiere de inadmisibilitate a recursului⁴²;
- în privința unei cereri de recurs, Curtea Supremă de Justiție ar urma să se pronunțe în perioada următoare⁴³.

În ce privește **termenele legale**, evidențiem că Curtea Supremă de Justiție a emis soluțiile asupra a cinci contestații în termenul prevăzut de art. 74, alin. (7) Cod electoral de până la trei zile, iar în cazul a două contestații – în termen de nouă zile. În privința ultimelor acțiuni, este de remarcat că în ambele cazuri au fost ridicate excepții de neconstituționalitate.

4.3. Litigiul privind constituirea secțiilor de votare peste hotare

Cu referire la litigiul privind deschiderea secțiilor de votare peste hotare, evidențiem că prin Hotărârea Curții de Apel Chișinău din 17 iunie 2021, fără a obliga Comisia să deschidă un anumit număr de secții de votare în străinătate, Curtea a decis să anuleze parțial hotărârile CEC. Anularea integrală a hotărârilor, așa cum au solicitat reclamanții, ar fi condus la desființarea a 146 de secții de votare și ar fi pus în pericol însăși desfășurarea scrutinului parlamentar peste hotare.

Următoarele constatări și considerente ale instanței sunt importante, inclusiv în sensul revizuirii ulterioare a hotărârii CEC de constituire a secțiilor de votare peste hotare:

- CEC este obligat să solicite avizul prealabil al MAEIE, însă natura avizului este consultativă. Totuși, **CEC și MAEIE aveau obligația să coopereze efectiv și eficient** pentru a asigura desfășurarea normală a procesului de votare în străinătate și a garanta accesul la urnele de vot în mod nestingherit al compatrioților aflați peste hotarele țării. Însă actele cauzei atestă că CEC și MAEIE, în egală măsură, au desconsiderat sau au tratat superficial și formal importanța informațiilor care urmau să se regăsească în acest aviz prealabil.

⁴⁰ [Decizia](#) Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție din 11 iunie în cauza PPN, V. Dachi și M. Cristian vs CEC; [Decizia](#) Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție din 22 iunie 2021 în cauza BERU, PAS, PPPDA, PUN, AUR, PACE, PDA vs CEC; [Decizia](#) Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție în cauza O. Țicu vs CEC.

⁴¹ [Decizia](#) Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție din 11 iunie 2021 în cauza PPCC vs CEC; [Decizia](#) Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție din 18 iunie 2021 în cauza PPPDA vs CEC; [Decizia](#) Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție din 22 iunie 2021 în cauza PPN și M. Cristian vs CEC.

⁴² [Încheierea](#) Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție din 16 iunie 2021 în cauza PPCC vs CEC.

⁴³ E vorba de contestația BECS împotriva CEC privind utilizarea imaginii Președintei în materialele de agitație electorală.

- CEC și MAEIE, în detrimentul cerințelor legale imperative, **nu au identificat informația impusă de legiuitor pentru a fixa cu o precizie maximală numărul necesar de secții de votare în străinătate**, fără a ține cont de experiența negativă acumulată la alegerile precedente și fără a lua în mod serios situația pandemică, afectată de virusul COVID-19. **Astfel, nerespectarea normelor legale din art. 30 și art. 31 din Codul electoral a condus direct la vicierea procedurii de adoptare a actelor administrative normative, acestea fiind afectate de ilegalitate.**
- La fel, cu privire la comportamentul ineficient al autorităților, completul de judecată a evidențiat că Guvernul, pe de o parte, a alocat CEC surse cu mult mai mici decât au fost solicitate prin devizul de cheltuieli, iar, pe de altă parte, prin declarații separate, a afirmat că este disponibil să mai aloce mijloace necesare scrutinului, fapt care nu facilitează activitatea normală a autorităților în campania electorală.
- În situația în care țara-gazdă nu se opune deschiderii secțiilor de votare, marja de discreție a CEC este direct proporțională cu criteriile numerice cerute de lege și cu obligația de identificare a numărului total de votanți, aflați în străinătate, care necesită a fi stabilit în prealabil. Privit din acest punct de vedere, **dreptul discreționar nu este unul nelimitat**, acest drept urmează a fi supus principiului supremației legii și scopului urmărit, și anume **crearea posibilități reale și nu iluzorii pentru alegătorii din afara țării în exercitarea dreptului de a vota.**

Hotărârea Curții de Apel Chișinău fiind contestată de către CEC, completul specializat al CSJ, la 22 iunie 2021, a constatat că concluziile instanței de fond sunt întemeiate. Printre considerentele exprimate suplimentar de CSJ, evidențiem următoarele:

- Stabilirea numărului secțiilor de votare în străinătate este o **problemă de oportunitate**, care ține de atribuția autorităților competente în organizarea alegerilor, acestea fiind mai bine plasate pentru aprecierea posibilităților și necesităților practice de organizare a votului în străinătate. Respectiv, prin prisma art. 225, alin. (1) din Codul administrativ, instanța de judecată nu este competentă să se pronunțe asupra oportunității unui act administrativ.
- Dreptul discreționar în esență oferă autorității publice prerogativa de a opta între mai multe soluții stabilite de lege pentru realizarea scopului legii când aplică o dispoziție legală. Totodată, **dreptul discreționar obligă autoritatea să acționeze cu bună-credință în limitele stabilite la caz de art. 30 și art. 31 din Codul electoral** și cu respectarea scopului pentru care i-a fost atribuit dreptul.
- CEC deține un drept discreționar în luarea deciziei privind constituirea numărului secțiilor de votare în străinătate, iar controlul judecătoresc se limitează la verificarea exercitării de către autoritatea publică a dreptului discreționar. Depășirea dreptului discreționar de către CEC este confirmată prin discrepanța dintre propunerea MAEIE și cea aprobată de CEC. Este neclară hotărârea CEC care a aprobat inițial doar 139, ulterior modificând Hotărârea nr. 4966 din 05 iunie 2021 și aprobând 146 de secții de votare, și din ce motiv nu a acceptat propunerea MAEIE, or, numărul secțiilor de votare a fost redus considerabil. Mai mult, din analiza înscrisurilor anexate la dosar, rezultă că propunerea MAEIE a fost luată după analiza minuțioasă a posibilităților reale și a proceselor de vot precedente.
- Odată ce statul a decis să asigure dreptul universal la vot al cetățenilor Republicii Moldova într-un stat străin, atunci această obligație trebuie să fie conformă legii, pentru evitarea dublelor standarde și provocarea ineficienței exercitării dreptului la vot, la caz însă, **statul a eșuat în acest sens, iar actele administrative contestate atentează într-un mod vădit inadmisibil la dreptul la vot al cetățenilor Republicii Moldova aflați în străinătate**, precum și la dreptul de a fi ales al concurentului electoral, fiind contrare principiilor statului de drept proclamate și protejate de Constituția Republicii Moldova.

Pornind de la cele menționate supra, dar și luând în considerare epuizarea căilor de atac și a termenului scurt până la ziua alegerilor, MO Promo-LEX atrage atenția CEC și MAEIE asupra necesității reexaminării în mod urgent a deciziei de constituire a secțiilor de votare peste hotare, astfel încât să fie posibilă și reală constituirea acestor secții de votare, dar și să fie creată posibilitatea reală și nu iluzorie pentru alegătorii din afara țării în exercitarea dreptului de a vota.

4.4. Presiunile asupra Curții Supreme de Justiție

Ca urmare a apariției unor informații publice privind presiunile asupra judecătorilor CSJ⁴⁴, la 16 iunie 2021, Curtea Supremă de Justiție a plasat pe pagina sa web un comunicat⁴⁵ în care declară că Curtea a devenit obiectul atacurilor publice din partea mai multor formațiuni politice. Totodată, Curtea a declarat că se pronunță vehement împotriva difuzării unor informații, care au scopul de a exercita imixtiunea în înfăptuirea actului de justiție și a denigra judecătorii, inclusiv a distorsiona realitatea și a induce în eroare opinia publică. Iar asemenea acțiuni afectează grav imaginea întregului sistem judecătoresc.

MO Promo-LEX își exprimă îngrijorarea privind tentativele concurenților electorali sau ale unor formațiuni politice de implicare a instanțelor judecătorești în campania electorală, or, acest fapt ar putea fi luat în considerare în cadrul examinării legalității alegerilor și validării mandatelor de deputați de către Curtea Constituțională. Astfel, îndemnăm concurenții electorali să se abțină de la acțiuni ce ar putea fi tratate ca presiuni asupra judecătorilor sau imixtiune în înfăptuirea actului de justiție.

---

⁴⁴ [Stirea](#) cu titlul: SURSE. Presiuni fără precedent asupra judecătorilor CSJ care decid soarta secțiilor de votare pentru transnistreni.

⁴⁵ [Comunicatul](#) CSJ „Campanie electorală, fără implicarea Curții Supreme de Justiție”.

V. ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ

5.1. Activități de organizare a alegerilor cu implicarea administrației publice locale

În urma vizitelor efectuate la 454 UAT de nivelul întâi, privind activitatea APL în contextul alegerilor parlamentare, observatorii au raportat următoarele:

Cu referire la adoptarea deciziei privind asigurarea spațiilor de afișaj. Un număr de 385 de primării (85%) au adoptat decizia privind asigurarea spațiilor de afișaj. Dintre acestea, doar 207 decizii (54%) au fost afișate la sediul APL. În același timp, în 349 UAT (77%) au fost amenajate locuri pentru afișaj. Dintre acestea, doar în 188 de localități (54%) spațiul este suficient pentru plasarea publicității electorale a concurenților electorali (minimum 1 m² per concurent electoral).

Cu referire la adoptarea deciziei privind oferirea spațiilor destinate întâlnirilor cu alegătorii. Cel puțin 379 de primării (83%) au adoptat decizii cu privire la oferirea spațiilor destinate întâlnirilor cu alegătorii. Dintre acestea, doar 213 decizii (56%) sunt afișate la sediul APL. Din 379 APL care au adoptat decizii, 326 (86%) oferă spațiul destinat întâlnirilor cu alegătorii gratis. De cealaltă parte, 53 APL (14%) au stabilit taxe de la 100 la 1500 de lei per oră și, respectiv, de la 200 la 3000 de lei per întâlnire.

Cu referire la utilizarea spațiului pentru întâlniri. În 49 de localități spațiile au fost utilizate pentru întâlnirile cu cetățenii. Utilizatorii spațiului au fost PAS (17 – gratuit), PPȘ (13 – gratuit), PPPDA (3 – gratuit), BERU (6 – gratuit), PDM (7 – gratuit), BECS (19 gratuit și 1/contra plată – 1000 de lei), PACE (6 – gratuit și 1/contra plată – 1000 de lei).

5.2. Acțiuni ce pot fi calificate drept abuz din partea APL în raport cu concurenții electorali

MO Promo-LEX constată cel puțin un caz de abuz din partea administrației publice locale în raport cu concurenții electorali și dreptul acestora garantat de art. 52, alin. (1) din Codul electoral, și anume de a supune discuțiilor libere și sub toate aspectele programele electorale, precum și de a face agitație electorală în cadrul adunărilor, mitingurilor, întâlnirilor cu alegătorii, prin intermediul mijloacelor de informare în masă, prin expunerea de afișe electorale sau prin intermediul altor forme de comunicare.

În plus, *Instrucțiunea privind modalitatea de organizare și desfășurare de către Comisia Electorală Centrală a scrutinelor electorale în condițiile situației pandemice cu infecția COVID-19* permite desfășurarea activităților de campanie cu respectarea anumitor măsuri stabilite⁴⁶.

Astfel, potrivit observatorilor Promo-LEX și informației mediatizate pe larg de către mass-media, la 21 iunie 2021, prin Dispoziția nr. 259⁴⁷, primarul municipiului Orhei a dispus interzicerea în municipiul Orhei, până la data de 18 iulie 2021 inclusiv, „desfășurarea întrunirilor cu alegătorii prin intermediul montării/instalării construcțiilor temporare (corturi etc.)”. Subiecții electorali sunt obligați să demonteze corturile timp de 24 de ore de la intrarea în vigoare a dispoziției. Întâlnirile cu alegătorii urmează a se desfășura exclusiv în sala mică a CRC „A. Suceanu” – local stabilit prin Dispoziția nr. 208 din 21 mai 2021⁴⁸.

Drept motivație a deciziei respective este invocată încălcarea regulilor de prevenire și combatere a infecției COVID-19. În context amintim că, contrar motivelor invocate, la 20 iunie 2021, în municipiul Orhei a avut loc o manifestare de amploare dedicată portului național cu implicarea activă a primarului localității. La eveniment au participat zeci de formații artistice din tot raionul și sute de

⁴⁶ [Instrucțiunea](#) privind modalitatea de organizare și desfășurare de către Comisia Electorală Centrală a scrutinelor electorale în condițiile situației pandemice cu infecția COVID-19.

⁴⁷ Dispoziția [nr. 259](#) din 21 iunie 2021.

⁴⁸ Dispoziția [nr. 208](#) din 21 mai 2021.

locuitori, însă fără respectarea regulilor generale obligatorii de prevenire și combatere a infecției COVID-19⁴⁹.

Totodată, subliniem că, potrivit art. 53, alin. (6) din Codul electoral, autoritățile administrației publice locale sunt obligate să asigure posibilitatea desfășurării întâlnirilor cu alegătorii în termene și în condiții egale.

5.3. Atribuțiile APL în desemnarea membrilor în organul electoral

Potrivit art. 30, alin. (10) din Codul electoral, candidaturile a 3 membri ai biroului electoral al secției de votare se propun de către consiliile locale. Candidaturile celorlalți membri ai biroului electoral al secției de votare se propun de către partide și alte organizații social-politice reprezentate în Parlament, câte unul de la fiecare partid sau altă organizație social-politică, iar dacă nu este suficient, numărul rămas de membri se completează de CECE, la propunerea CEC, din RFE.

În urma analizei Hotărârii CECE nr. 1 Chișinău privind constituirea BESV, MO Promo-LEX a identificat 244 de birouri electorale (80% din totalul de 304) în care niciun membru nu a fost desemnat de către Consiliul Municipal Chișinău. Toate aceste birouri sunt organizate în raza orașului Chișinău.

Menționăm că informația plasată pe pagina CEC, compartimentul *Birourile electorale ale secțiilor de votare*, nu conține date despre organul care a desemnat membrii în organul electoral, ceea ce a făcut dificilă analiza mai detaliată a acestui aspect.

De asemenea, MO Promo-LEX constată cel puțin două cazuri de abateri de la art. 30, alin. (10) din Codul electoral la constituirea de către CECE a birourilor electorale. Astfel, potrivit observatorilor Promo-LEX, un grup de consilieri ai consiliilor satești Gordinești⁵⁰ și Parcova, r. Edineț, a contestat Hotărârea CECE nr. 16 Edineț în baza căreia membrii desemnați de autoritățile publice locale au fost substituiți cu alți membri, desemnați din Registrul Funcționarilor Electorali, fără o experiență în alegeri la scrutinele anterioare și fără o instruire corespunzătoare.

---

⁴⁹ [Evenimentul](#) cultural „Mândru-i Portul Orheian” din 20 iunie 2021, Orhei.

⁵⁰ Contestația [nr. CEC 10 AP/7](#) din 14 iunie 2021.

VI. CONCURENȚII ELECTORALI

6.1. Activități de promovare în campania electorală

În perioada 9 – 22 iunie, au fost raportate cel puțin 1 111 activități electorale desfășurate de 17 concurenți electorali (a se vedea tabelul nr. 3). Potrivit observatorilor Promo-LEX, cel mai activ s-a manifestat BECS (26%), urmat de PAS (23%) și BERU (14%).

Tabelul nr. 3. Activitățile electorale ale concurenților electorali

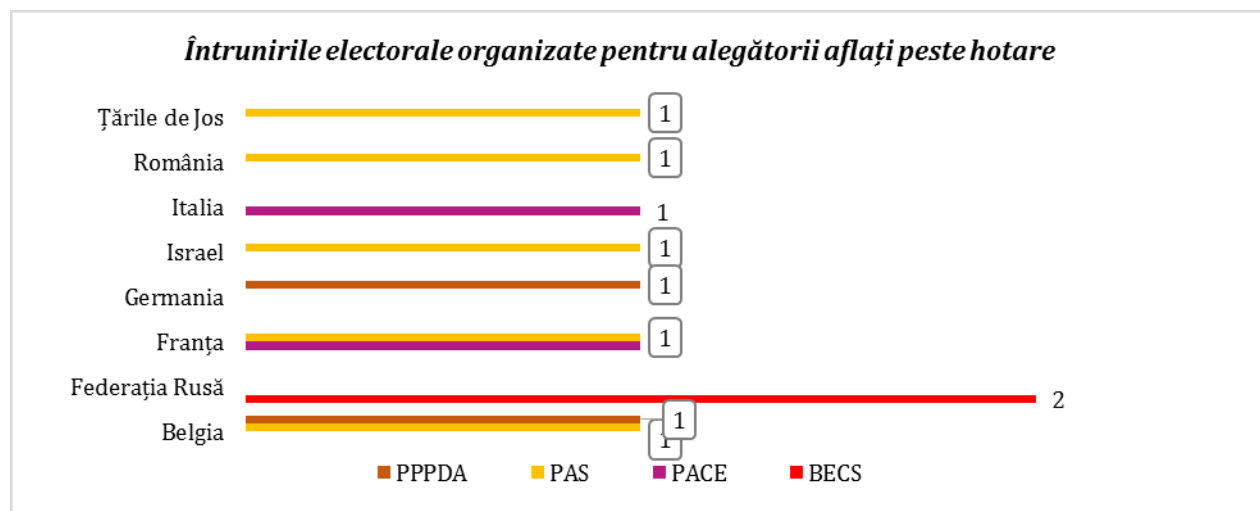
Activități	BECS	PAS	BERU	PPȘ	PPPDA	PDM	PPCC	PACE	PDCM	AUR	PUN	PPDA	PS	PPN	PVE	PPM	PLD	Total
Distribuire de materiale el.	175	155	101	73	57		40	16	9	18	9	1	1					655
Întruniri cu alegătorii	68	78	47	41	30	57	1	3	8	4	8	4	1	1	1			352
Activități din ușă în ușă	18	13	10	1	2			3	7		2							56
Conferințe de presă	12	3		2	3	2		2		1		1				1	1	28
Marșuri/Flashmoburi	8	2			2		2				1							15
Evenimente pentru copii	4			1														5
Total	285	251	158	118	94	59	43	24	24	23	20	6	2	1	1	1	1	1 111

Cele mai populare activități utilizate de concurenți în scop de promovare electorală au fost distribuirea materialelor electorale (59%) și întâlnirile electorale (32%).

La repartizarea evenimentelor raportate în funcție de locația desfășurării acestora, constatăm că, potrivit observatorilor Promo-LEX, cele mai multe – 21% – au fost raportate pentru mun. Chișinău, urmat de Căușeni – 6% și, respectiv, Anenii Noi și Soroca – câte 5% din totalul evenimentelor raportate în perioada de observare.

Activități de campanie pentru alegătorii de peste hotare. În perioada de raportare, au fost desfășurate cel puțin 11 întruniri electorale cu alegătorii aflați peste hotare. Dintre acestea, 5 au fost desfășurate de PAS, câte 2 – de BECS, PACE și PPPDA (a se vedea graficul nr. 7). Toate activitățile au fost sub forma „agitației față în față”.

Graficul nr. 7

Activități de campanie pentru alegătorii din regiunea transnistreană. Spre deosebire de alegătorii din diasporă, pentru alegătorii din regiunea transnistreană nu au fost raportate întruniri

electorale. În acest context, menționăm că, la 21 iunie 2021, AUR a încercat să se deplaseze cu autocarul AUR în or. Râbnița pentru a face campanie, însă tentativa a eșuat din cauza reprezentanților forțelor militare ale regimului transnistrean, care au pus o bandă cu țepi pe carosabil pentru a bloca accesul autocarului în regiune. Prin urmare, concurentului i-a fost restricționat dreptul de a face campanie electorală pentru alegătorii din regiunea transnistreană.

În același timp, au fost raportate circa 31 de postări/materiale informative promovate în mediul online. Cel puțin 22 din acestea se referă la subiectul deschiderii SV pentru regiunea transnistreană. În alte cel puțin 5 cazuri sunt aduse critici poziției Președintelui Maia Sandu și a PAS față de regiunea transnistreană. Alte subiecte discutate: poziția Federației Ruse față de situația din regiune și evenimentele de campanie din Republica Moldova. Ce ține de concurenți, activitățile (din lista celor care a fost posibil de identificat) au fost realizate de reprezentanți ai BECS – 4; AUR – 4; PAS – 2.

Deducem că activizarea discuțiilor s-a datorat, în mare parte, subiectului constituirii SV pentru alegătorii din regiunea transnistreană. Propriu-zis activități de campanie ce țin de promovarea programelor electorale ale candidaților nu au fost constatate. Menționăm, de asemenea, că doar în cel puțin 5 cazuri din 31 este vorba de postări pe pagini web/canale telegram/grupuri pe rețele sociale din regiune.

6.2. Activități ce pot fi calificate drept utilizare a resurselor administrative în scop electoral

În perioada observată, au fost identificate cel puțin 61 de cazuri ce pot fi calificate drept utilizare a resurselor administrative⁵¹ în scop de promovare electorală, dintre care în 28 de cazuri este vizat BECS, în câte 9 – PDM și BERU, în 5 – PPPDA, în 4 – PAS, în 3 – PPȘ, în 2 – PDCM și într-un caz – AUR, după cum urmează:

- *Implicarea angajaților din sectorul public în activități de campanie electorală* – 9 cazuri, dintre care în 4 cazuri este vizat BECS, în 4 cazuri – PDM și într-un caz – PPȘ (a se vedea tabelul nr. 4).

Tabelul nr. 4. Implicarea angajaților din sectorul public în activități de campanie în timpul orelor de muncă

Concurent	Localitate	Data	Detalii eveniment
BECS	Basarabeasca, Bașcalia	09.06.2021	Piotr Pușcari, președintele CR Basarabeasca, a participat la o întrunire electorală.
	Albota de Sus, Taraclia	09.06.2021	Alexandr Tataru, primar al localității, a participat la o întrunire electorală.
	Briceni, Lipcani	16.06.2021	Evghenii Dumenco, primar al localității, a participat la o întrunire electorală.
	Briceni, Tețcani	16.06.2021	Alexei Scutelnic, primar al localității, a participat la o întrunire electorală.
PDM	Glodeni, Balatina	10.06.2021	Ion Cojocari, președintele CR, și Dumitru Iațuc, primar al localității, au participat la o întrunire electorală.
	Basarabeasca, Basarabeasca	17.06.2021	Ion Popov, vicepreședintele raionului, Mihail Martînov, șef Asistență Socială, Olga Caicî, șefa CTAS, au fost prezenți la o ședință de partid.
	Telenești, Telenești	17.06.2021	Mariana Obun, președinte al raionului, a participat la o întrunire electorală.
	Anenii Noi, Varnița	18.06.2021	Alexandru Nichitenco, primar al localității, a participat la o întrunire electorală.
PPȘ	Anenii Noi, Maximovca	21.06.2021	Ala Bruma, primar al localității, a participat la o întrunire electorală.

⁵¹ Potrivit [Comisiei de la Venetia și OSCE](#), *Resursele administrative sunt resursele umane, financiare, în natură (de exemplu, beneficii în baza programelor sociale, incluzând bunuri și resurse în natură) și alte resurse imateriale de care beneficiază demnitarii și funcționarii publici, care derivă din controlul acestora asupra sectorului public: angajați, alocații financiare, acces la facilitățile publice, precum și beneficii sub forma prestigiului sau prezenței publice datorată funcției deținute și care se poate transforma în susținere politică sau altă formă de sprijin.*

- *Asumarea meritelor pentru lucrări/servicii efectuate din bani publici* – 10 cazuri, dintre care în 9 cazuri a fost vizat BECS, iar într-un caz – AUR.

La 9 iunie 2021, de hramul orașului Ceadâr-Lunga, a fost organizat un concert de Primăria și Consiliul Municipiului Ceadâr-Lunga. În cadrul concertului, au avut mesaje de felicitare candidați de pe listele electorale ale PPȘ, PAS, BERU, PDCM și BECS. Totuși, doar Igor Dodon, candidat pe lista electorală a BECS, și-a asumat meritele pentru concertul organizat de autoritățile locale ale orașului. Astfel, în discursul de felicitare, acesta a declarat: „Câteva săptămâni în urmă, când m-am întâlnit cu primarul vostru, l-am întrebat ce să vă donez de ziua orașului, iar el a zis – Igor Nicolaevici, dați-ne concert. De aceea vă întreb: ceea ce am organizat noi e un concert bun?”⁵². Mai mult ca atât, periodic, pe fundalul scenei, pe un panou, era derulat un spot video de promovare a BECS.

În cazul BECS, la 10 iunie 2021, pe rețelele de socializare, Igor Dodon a publicat o informație despre realizarea unei întâlniri electorale cu alegătorii din Călărășeuca, Ocnița. În cadrul acesteia, candidatul BECS și-a asumat meritele pentru lucrările realizate în localitatea respectivă pe bani publici: „Este vorba despre proiecte, lansate de mine și susținute de socialiști în Parlament, precum reparația acoperișului școlii din sat, construcția drumului de acces spre mănăstire, reabilitarea unui segment de drum în cadrul programului «Drumuri bune pentru toți» ș.a.”.

De asemenea, la 10 iunie 2021, în cadrul întâlnirii electorale din s. Frunze, Ocnița, candidatul Igor Dodon a atribuit PSRM meritele pentru amenajarea sistemului de scurgere pluvială și pentru construcția apeductului: „La propunerea echipei socialiștilor, din bugetul de stat au fost alocați 150 000 de lei pentru amenajarea sistemului de scurgere pluvială. Am alocat din buget și peste 3 000 000 de lei pentru construcția apeductului. Oamenii ne-au mulțumit că au apă potabilă deja în casele lor”.

Tot la 10 iunie 2021, în cadrul întrunirii electorale din Bârnova, Ocnița, Igor Dodon, candidat al BECS, a asumat meritele pentru asigurarea localității cu apă potabilă, gaze și reparația drumurilor: „Cei peste 200 de cetățeni din localitate, care au fost prezenți la discuții, cunosc foarte bine că datorită suportului nostru ei vor avea apă în case. Pentru construcția apeductului s-au alocat din bugetul de stat 1 milion de lei, iar alte 600 de mii, din bugetul local. Pentru gazificarea localității s-au oferit peste 1 milion de lei, iar 31 de locuințe sunt deja conectate la sistemul de distribuție a gazului. Cu ajutorul nostru, s-au acordat 1,5 milioane de lei pentru reparația drumurilor din sat. Grație deputaților noștri, pentru reparația Casei de Cultură din Bârnova s-au dat 200 de mii de lei”.

La 14, 19 și 21 iunie 2021, Serghei Basiuc-Brânzei, consilier PSRM din Consiliul Municipal Chișinău, a atribuit PSRM meritele pentru reparația a trei curți din sect. Râșcani. În fiecare postare realizată de consilier se menționa: „Încă o curte din Râșcanovca, o porțiune de drum, a fost reparată datorită muncii fructuoase a echipei de deputați și consilieri municipali ai Partidului Socialiștilor”.

La 15 iunie 2021, la o întâlnire electorală în Cahul, Igor Dodon și-a asumat meritele pentru modificarea vârstei de pensionare, acordarea ajutorului financiar unic de 1000 de lei de Paște pentru pensionari, lansarea parcurilor industriale din Cahul prin investirea a 20 de milioane de lei etc.⁵³

În aceeași zi, în cadrul unei alte întruniri din Cahul, Igor Dodon și-a asumat meritul pentru ajutorul financiar alocat pensionarilor în valoare de 700 lde ei (ianuarie) și 900 de lei (octombrie) în anul 2020, precum și cel de 1000 de lei din 2021⁵⁴.

În cazul AUR, la 15 iunie 2021, în rețelele internet a fost publicat un spot video unde Dorin Chirtoacă, candidat al AUR, face campanie electorală prin asumarea meritelor pentru lucrări și servicii realizate pe bani publici (Valea Morilor, Parcul cu cascade, troleibuze noi, reparația drumurilor din mun. Chișinău etc.)⁵⁵.

⁵² [Mesajul](#) de felicitare al candidatului BECS, Igor Dodon.

⁵³ Igor [Dodon](#): Cei din dreapta promit „râuri de lapte și miere”.

⁵⁴ Игорь [Додон](#) в Кагуле: В прошлом году мы дали помощь пенсионерам два раза – по 700 леев в январе и по 900 в октябре. В этом году по моей инициативе дали по 1000 леев на Пасху.

⁵⁵ [Spot](#)ul lui Dorin Chirtoacă: Solutia Moldovei este Unirea cu România.

- *Organizarea întrunirilor electorale în cadrul instituțiilor de stat, cu angajații acestor instituții, în timpul orelor de muncă ale acestora* – 42 de cazuri, dintre care în 15 cazuri este vizat BECS, în 9 cazuri – BERU, în câte 5 cazuri – PDM și PPPDA, în 4 cazuri – PAS și în câte 2 cazuri – PPȘ și PDCM (a se vedea Anexa nr. 2).

6.3. Activități ce pot fi calificate drept oferire de cadouri cu impact electoral

În perioada monitorizată, a fost raportat cel puțin un caz – fiind vizat PPPDA – ce poate fi calificat drept oferire de cadouri cu impact electoral. Astfel, constatăm că, la 11 iunie 2021, Tudor Tutunaru, candidat pe listele PPPDA, a oferit cadou Grădiniței „Andrieș” din or. Sângerei o motocoasă (aparat de cosit iarba). Astfel, într-o postare pe rețelele de socializare, candidatul a menționat: „Cu familia am decis să donăm un trimmer de cosit iarbă pentru ca să beneficieze toți copiii de un teren de joacă bine îngrijit”⁵⁶.

6.4. Cazuri ce pot fi calificate drept promovare electorală cu utilizarea imaginii autorităților publice

Potrivit art. 52, alin. (8) din Codul electoral, este stabilit că nu pot fi utilizate în scop de publicitate electorală imagini ce reprezintă instituții de stat sau autorități publice, atât din țară, cât și de peste hotare, ori organizații internaționale. De asemenea, este interzisă combinarea de culori și/sau sunete care invocă simboluri naționale ale Republicii Moldova ori ale altui stat, utilizarea materialelor în care apar personalități istorice ale Republicii Moldova sau de peste hotare, simbolistica unor state străine sau organizații internaționale ori imaginea unor persoane oficiale străine.

Contrar celor expuse, menționăm că în perioada observată, au fost raportate cel puțin 5 cazuri (3 – PAS, câte un caz – BECS și AUR) în care au fost utilizate imagini/simboluri de stat ale Republicii Moldova, imaginea autorităților publice sau ale altor state, după cum urmează:

În cazul PAS, în cadrul întrunirii cu cetățenii, organizată la 9 iunie 2021 în s. Domulgeni, Florești de către Maia Sandu, Președinta Republicii Moldova, aceasta a fost însoțită de Vasile Țiltu, primarul s. Domulgeni, suspendat din funcție din 21 mai 2021 în legătură cu înregistrarea acestuia în calitate de candidat la funcția de deputat pe lista electorală a PAS.

La 17 iunie 2021, Igor Grosu, candidat PAS, a distribuit pe rețelele de socializare întâlnirea cu Ambasadorul Lituaniei în Republica Moldova, Kestutis Kudzmanas, fiind menționată importanța sprijinului partenerilor externi pentru a ajuta cetățenii să iasă cu bine din această criză pandemică și economică. Postarea a fost preluată și distribuită inclusiv pe pagina de Facebook a PAS.

În alt caz, la 19 iunie, pe pagina oficială a PAS de pe rețelele de socializare a fost distribuită o poză sub simbolul partidului PAS în care sunt prezenți Președintele Republicii Moldova, Maia Sandu, și ministrul italian Andrea Orlando, în momentul în care cei doi oficiali semnează Acordul în domeniul securității sociale⁵⁷.

În cazul BECS, la 15 iunie 2021, pe pagina oficială a PSRM⁵⁸ a fost distribuită informația privind semnarea de către Președintele Federației Ruse, Vladimir Putin, a decretului prin care a fost prelungită perioada de ședere până pe 30 septembrie 2021. Astfel, străinii care se află pe teritoriul Federației Ruse și nu au actele necesare nu vor fi amendați sau deportați. Totodată, în termen de 90 de zile, aceștia pot să se adreseze la Ministerul de Interne rus pentru a-și perfectă actele. Concomitent, s-a menționat că anterior, candidatul BECS Igor Dodon, le-a solicitat autorităților de la Moscova să prelungească perioada de ședere pentru moldovenii care muncesc în Rusia, dar nu au reușit să-și perfecteze actele.

⁵⁶ [Postarea](#) pe rețelele de socializare din 11 iunie 2021.

⁵⁷ [Postare](#) pe rețele de socializare din 17 iunie 2021.

⁵⁸ [Comunicatul](#) PSRM: Vestea bună pentru moldovenii care muncesc în Rusia: a fost prelungit permisul de ședere.

În cazul AUR, la 16 iunie 2021, a fost publicat un spot video în care apare imaginea a doi lideri străini – Angela Merkel, cancelarul Germaniei, și Vladimir Putin, președintele Federației Ruse⁵⁹.

6.5. Publicitatea stradală/promoțională/online

În perioada de observare, au fost raportate cel puțin 2 481 de cazuri de utilizare a publicității electorale în cazul a 18 concurenți electorali (a se vedea tabelul nr. 5). Potrivit observatorilor, cele mai multe cazuri au fost utilizate în activitățile de promovare ale PAS – 25%, BECS – 22% și BERU – 14%.

Tabelul nr. 5. Date privind utilizarea publicității electorale de către concurenții electorali

Publicitatea utilizată	PAS	BECS	BERU	PPȘ	PPDA	PDM	PPCC	AUR	PACE	PDCM	PUN	PACE	PPDA	PS	Altele ⁶⁰	Total
Ziare, pliante, broșuri, afișe etc.	208	225	134	91	80	82	50	19	22	19	10		1	2		943
Tricouri, geți, chipiuri etc.	157	134	116	42	36	36	29	20		3	11	18	3		2	607
Corturi	80	102	60	61	46	22	1	2	10			9				393
Bannere	73	34	30	12	46	14	26	1	5	1	9			2		253
Billboarduri/Panouri stradale	64	55		30	4	2	6		1	3						165
Publicitate internet	34	1	11	8	25		11	6		3						99
Spoturi video	2	6		2	1	2		2	1	3					2	21
Total	618	557	351	246	238	158	123	50	39	32	30	27	4	4	4	2 481

Cele mai frecvente tipuri de publicitate utilizate în campanie au fost materialele electorale (ziare, afișe, pliante) – 38%, materialele de vizibilitate (veste, geți etc.) – 24% și corturile stradale – 16%.

6.6. Cazuri ce pot fi calificate drept utilizare a publicității electorale cu încălcarea prevederilor legale

Potrivit art. 70, alin. (6) din Codul electoral, răspunderea pentru conținutul materialelor electorale publicitare, difuzate sau publicate, o poartă concurentul electoral. Fiecare material publicitar va include: denumirea concurentului electoral, data tipăririi, tirajul materialului și denumirea tipografiei. Concomitent, în conformitate cu prevederile pct. 14 din *Regulamentul privind modalitatea plasării publicității electorale și de promovare politică pe panourile publicitare*⁶¹, este interzisă amplasarea afișelor electorale în alte locuri decât cele stabilite de legislație.

În baza rapoartelor observatorilor MO Promo-LEX, au fost constatate *cel puțin 3 cazuri* de utilizare a publicității electorale fără respectarea cerințelor înaintate față de materialele publicitare (1 caz – PPDA⁶², 1 caz – PPCC⁶³, 1 caz – BECS⁶⁴) și *41 de cazuri* de amplasare a publicității în locuri neautorizate (a se vedea graficul nr. 8).

⁵⁹ Spotul video al AUR din 16 iunie 2021: Dușmanii nevăzuți ai Partidului Aur Moldova.

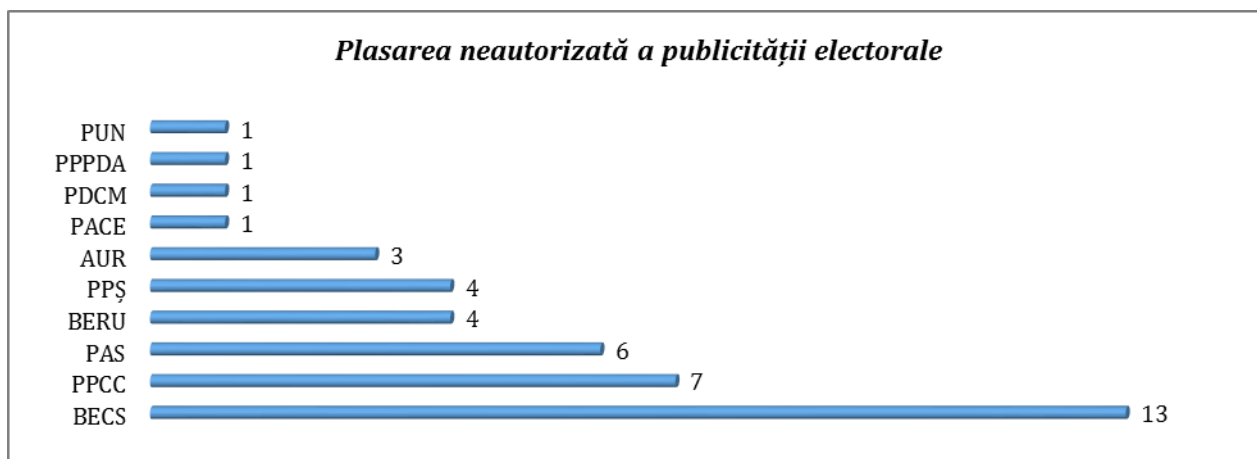
⁶⁰ PPN, PVE, PLD, PPPO.

⁶¹ [Hotărârea](#) CEC nr. 3328 din 28.04.2015 privind aprobarea Regulamentului privind modalitatea plasării publicității electorale și de promovare politică pe panourile publicitare.

⁶² Distribuirea afișelor autocolante cu simbolica PDA, fără date privind data tipăririi, tirajul și tipografia care a prestat serviciul de tipărire.

⁶³ Distribuirea afișelor A4 fără indicarea datei la care acestea au fost tipărite.

⁶⁴ Distribuirea afișelor A4 fără indicarea datei la care acestea au fost tipărite, a tirajului și tipografiei care a prestat serviciul de tipărire (referitor la evenimentele destinate Festivalului Familiei).

6.7. Situații ce pot fi calificate drept utilizare a imaginii cultelor religioase în campania electorală

În perioada de monitorizare, au fost raportate cel puțin șase cazuri în care a fost utilizată imaginea cultelor religioase în activitățile de promovare electorală. Dintre acestea, în patru cazuri este vizat BECS și în câte un caz – AUR și PAS.

Astfel, în cazul BECS, la 10 iunie 2021, după liturghie, Igor Dodon a avut prima întrunire electorală la Mănăstirea „Adormirea Maicii Domnului” din satul Călărășeuca, Ocnița. Evenimentul a fost intens promovat pe rețelele de socializare. A doua zi, în cadrul unui nou episod „Președintele răspunde”, Igor Dodon a început live-ul de la aceeași mănăstire, alături de un reprezentant al lăcașului religios.

În al doilea caz, la 15 iunie 2021, Igor Dodon a efectuat o vizită la Biserica „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil” din Cahul, mediatizând activitatea respectivă prin plasarea pozelor pe rețelele de socializare.

În al treilea caz, în contextul desfășurării de către BECS a Festivalului Familiei Tradiționale (18 – 20 iunie 2021), în fruntea marșurilor umane organizate cu acest prilej, a fost raportată și prezența preoților. Astfel, la 19 iunie 2021, de exemplu, în fruntea marșurilor umane din Basarabeasca, Anenii Noi, Chișinău, au mers mai mulți preoți. În cazul or. Basarabeasca, la final, în incinta unei biserici din oraș au fost oferite buchete de flori și plicuri cu un conținut neidentificat familiilor cu mulți copii și cuplurilor longevive.

În al patrulea caz, la 20 iunie 2021, candidatul BECS Igor Dodon, însoțit de familia acestuia, a asistat la liturghia de la Catedrala Mitropolitană „Nașterea Domnului” din Chișinău. Evenimentul a fost distribuit și promovat prin poze pe rețelele de socializare.

În cazul AUR, la 13 iunie 2021, pe rețelele de socializare a fost distribuit un spot video în care candidatul Vlad Bilețchi vorbește despre rolul credinței în dezvoltarea națiunii române, precum și valorile AUR în privința religiei. Spotul video a fost filmat la Mănăstirea Căpriană.

În cazul PAS, la 13 iunie 2021, pe rețelele de socializare, PAS Bălți a distribuit reportajul⁶⁵ filmat de Nord-News (portal regional de știri, Bălți) în care părintele Vlasie, starețul Mănăstirii „Sfântul Prooroc Ilie” din Nicoreni, Drochia, vorbește despre contribuția lui Boris Marcoci (candidat PAS) la dezvoltarea lăcașului.

⁶⁵ [Reportaj](#) video: Boris Marcoci, candidatul PAS, între politică și caritate.

6.8. Situații ce pot fi calificate drept intimidare și/sau utilizare a violenței în campania electorală

În perioada de observare, au fost raportate cel puțin 7 cazuri ce pot fi calificate drept intimidare și/sau utilizare a violenței în campania electorală. În 5 cazuri este vizat AUR, dintre care în 3 cazuri reprezentanții AUR au fost agresați, iar în două cazuri AUR este responsabil de acțiunile de intimidare/violență. În câte un caz sunt vizați în calitate de părți agresate BECS (responsabili de acțiunile de intimidare/violență – persoane neidentificate) și PACE (responsabil de acțiunile de intimidare/violență – PAS).

Astfel, menționăm că la 11 iunie 2021, pe rețelele de socializare, AUR a publicat poze în care se prezintă că a fost spart unul dintre geamurile autocarului utilizat de concurent în desfășurarea Caravanei în or. Vadul lui Vodă, Chișinău, în scop de promovare electorală⁶⁶. Vinovată de actul de vandalism, potrivit poliției chemate la fața locului, a fost o persoană în stare de ebrietate, care a aruncat cu o piatră în geamul autocarului (persoana respectivă purta un chipiu cu simbolica PACE).

În alt caz, de asemenea la 11 iunie 2021, pe rețelele de socializare au fost publicate poze în care se prezintă că a fost spart unul dintre geamurile automobilului utilizat de Oleg Cuciuc, liderul organizației teritoriale a PSRM (membru constituent al BECS) din Căușeni și candidat pe lista BECS. De asemenea, a fost publicată poza unui mesaj de intimidare a familiei liderului socialist⁶⁷. Informația a fost postată de membrii familiei persoanei vătămate.

La 12 iunie 2021, Caravana AUR a ajuns la Orhei, iar autocarul concurentului a fost parcat neregular în fața Primăriei orașului, în apropierea indicatorului care interzice parcare auto. Ca rezultat, au intervenit forțele de ordine pentru a aplica sancțiuni, fapt ce a provocat proteste ale reprezentanților AUR împotriva deciziei forțelor de ordine de a aplica amendă⁶⁸.

La 13 iunie 2021, a fost raportat un incident privind agresarea/bruscarea unui agitator PACE de către un agitator PAS în or. Căușeni. În scopul soluționării situației create, au fost sesizate forțele de ordine.

La 16 iunie 2021, Vlad Bilețchi și Valeriu Munteanu, candidați pe lista electorală AUR, au vandalizat bannerele plasate pe pereții unui autocamion (pereții autocamionului erau acoperiți integral cu bannere ale BECS). Candidații AUR au înlăturat personal toate bannerele de pe pereții autocamionului, fără a sesiza forțele de ordine pentru a înlătura neconformitățile.

La 18 iunie 2021, la încercarea unor reprezentanți AUR de a efectua campanie electorală în or. Basarabeasca, aceștia au avut altercații verbale cu primarul orașului, care și-a exprimat dezacordul cu valorile promovate de AUR – și anume unirea Republicii Moldova cu România. Ultimul a declarat că aceștia pot intra în oraș pentru a face campanie, dar fără a utiliza steagul AUR, care reprezintă trei culori (roșu, galben și albastru), iar pe fundal – simbolul AUR (primarul or. Basarabeasca a argumentat prin faptul că acesta ar fi drapelul unui stat străin – România).

La 21 iunie 2021, AUR a încercat să desfășoare Caravana AUR în or. Râbnîța prin deplasarea cu autocarul cu simbolica partidului, precum și alte însemne ale partidului (steaguri, tricouri etc.) pentru a distribui materiale electorale informative și pentru discuții cu alegătorii⁶⁹. Tentativa acestora însă nu a avut succes, dat fiind faptul că la trecerea așa-numitei frontiere cu regiunea transnistreană, forțele militare ale regimului transnistrean au pus o bandă cu țepi pentru a bloca autocarul AUR și a împiedica accesul acestuia în regiune. Prin urmare, concurentului i-a fost restricționat dreptul de a face campanie electorală pentru alegătorii din regiunea transnistreană.

---

⁶⁶ [Vandalizarea](#) autocarului AUR.

⁶⁷ [Vandalizarea](#) automobilului liderului organizației teritoriale a PSRM din Căușeni.

⁶⁸ [Amendarea](#) AUR pentru parcare autocarului în fața Primăriei Orhei.

⁶⁹ [Postarea](#) candidatului AUR, Valeriu Munteanu, pe rețelele de socializare.

VII. FINANȚAREA CAMPANIEI ELECTORALE

7.1. Depunerea raportului partidului politic la începutul campaniei electorale

În conformitate cu art. 43, alin. (7) din Codul electoral, partidele politice care vor face viramente în contul „Fond electoral” vor prezenta la CEC un raport financiar privind soldul mijloacelor financiare ale partidului. Pct. 45 din Programul calendaristic al CEC⁷⁰ prevede că raportul menționat urmează a fi prezentat la data începerii campaniei electorale a concurentului electoral.

Până la 8 iunie 2021, în baza celor 22 de concurenți electorali înregistrați, eligibili prevederilor respective, pe pagina oficială a CEC au fost publicate 9 rapoarte⁷¹ ale partidelor politice care au intenția de a efectua viramente în contul „Fond electoral” (a se vedea Anexa nr. 3). Dintre acestea, reiterăm că pentru suportul financiar al BERU, rapoartele menționate au fost depuse de ambele partide constituyente ale blocului (PN și PP), iar în cazul celui de-al doilea bloc electoral înregistrat în cursa electorală – BECS, raportul a fost depus doar de PSRM (PCRM nu a depus raportul respectiv).

7.2. Deschiderea conturilor bancare și desemnarea trezorerierilor

În perioada observată, s-a constatat următoarea situație privind conformarea concurenților electorali la prevederile legale relevante pentru finanțarea campaniei electorale:

➤ *persoana responsabilă de finanțele concurentului electoral (trezorerierul)*⁷². Potrivit datelor publicate pe pagina oficială a CEC, precum și hotărârilor de înregistrare a concurenților electorali, s-a constatat că din cei 23 de concurenți electorali înregistrați a fost publicată informația privind desemnarea trezorerierului doar de către 21 de concurenți (lipsesc datele pentru NOI și pentru Veaceslav Valico (CI), a se vedea Anexa nr. 3).

➤ *deschiderea sau nedeschiderea contului „Fond electoral”*⁷³. Potrivit datelor publicate pe pagina oficială a CEC, s-a constatat că contul „Fond electoral” a fost deschis de 15 concurenți electorali⁷⁴ din cei 23 înregistrați (a se vedea Anexa nr. 3).

În cazul MPSN, abia la 11 iunie 2021, concurentul a informat CEC că nu a deschis cont „Fond electoral” și nici nu planifică să efectueze cheltuieli de campanie. Până la prezentarea raportului, pe pagina CEC nu au fost publicate alte informații privind raportarea MPSN.

În cazul PVE, PPN, PRM și PPM, CEC a fost informat despre nedeschiderea conturilor „Fond electoral”. Totuși, constatăm că în a patra săptămână de campanie, PVE a depus un raport în care a declarat venituri din donații în mărfuri, obiecte, lucrări sau servicii (2 805 lei).

În cazul ultimilor 4 concurenți – POM, PS, NOI, Veaceslav Valico (CI), termenul-limită pentru publicarea informației este 22 și, respectiv, 23 iunie 2021.

➤ *raport la 3 zile de la deschiderea contului „Fond electoral”*⁷⁵. În perioada observată, pe pagina oficială a CEC au fost publicate rapoartele depuse la 3 zile de la deschiderea contului „Fond electoral” de către 6 concurenți electorali (a se vedea Anexa nr. 3).

⁷⁰ [Programul](#) calendaristic pentru realizarea acțiunilor de organizare și desfășurare a alegerilor parlamentare anticipate din data de 11 iulie 2021, aprobat prin Hotărârea CEC nr. 4817 din 5 mai 2021.

⁷¹ PPCC, BERU, PPȘ, PAS, BECS, PDM, PPPDA și PDCM.

⁷² Pct. 46 din [Programul](#) calendaristic al CEC prevede că concurenții electorali urmează să confirme persoanele responsabile de finanțe (trezorerieri) odată cu înregistrarea candidaților în cursa electorală sau imediat după înregistrarea acestora.

⁷³ Potrivit art. 41, alin. (2) din Codul electoral, concurentul electoral trebuie să informeze CEC despre deschiderea sau nedeschiderea contului „Fond electoral”. Pct. 47 din Programul calendaristic al CEC prevede că, în termen de 3 zile după înregistrarea concurenților electorali, aceștia urmează să prezinte informația privind deschiderea sau nedeschiderea contului „Fond electoral”.

⁷⁴ PACE, PPCC, BERU, PPȘ, PAS, BECS, PDM, PPPDA, PUN, PDA, AUR, PDCM, PLD și PPPO.

⁷⁵ Art. 43, alin. (1) din Codul electoral.

➤ *raportarea săptămânală la CEC privind finanțarea campaniei electorale*⁷⁶. Rapoartele privind finanțarea campaniei electorale care urmau a fi depuse în săptămâna a treia de campanie, cu termen de până la 11 iunie 2021, au fost depuse de 14 concurenți electorali din 17 înregistrați. În cazul a 3 concurenți (MPSN, PPN și PVE), au fost prezentate informații privind nedeschiderea contului „Fond electoral” și lipsa cheltuielilor de campanie. Cu referire la MPSN, menționăm că prin Hotărârea CEC nr. 4975 din 8 iunie 2021, concurentul electoral a fost obligat să prezinte informația privind finanțarea campaniei în termen de 24 de ore. Cu toate acestea, MPSN nu s-a conformat, prezentând informația respectivă abia la 11 iunie 2021.

Rapoartele privind finanțarea campaniei electorale pentru a patra săptămână de campanie, cu termen de până la 18 iunie 2021, au fost depuse de 15 concurenți electorali⁷⁷ din 19 eligibili. În cazul PPN, PRM și PPM, au fost prezentate demersuri prin care CEC a fost informat despre nedeschiderea conturilor „Fond electoral” și neefectuarea cheltuielilor de campanie.

MPSN nu s-a conformat prevederilor legale și nu a prezentat informații privind finanțarea campaniei la situația din 18 iunie 2021.

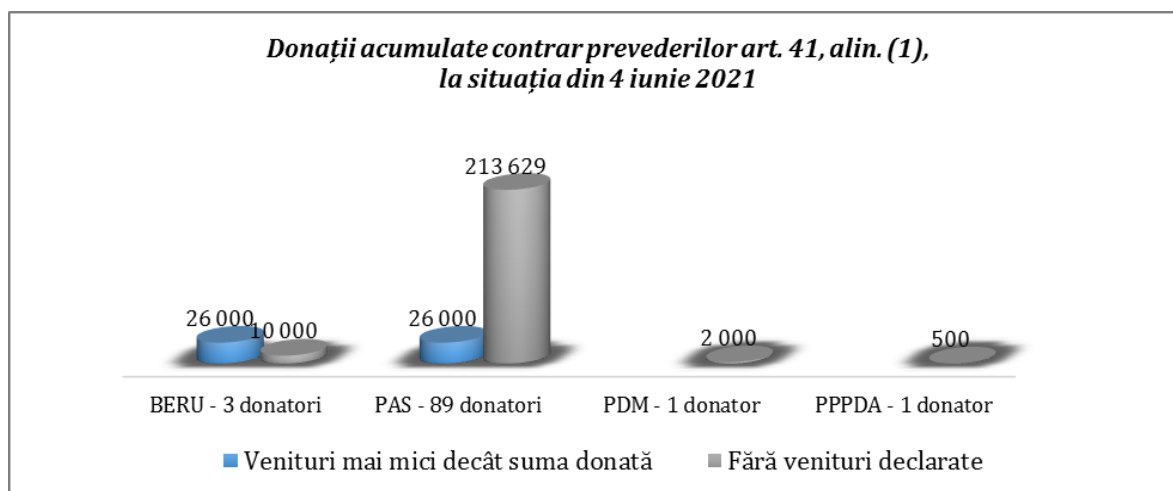
7.3. Raportarea concurenților electorali la CEC și gestionarea procesului de organul electoral

La 18 iunie 2021, prin Hotărârea CEC nr. 5035⁷⁸, CEC a luat act de informațiile privind finanțarea campaniei electorale, prezentate de concurenții electorali la situația din 4 iunie 2021. Astfel, autoritatea electorală a efectuat următoarele constatări:

➤ *venituri acumulate de concurenții electorali contrar art. 41, alin. (1)*, potrivit căruia pentru finanțarea campaniilor electorale pot fi utilizate doar resursele financiare provenite din activitatea de salariat, de întreprinzător, științifică sau din cea de creație.

În rapoartele financiare prezentate la 4 iunie 2021, au fost identificați 93 de donatori care au avut venituri mai mici decât suma donată/nu au avut venituri declarate în ultimii trei ani, și un donator care a efectuat donația din plăți sociale (pentru PPPDA). Suma totală donată de persoanele respective a fost de 278 129 de lei (a se vedea graficul nr. 9).

Graficul nr. 9

Ca și în contextul alegerilor prezidențiale din 2020, CEC a constatat lipsa mecanismelor legale în vederea gestionării donațiilor efectuate pentru finanțarea campaniilor electorale și corelării acestora cu veniturile declarate de donatori.

⁷⁶ Art. 43, alin. (1) și (6) din Codul electoral. Potrivit Programului calendaristic al CEC, termenul de prezentare a rapoartelor pentru perioada observată a fost 21 mai 2021, 28 mai 2021 și 4 iunie 2021.

⁷⁷ PVE, fără a deschide cont „Fond electoral”, a declarat venituri din donații în mărfuri, obiecte, lucrări sau servicii (2 805 lei).

⁷⁸ [Hotărârea](#) CEC nr. 5035 din 18 iunie 2021 cu privire la rapoartele privind veniturile și cheltuielile concurenților electorali în campania electorală pentru alegerile parlamentare anticipate din 11 iulie 2021, la situația din 4 iunie 2021.

➤ *venituri acumulate de concurenții electorali contrar prevederilor art. 41, alin. (3), lit. e) din Codul electoral*, potrivit căruia este interzisă finanțarea ori susținerea materială sub orice formă a campaniei electorale de către persoanele juridice care, în ultimii trei ani înainte de începerea perioadei electorale, au încheiat contracte de achiziții publice de lucrări, bunuri sau servicii în sensul Legii nr. 131/2015 privind achizițiile publice.

Potrivit rapoartelor financiare din 4 iunie 2021, un concurent electoral (PAS) a raportat venituri financiare în valoare totală de 114 592 de lei și o donație materială în valoare de 14 580 de lei de la trei persoane juridice care au avut contracte de achiziții publice în sensul Legii nr. 131/2015 privind achizițiile publice. Menționăm că atât veniturile financiare, cât și donația indicată au fost restituite de concurentul electoral donatorilor.

➤ *venituri acumulate contrar prevederilor art. 41, alin. (2), lit. e) din Codul electoral*, potrivit căruia o persoană fizică poate dona pentru o campanie electorală în limita plafonului maxim de 6 salarii medii pe economie, adică până la limita de 52 296 de lei.

CEC a constatat că PPDA a raportat venituri din donații în mărfuri, obiecte, lucrări și servicii care depășesc plafonul legal stabilit. Astfel, la 12 iunie 2021, PPDA a prezentat autorității electorale raportul privind finanțarea campaniei electorale la situația din 4 iunie 2021, în care a declarat o donație materială în valoare totală de 70 000 de lei, recepționată la 3 iunie 2021 de la o persoană fizică (un automobil).

➤ *utilizarea veniturilor din contul „Fond electoral” contrar prevederilor art. 41, alin. (2), lit. i) din Codul electoral*, care prevede că mijloacele financiare din fondul electoral pot fi utilizate numai după declararea lor în scris la CEC.

În cazul a 5 concurenți electorali (PPPDA, PAS, PPCC, PPDA și BERU), CEC a constatat prezentarea cu întârziere a declarațiilor privind mijloacele bănești depuse în contul cu mențiunea „Fond electoral”.

În baza celor expuse, CEC a atenționat PPPDA, PAS, PPCC, PDA și BERU referitor la obligația de a completa și a prezenta raportul privind finanțarea campaniei electorale în conformitate cu dispozițiile din lege și cele regulamentare și a obligat concurenții respectivi să prezinte, în termen de 3 zile lucrătoare de la data adoptării hotărârii, informațiile lipsă și/sau raportul corectat.

În același context, autoritatea electorală a obligat PPDA să verse la bugetul de stat contravaloarea donațiilor primite peste plafon (17 704 lei), cu prezentarea documentelor doveditoare în termen de 24 de ore de la data adoptării hotărârii.

De asemenea, CEC a obligat PPN să prezinte, în termen de 24 de ore, informația privind finanțarea campaniei electorale.

7.4. Veniturile și cheltuielile concurenților electorali reflectate în rapoartele privind finanțarea campaniei electorale prezentate la CEC

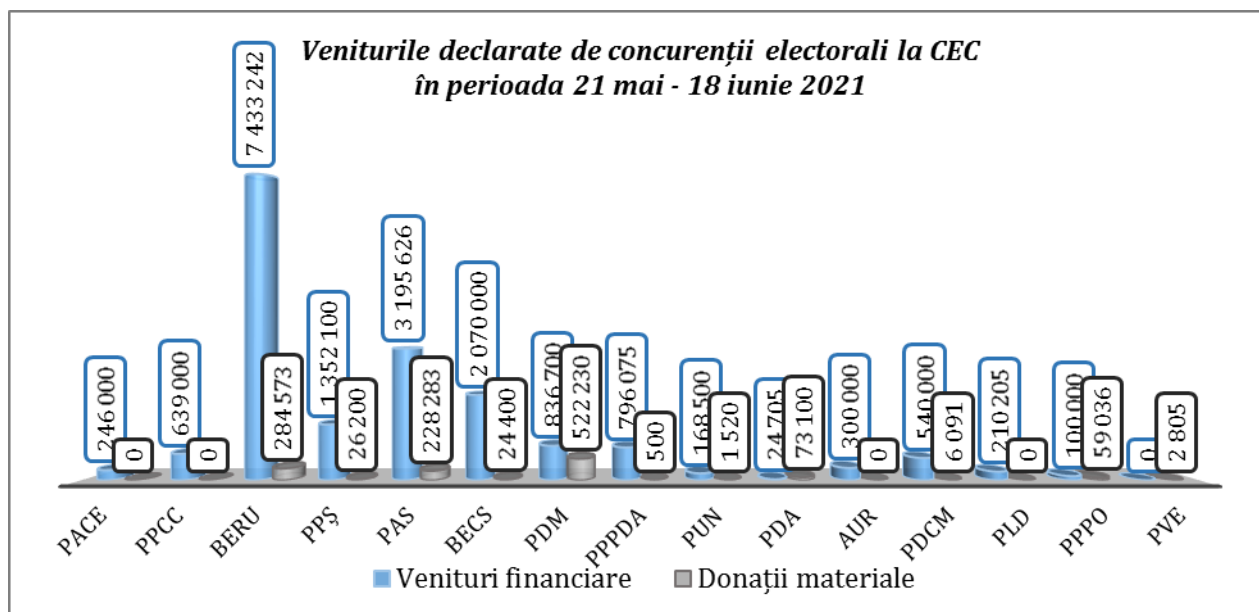
Art. 43, alin. (1) din Codul electoral prevede că pe parcursul desfășurării campaniei electorale pentru alegerile parlamentare, concurenții electorali prezintă la CEC săptămânal un raport despre mijloacele bănești acumulate și cheltuielile efectuate în campanie.

Potrivit informației publicate pe pagina oficială a CEC, pentru a treia săptămână de campanie au fost publicate rapoartele a 14 concurenți electorali (PACE, PPCC, BERU, PPȘ, PAS, BECS, PDM, PPPDA, PUN, PPDA, AUR, PDCM, PLD și PPPO), iar pentru a patra săptămână de campanie – a 15 concurenți electorali (PACE, PPCC, BERU, PPȘ, PAS, BECS, PDM, PPPDA, PUN, PPDA, AUR, PDCM, PVE, PLD și PPPO). Lipsa veniturilor și cheltuielilor de campanie până la 18 iunie 2021 a fost declarată de PPN, PRM și PPM. MPSN nu a prezentat informația la situația din 18 iunie 2021, iar în cazul PVE, în raportul prezentat au fost declarate venituri doar din donații în mărfuri, obiecte, lucrări și servicii.

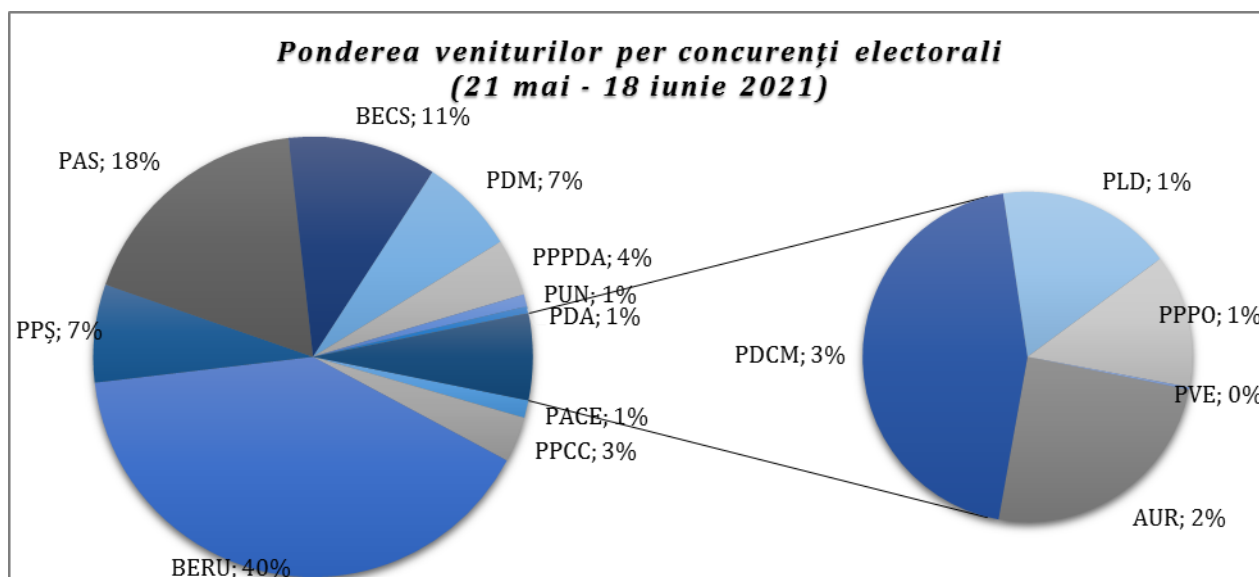
7.4.1. Veniturile declarate și proveniența acestora

De la începutul campaniei electorale și până la 18 iunie 2021, 15 concurenți electorali⁷⁹ (a se vedea graficul nr. 10) au declarat venituri totale în valoare de **19 140 890 de lei** (inclusiv donațiile în mărfuri, obiecte, lucrări sau servicii). Dintre acestea, 40% au fost declarate de BERU, 18% – de PAS, 11% – de BECS și 7% – de PDM. Prin urmare, constatăm că 4 concurenți electorali au raportat 76% din totalul veniturilor, iar ceilalți 11 concurenți electorali – 24% din totalul veniturilor raportate.

Graficul nr. 10

Graficul nr. 11

Veniturile declarate au fost acumulate din următoarele surse (a se vedea graficul 12):

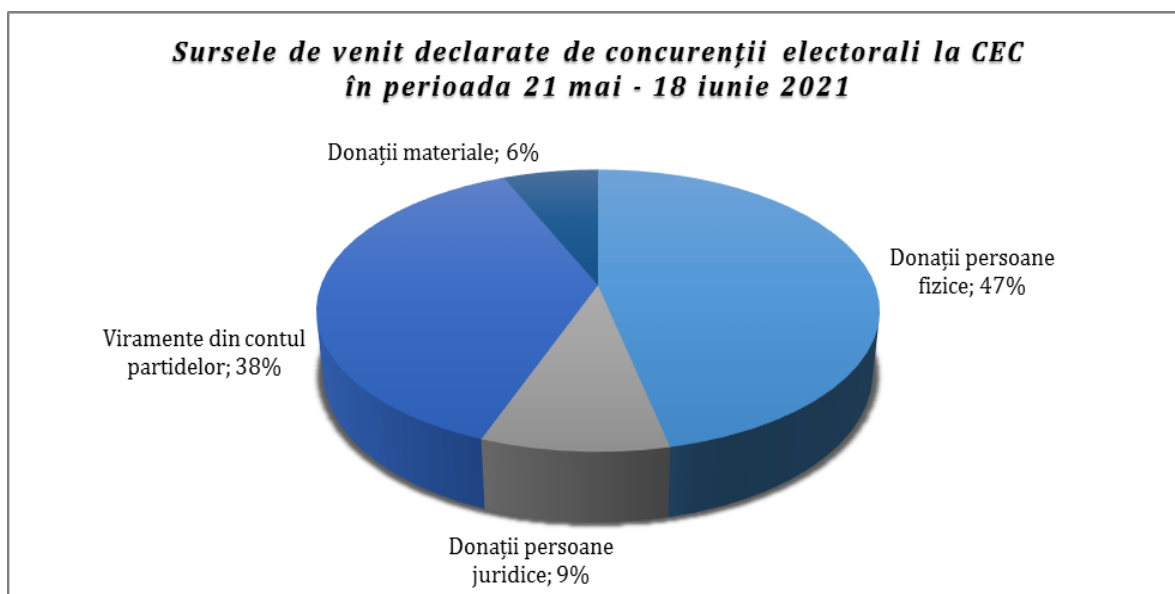
- 47% (8 917 877 de lei) au fost acumulate din donațiile persoanelor fizice, inclusiv ale persoanelor fizice cetățeni ai Republicii Moldova care se află peste hotare (926 789 de lei);
- 38% (7 244 500 de lei) au fost acumulate în urma transferării banilor din contul curent a 7 partide politice (PN, PPȘ, PAS, PSRM, PDM, PPPDA și PDCM) în contul „Fond electoral” a 7

⁷⁹ PACE, PPCC, BERU, PPȘ, PAS, BECS, PDM, PPPDA, PUN, PDA, AUR, PDCM, PLD, PPPO și PVE.

concurenți electorali – BERU, PPȘ, PAS, BECS, PDM, PPPDA și PDCM. În cazul BECS, constatăm că sursa de venit în campanie, în proporție de 99%, sunt viramentele din contul curent al PSRM în contul „Fond electoral” al BECS (1% – donații în mărfuri, lucrări sau servicii);

- 9% (1 749 776 de lei) au fost acumulate din donațiile efectuate de persoane juridice. De astfel de venituri au beneficiat 8 concurenți electorali (PACE, PPCC, BERU, PPȘ, PAS, PDM, PPPDA și PDCM);
- 6% (1 228 737 de lei) din donații au fost efectuate în mărfuri, lucrări sau servicii. De astfel de venituri au beneficiat 11 concurenți electorali (BERU, PPȘ, PAS, BECS, PDM, PPPDA, PUN, PPDA, PDCM, PPPO și PVE). În cazul PVE, menționăm că acest concurent electoral nu a deschis cont „Fond electoral”, raportând la CEC venituri doar din donații în mărfuri, lucrări sau servicii (2 805 lei).

Graficul nr. 12

În urma verificării donațiilor reflectate în rapoartele din 11 și 18 iunie 2021 recepționate de concurenți în contul „Fond electoral”, s-a constatat că au fost respectate plafoanele legale maxime stabilite atât pentru donațiile persoanelor fizice (transfer și numerar), cât și pentru persoanele juridice (transfer).

Cu referire la donațiile efectuate de persoanele juridice, menționăm că, potrivit art. 39, alin. (1) și art. 41, alin. (3), este interzisă finanțarea concurenților electorali de către persoanele juridice din străinătate, inclusiv cele cu capital mixt, precum și de către persoanele juridice care, în ultimii trei ani înainte de începerea perioadei electorale, au încheiat contracte de achiziții publice de lucrări, bunuri sau servicii în sensul Legii nr. 131/2015 privind achizițiile publice, precum și de către persoanele juridice cu capital străin sau mixt. Sumele astfel primite se confiscă prin hotărâre a instanței de judecată și se fac venit la bugetul de stat conform prevederilor legislației penale și contravenționale.

În contextul celor expuse, în rapoartele financiare prezentate la 11 iunie 2021 de BERU și PPPDA au fost declarate venituri de 154 592 de lei provenite din donații de la persoane juridice, care par a fi contrare art. 39 și 41 din Codul electoral. Astfel, în cazul BERU, la 9 iunie 2021, a fost declarată o donație de 104 592 de lei de la „Onor Impex” SRL, al cărei fondator este „Horus” SRL, careia îi aparțin 100% din capitalul social. La rândul său, fondator al companiei „Horus” SRL este Prominvest Development LTD (persoană juridică străină), careia îi aparțin 100% din capitalul social.

În scopul clarificării situației descrise, la 23 iunie 2021, Promo-LEX a contactat reprezentantul cu drept consultativ la CEC al concurentului BERU, însă până la prezentarea raportului concurentul nu a reacționat la demersul Promo-LEX.

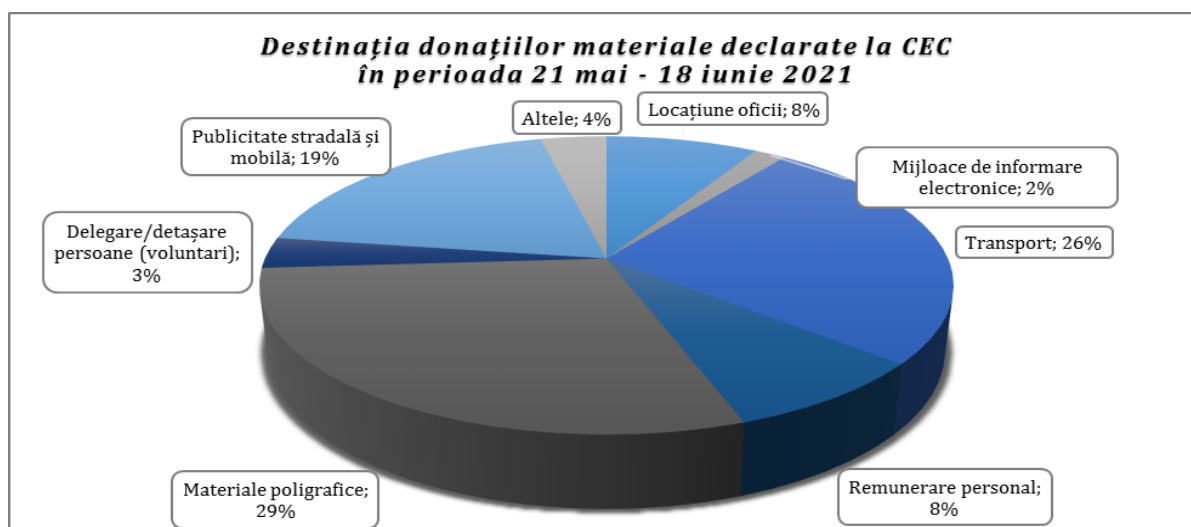
În cazul PPPDA, la 9 iunie 2021, a fost declarată o donație de 50 000 de lei de la „Lactis” SA, care în ultimii 3 ani a avut câteva contracte de achiziții publice în sensul Legii nr. 131/2015 privind achizițiile publice.

În rapoartele financiare prezentate la 18 iunie 2021, PPPDA a declarat alte 50 000 de lei provenite dintr-o donație efectuată de o persoană juridică, care pare a fi contrară art. 39 și 41 din Codul electoral. Astfel, la 16 iunie 2021, a fost declarată o donație în valoare de 50 000 de lei de la „Grisan Hamb” SA, care – potrivit datelor deschise accesibile publicului larg⁸⁰ – este o întreprindere mixtă: Întreprinderea Mixtă Moldo-Germană Baza Comercială „Grisan Hamb” SA.

MO Promo-LEX a contactat și în acest caz reprezentantul concurentului, în situația dată PPPDA, pentru a obține informații suplimentare care ar face posibilă clarificarea semnelor de întrebare apărute. Reprezentantul PPPDA, în urma discuțiilor, a asigurat că toate donațiile sunt conforme prevederilor legale și urmează să transmită documentele confirmative. Însă până la momentul prezentării raportului acestea nu au fost expediate.

În privința donațiilor materiale declarate, menționăm că în urma repartizării acestora în funcție de destinația cheltuielilor declarate, s-a constatat că 29% dintre acestea au fost pentru materiale poligrafice, 26% – pentru transport, iar 19% – pentru publicitatea stradală și mobilă (a se vedea graficul nr. 13).

Graficul nr. 13

Cu referire la declararea donațiilor materiale sau a celor care provin din servicii cu titlu gratuit, reiterăm necesitatea includerii la balanța raportului, la rubrica rulaje financiare, atât ca sursă de finanțare (cu indicarea persoanelor fizice sau juridice ce au donat, a sursei de proveniență a acestor donații), cât și la cheltuieli (destinațiile de cheltuieli). Concomitent, CEC urmează să reglementeze clar și exhaustiv declararea donațiilor respective.

7.4.2. Cheltuielile declarate și destinația acestora

În perioada 21 mai – 18 iunie 2021, 14 concurenți electorali⁸¹ au raportat cheltuieli financiare totale în valoare de **16 890 374 de lei**⁸². Dintre acestea, 43% din cheltuielile financiare declarate au fost

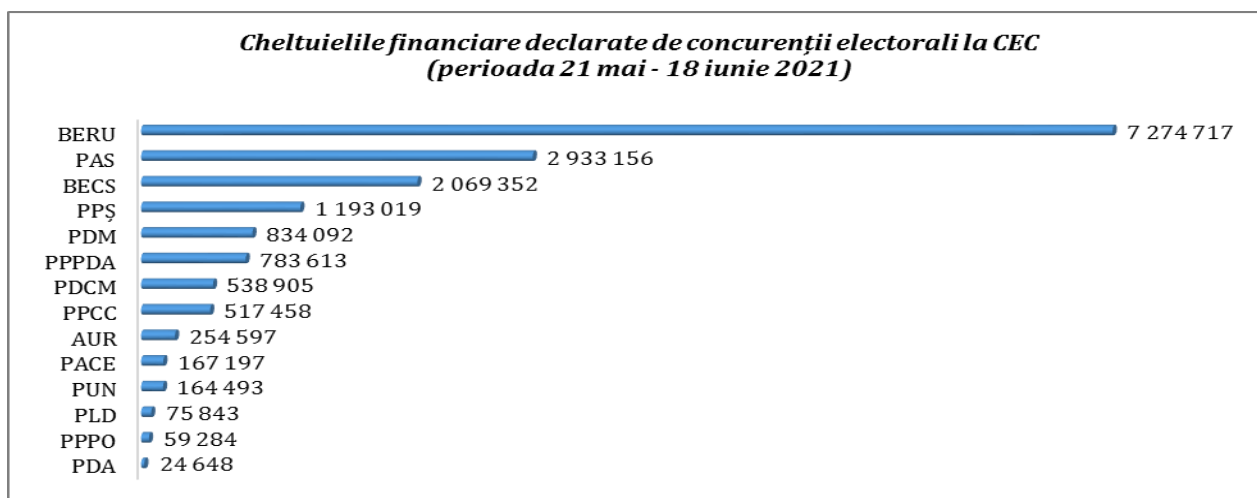
⁸⁰ [Date](#) publice privind persoanele juridice și date din [registru](#) de stat al unităților de drept privind întreprinderile înregistrate în Republica Moldova.

⁸¹ PACE, PPCC, BERU, PPȘ, PAS, BECS, PDM, PPPDA, PUN, PDA, AUR, PDCM, PLD și PPPO.

⁸² În calitate de cheltuieli a fost indicată și suma de 1 228 737 de lei, acumulată de concurenți din donații în mărfuri, lucrări

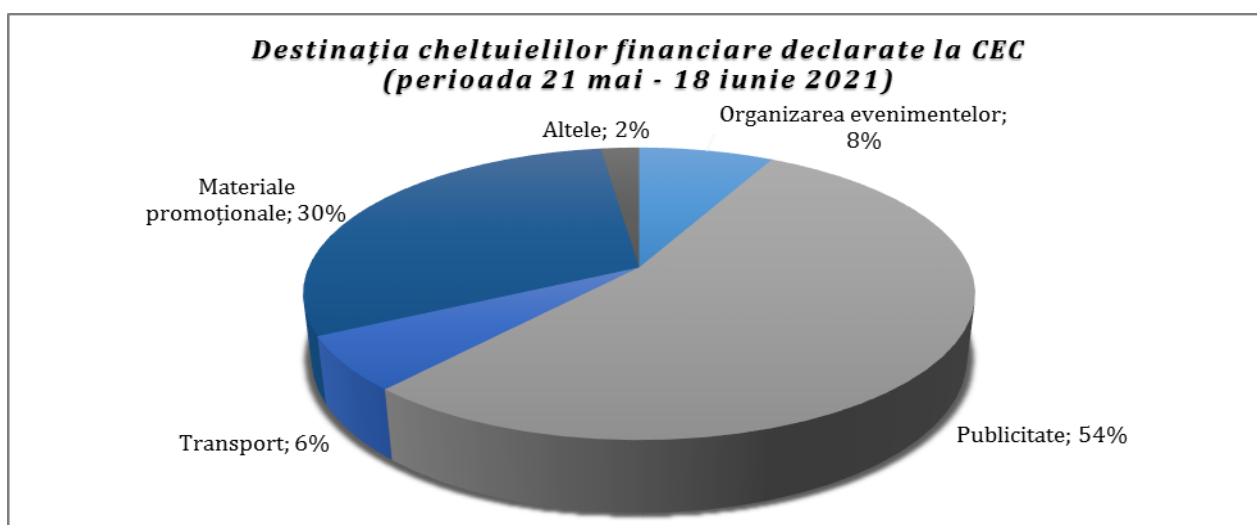
ale BERU, 17% – ale PAS, 12% – ale BECS și 7% – ale PPȘ (a se vedea graficul nr. 14). Prin urmare, 80% din totalul cheltuielilor financiare au fost raportate de 4 concurenți, iar alții 10 au raportat 20%.

Graficul nr. 14

În graficul nr. 15 sunt reflectate cheltuielile financiare declarate la CEC în funcție de destinația acestora. Astfel, constatăm că din totalul cheltuielilor raportate, 54% au fost efectuate în scop de publicitate electorală, 30% – pentru materialele promoționale (programul electoral, postere, pliante, afișe etc.), iar 8% – pentru organizarea evenimentelor electorale.

Graficul nr. 15

7.5. Cheltuielile concurenților electorali estimate de Promo-LEX

Estimările Promo-LEX pentru activitățile electorale desfășurate de concurenți cuprind perioada 21 mai 2021 – 18 iunie 2021 (patru săptămâni de campanie electorală, care au fost raportate la CEC la 28 mai 2021, 4 iunie 2021, 11 iunie 2021 și, respectiv, 18 iunie 2021). Activitățile electorale au fost contabilizate pentru fiecare concurent electoral din momentul înregistrării în cursa electorală până la 18 iunie 2021.

Ulterior, cheltuielile estimate de Promo-LEX au fost contrapuse cu cheltuielile declarate la CEC în rapoartele privind finanțarea campaniei electorale (inclusiv donațiile materiale). Ca rezultat, au fost

sau servicii, care însă nu este inclusă în balanța totală a cheltuielilor.

identificate 6 categorii de cheltuieli, în baza cărora estimările Promo-LEX diferă semnificativ de informația din rapoartele privind finanțarea campaniei electorale prezentate la CEC.

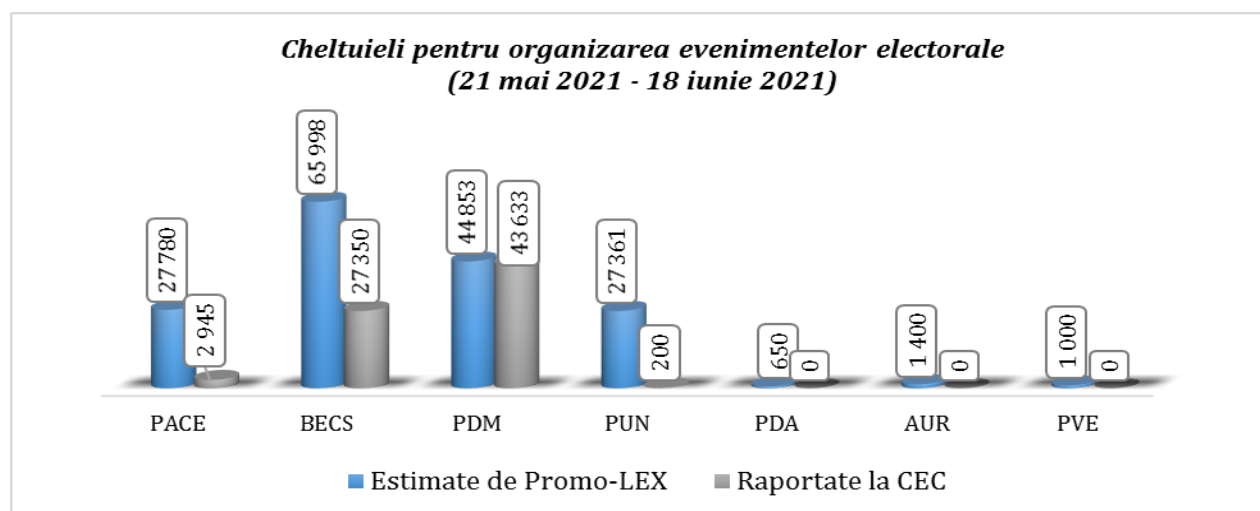
Cu referire la acest aspect, menționăm însă că concurenții electorali în privința cărora au fost estimate cheltuieli care diferă de informația prezentată la CEC (cheltuieli estimate de Promo-LEX drept neraportate) urmează să raporteze cheltuielile totale suportate în campania electorală în rapoartele viitoare sau, eventual, în raportul final, care va fi depus la autoritatea electorală până la 9 iulie 2021 (2 zile înainte de ziua alegerilor).

În același context, menționăm că la estimarea cheltuielilor, Promo-LEX aplică prețurile de piață minime identificate pentru serviciile, bunurile și lucrările utilizate de concurenți în scop de agitație electorală. Totuși, considerăm că pot exista unele divergențe între costurile aplicate de Promo-LEX și cele indicate de concurenții electorali (atât la raportarea cheltuielilor financiare, cât și a cheltuielilor din donații materiale).

7.5.1. Estimarea cheltuielilor pentru organizarea evenimentelor electorale

În baza formularelor de raportare ale OTL, pentru perioada 21 mai – 18 iunie 2021, Promo-LEX a estimat cheltuieli neraportate de 7 concurenți electorali (PACE, BECS, PDM, PUN, PPDA, AUR și PVE) pentru organizarea evenimentelor electorale⁸³ în valoare de minimum **94 914 lei** (a se vedea graficul nr. 16).

Graficul nr. 16

Prin urmare, constatăm că cele mai multe cheltuieli neraportate pentru organizarea evenimentelor au fost estimate pentru BECS (38 648 de lei), urmat de PUN (27 161 de lei), PACE (24 835 de lei), AUR (1 400 de lei), PDM (1 220 de lei), PVE (1 000 de lei) și PPDA (650 de lei).

7.5.2. Estimarea cheltuielilor de publicitate prin intermediul mijloacelor de informare electronice

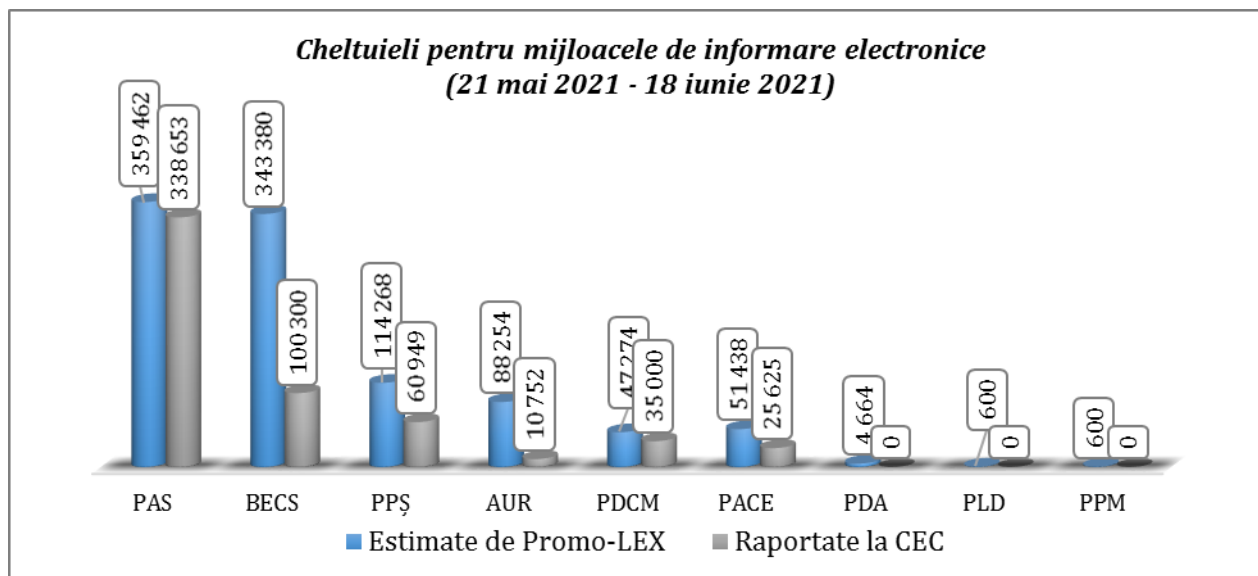
În perioada 21 mai – 18 iunie 2021, observatorii Promo-LEX au raportat activități de promovare a concurenților electorali prin intermediul rețelelor de socializare: postarea publicității sponsorizate, editarea spoturilor video electorale⁸⁴, rularea bannerelor online⁸⁵ și organizarea conferințelor de presă⁸⁶. Ca rezultat, au fost estimate cheltuieli totale neraportate de 9 concurenți electorali în valoare de minimum **438 661 de lei** (a se vedea graficul nr. 17).

⁸³ Cheltuieli pentru recuzita utilizată în cadrul evenimentelor (sonorizare, lumini), pentru chiria localului, moderator, animatori, reflectarea evenimentului în mass-media etc.

⁸⁴ PAS – cel puțin 4 spoturi video editate profesionist; BECS – 4, AUR – 1.

⁸⁵ Bannere online pe paginile de internet au fost raportate pentru BERU, PPȘ, PAS, BECS, PPPDA, PUN, PDCM, AUR și PACE.

⁸⁶ PAS – 10 conferințe difuzate pe www.privesc.eu, BECS – cel puțin 10 etc.

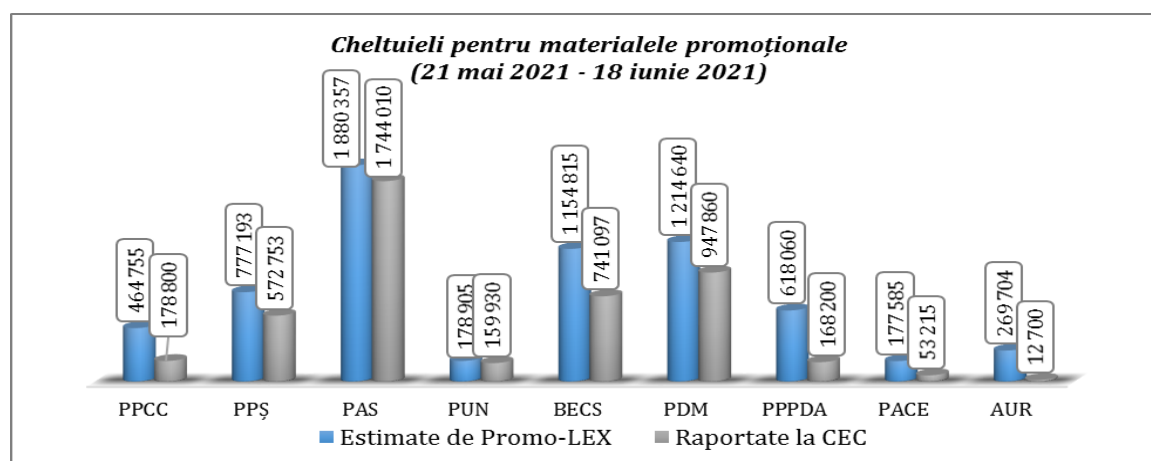

Prin urmare, constatăm că cele mai multe cheltuieli neraportate pentru publicitatea electorală prin intermediul mijloacelor electronice au fost estimate pentru BECS (243 080 de lei), urmat de AUR (77 502 lei), PPȘ (53 320 de lei), PACE (25 813 lei), PAS (20 809 lei), PDCM (12 274 de lei), PPDA (4 664 de lei), PLD (600 de lei) și PPM (600 de lei).

7.5.3. Estimarea cheltuielilor pentru materiale promoționale

Observatorii Promo-LEX au raportat despre distribuirea de către concurenții electorali a materialelor promoționale, tipărite în contextul desfășurării campaniei electorale pentru alegerile parlamentare din 11 iulie 2021. Menționăm că, potrivit cadrului legal, fiecare material publicitar trebuie să includă denumirea concurentului electoral, data tipăririi, tirajul materialului și denumirea tipografiei care l-a tipărit⁸⁷, informație care, de asemenea, este colectată și raportată de observatori.

Pentru materialele electorale raportate în perioada 21 mai - 18 iunie 2021, identificate și contabilizate în baza informației furnizate de observatorii Promo-LEX, au fost estimate cheltuieli totale neraportate de 9 concurenți electorali în valoare de cel puțin **2 157 449 de lei** (a se vedea graficul nr. 18) pentru tipărirea materialelor promoționale (ziare, postere, flyere, invitații la întruniri, tricouri, chipiuri etc.).

⁸⁷ Art. 70, alin. (6) din [Codul electoral](#).

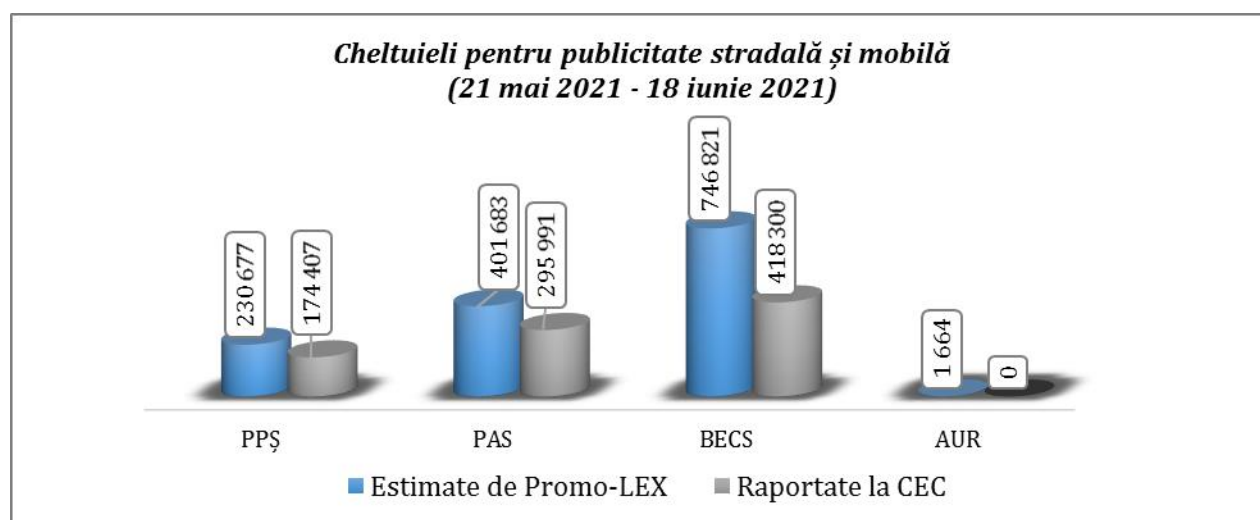
Prin urmare, constatăm că cele mai multe cheltuieli neraportate pentru materialele promoționale au fost estimate pentru PPPDA (449 860 de lei), BECS (413 718 lei), PPCC (285 955 de lei), PDM (266 780 de lei), AUR (257 004 lei), PPȘ (204 440 de lei), PAS (136 347 de lei), PACE (124 370 de lei) și PUN (18 975 de lei).

7.5.4. Estimarea cheltuielilor pentru publicitate stradală și mobilă

La cheltuielile pentru publicitatea stradală și mobilă sunt contabilizate toate datele din teritoriu privind corturile, bannerele, billboardurile etc. utilizate de concurenții electorali în scop de promovare electorală.

În baza rapoartelor observatorilor Promo-LEX, pentru perioada 21 mai – 18 iunie 2021, au fost estimate cheltuieli neraportate de 4 concurenți electorali⁸⁸ pentru publicitatea stradală și mobilă în valoare de cel puțin **492 148 de lei** (a se vedea graficul nr. 19).

Graficul nr. 19

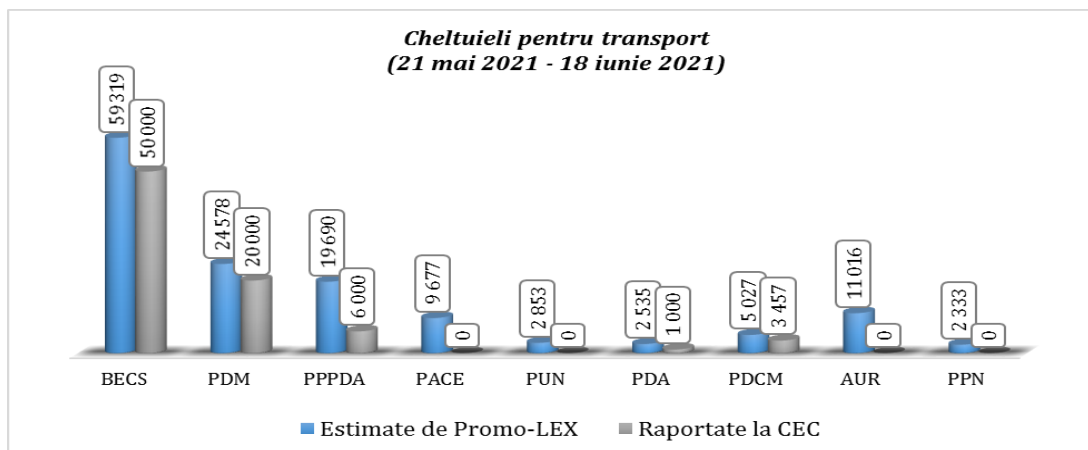
Prin urmare, constatăm că cele mai multe cheltuieli neraportate pentru publicitatea stradală și mobilă au fost estimate pentru BECS (328 521 de lei), urmat de PAS (105 692 de lei), PPȘ (56 270 de lei) și AUR (1 664 de lei).

7.5.5. Estimarea cheltuielilor de transport

În perioada monitorizată, observatorii Promo-LEX au raportat activități de campanie care au implicat deplasarea concurenților electorali sau a persoanelor detașate/delegate de aceștia atât în localitățile Republicii Moldova, cât și peste hotare, ceea ce a implicat efectuarea cheltuielilor pentru transport (cel puțin pentru combustibil și/sau bilete de avion)⁸⁹. Ca rezultat, au fost estimate cheltuieli totale neraportate de 9 concurenți electorali în valoare de cel puțin **56 571 de lei** (a se vedea graficul nr. 20).

⁸⁸ În cazul BECS, au fost raportate cel puțin 82 de billboarduri, cel puțin 231 de bannere pentru corturi, cel puțin 550 de bannere mici etc. În cazul PAS, au fost raportate cel puțin 33 de billboarduri, 23 de panouri stradale, 600 de bannere mici, 275 de bannere pentru corturi etc. În cazul PPȘ, au fost raportate cel puțin 29 de billboarduri, cel puțin 109 bannere pentru corturi, bannere mici etc. În cazul AUR, a fost raportat cel puțin un cort și bannere stradale.

⁸⁹ Întruniri electorale peste hotare au avut PAS, PACE, BECS și PPPDA.

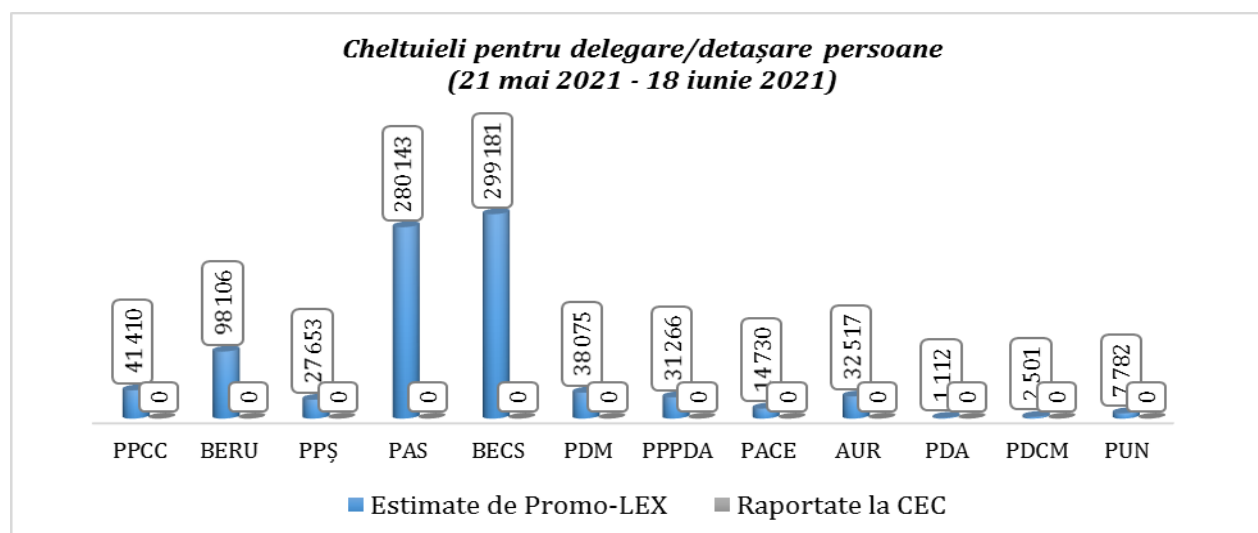

Prin urmare, constatăm că cele mai multe cheltuieli neraportate pentru transport au fost estimate pentru PPPDA (13 690 de lei), urmat de AUR (11 016 lei), PACE (9 677 de lei), BECS (9 319 lei), PDM (4 578 de lei), PUN (2 853 de lei), PPN (2 333 de lei), PDCM (1 570 de lei) și PPDA (1 535 de lei).

7.5.6. Estimarea cheltuielilor de delegare/detașare de persoane

Estimarea cheltuielilor de delegare/detașare de persoane este efectuată în baza cazurilor raportate de observatori cu implicarea agitatorilor în activități de campanie electorală pentru un anumit concurent electoral (1 agitator/1zi – 1 caz). Prețul minim de estimare a costurilor respective este stabilit în baza cuantumului minim garantat al salariului în sectorul real⁹⁰. Astfel, menționăm că în anul 2021, salariul minim este de 2 935 de lei, iar o oră de lucru costă minimum 17,37 lei.

În perioada de raportare, au fost identificate cel puțin 6 293 de cazuri⁹¹ de implicare a agitatorilor în activități de campanie electorală, fiind estimate cheltuieli neraportate de cel puțin **874 475 de lei** (a se vedea graficul nr. 21).

Prin urmare, constatăm că cele mai multe cheltuieli neraportate pentru delegarea/detașarea de persoane au fost estimate pentru BECS (299 181 de lei), PAS (280 143 de lei), BERU ((98 106 lei)

⁹⁰ [Hotărârea](#) Guvernului nr. 165 din 9 martie 2010 cu privire la cuantumul minim garantat al salariului în sectorul real.

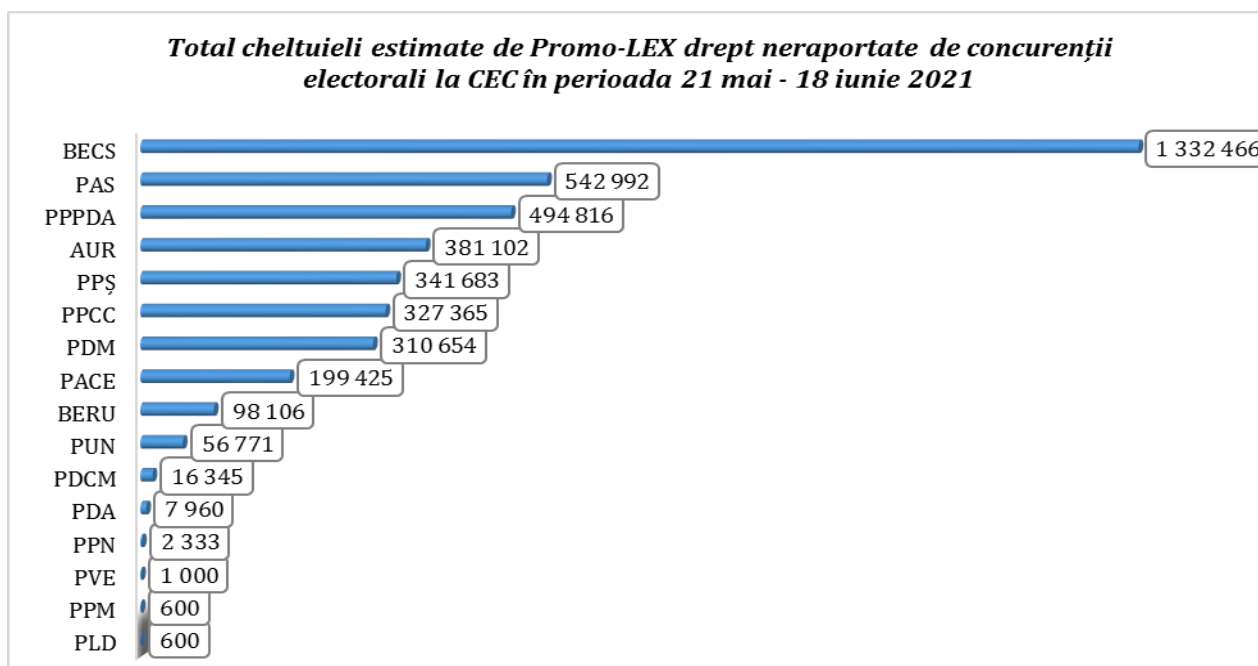
⁹¹ PPCC (298), BERU (706), PPȘ (199), PAS (2016), BECS (2153), PDM (274), PPPDA (225), PACE (106), AUR (234), PDA (8), PDCM (18) și PUN (56).

PPCC (41 410 lei), PDM (38 075 de lei), AUR (32 517 lei), PPPDA (31 266 de lei), PPŞ (27 653 de lei), PACE (14 730 de lei), PUN (7 782 de lei), PDCM (2 501 lei) și PPDA (1 112 lei).

7.5.7. Concluzii privind cheltuielile estimate de Promo-LEX

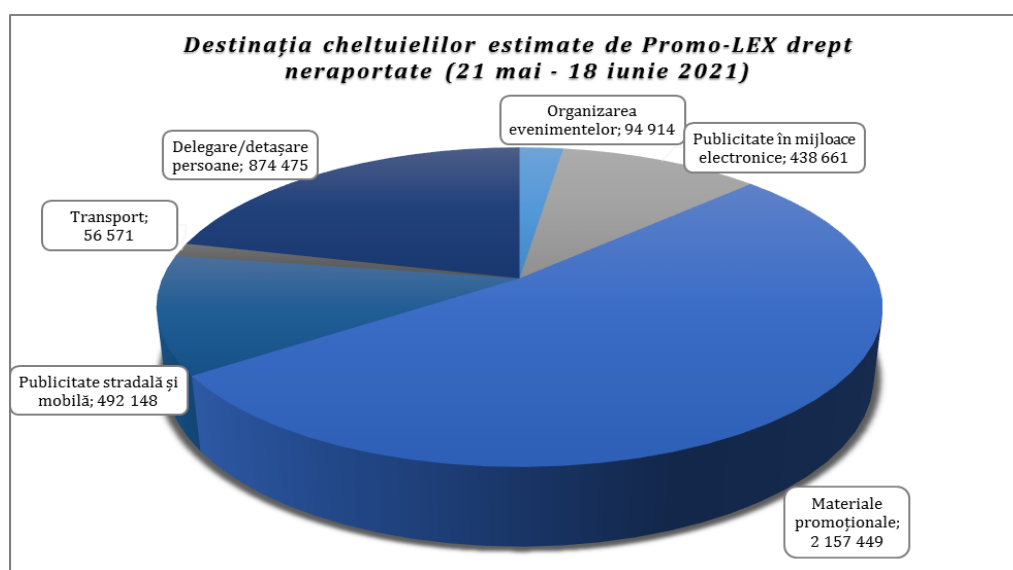
În contextul celor expuse, constatăm că pentru cele 4 săptămâni de campanie electorală, Promo-LEX a estimat cheltuieli neraportate de cel puțin **4 114 217 lei** (a se vedea graficul nr. 22). Dintre acestea, în 32% este vizat BECS, 13% – PAS, 12% – PPPDA și 9% – AUR.

Graficul nr. 22

În funcție de destinația cheltuielilor estimate drept neraportate, constatăm că cele mai multe au fost pentru materialele promoționale (52%), urmate de cheltuielile pentru delegare/detașare de persoane (21%) și pentru publicitate stradală și mobilă (12%) – a se vedea graficul nr. 23.

Graficul nr. 23

VIII. DISCURSUL DE URĂ ȘI INSTIGARE LA DISCRIMINARE

8.1. Constatări generale

Spațiul de manifestare. Mediul online rămâne în continuare spațiul cel mai frecvent utilizat pentru transmiterea mesajelor intolerante (rețelele de socializare – 7 cazuri, presa online – 10 cazuri, pagina web a unui partid politic – 2 cazuri). Alte opt cazuri au fost înregistrate în cadrul emisiunilor TV, iar trei cazuri – în cadrul unui eveniment public.

Criteriile care au stat la baza discursului de ură. Criteriile care au stat la baza cazurilor de discurs de ură și instigare la discriminare au fost: apartenența politică, sex/gen, orientarea sexuală, activitatea profesională, vârsta, naționalitatea, originea etnică, limba, dizabilitatea, domiciliul, opinia și rasa.

Grupuri afectate. Grupul reprezentat de către concurenții electorali, politicieni, membrii partidelor politice și simpatizanții acestora a fost cel mai afectat de mesajele intolerante. Alte grupuri sociale afectate de acest tip de discurs au fost: femeile, persoanele LGBTI, bărbații, persoanele în etate, migranții, unioniștii, musulmanii, arabii, românii/vorbitorii de limba română, rușii/vorbitorii de limba rusă, locuitorii din stânga Nistrului, persoanele cu dizabilități și altele.

8.2. Intoleranța generată de către concurenții electorali/politicieni

În perioada de raportare, cel puțin patru concurenți electorali au utilizat forme intolerante de exprimare: Igor Dodon (2 cazuri), Vladimir Voronin (2 cazuri) și Dorin Chirtoacă (1 caz).

În contextul protestelor organizate de către concurenții electorali, membrii și simpatizanții AUR, **Vladimir Voronin**, ex-președintele Republicii Moldova, candidat la funcția de deputat din partea BECS și președintele Partidului Comuniștilor din Republica Moldova, a scris pe pagina web a partidului, www.pcrm.md:

У так называемой партии «аур» – не только унионизм головного мозга, но и более серьезные психологические проблемы. Поэтому я расцениваю, что это не просто провокация, а тупая провокация, которая вскрывает уровень интеллекта и полное отсутствие политической подготовки вождей партии и их ручных молокососов типа Билецкого⁹².

Asocierea membrilor și simpatizanților AUR cu boala psihică și incapacitatea mintală a fost utilizată de către Vladimir Voronin pentru a-i pune într-o lumină negativă pe cei dintâi, în special pe Vlad Bilețchi, liderul AUR.

În același context, și **Igor Dodon**, ex-președinte al Republicii Moldova, candidat la funcția de deputat din partea BECS și președinte al Partidului Socialiștilor din Republica Moldova, a afirmat, pe data de 8 iunie 2021, în cadrul emisiunii „ИНТЕРВЬЮ НЕДЕЛИ” de la postul de televiziune Primul în Moldova:

Igor Dodon: Мне жена звонит, посылает мне видео где вот эти идиоты – я скажу, горе-политики – пришли протестовать у меня дома – у меня дома дети, жена... Слушайте, если вы занимаетесь политикой и хотите протестовать – ну протестовали бы у офиса социалистов...

Moderator: *Они и протестовали...*

---

⁹² http://www.pcrm.md/main/index_md.php?action=news&id=17625

Igor Dodon: ...у парламента... Но что вы имеете с частным домом, с семьёй что вы имеете? За это бьют морду. Я прошу прощения, что я так говорю в передаче... за это... просто мы это не будем делать... может быть, на данном этапе, но за это... мы это никому не простим. [...] Это дубинка ПАС, это дубинка президента... они же говорят, что они будут делать чистую кампанию... Но находят таких идиотов, дебилов и используют как политическую дубинку... они типа чистенькие... [...] я ещё раз говорю, по-мужски, за это бьют морду.⁹³

Pe de o parte, Igor Dodon a utilizat un mesaj de amenințare la adresa organizatorilor protestului („За это бьют морду. [...] просто мы это не будем делать... может быть, на данный момент, но за это... мы это никому не простим.”), accentuând stereotipul de gen („по-мужски, за это бьют морду”), iar, pe de altă parte, a etichetat participanții ca fiind bolnavi psihic („idiot”, „debil”).

8.3. Intoleranța promovată împotriva concurenților electorali/politicienilor

Din cele 30 de cazuri de mesaje intolerante înregistrate de Promo-LEX, în 12 cazuri au fost vizați cel puțin 6 concurenți electorali (Igor Dodon – BECS (4 cazuri), Vladimir Voronin – BECS (4 cazuri); Igor Grosu – PAS, Marina Tauber – PPȘ, Mark Tkaciuk – PPCC și Vlad Bilețchi – AUR – câte un caz). Alte două cazuri au afectat susținătorii PAS și BECS.

De cele mai multe ori, mesajele îndreptate împotriva concurenților electorali, a membrilor partidelor politice și a simpatizanților acestora au luat forma limbajului discriminatoriu, a denigrărilor, a dezumanizărilor, a sexismului, a asocierilor negative prin utilizarea stereotipurilor și prejudecăților cu privire la persoanele LGBTI etc.

Un mesaj denigrator la adresa candidatului BECS **Igor Dodon**, bazat pe prejudecățile de gen și asocierea negativă cu lucrătoarele de sex comercial, a fost înregistrat la postul 10 TV. Pe data de 18 iunie 2021, Redacția 10 TV a publicat articolul „O voce din diasporă: Cât de tâmpit trebuie să fii încât să îți crezi campania electorală pe șantaj și mituri?”. Conținutul acestui articol se bazează doar pe un presupus mesaj al unui cetățean al Republicii Moldova, aflat în afara țării, și publicat în rețelele de socializare. Articolul conține următorul mesaj:

*[...] blocul în care principala prostituată politică de la Chișinău s-a reunit cu proxenetul numărul 1 din Moldova.*⁹⁴

O altă formă de a denigra candidații la funcția de deputat, inclusiv de către jurnaliști, este cea în care sunt utilizate asocierile cu bolile psihice („dement care turbă”). Așa cum se poate vedea în articolul „Știre BOMBĂ! Mark Tkaciuk este foarte aproape să ajungă deputat în Parlamentul României”, publicat pe www.timpul.md, pe data de 14 iunie 2021, în care este vizat candidatul din partea PPCC **Mark Tkaciuk**:

*Bolșevicul a urlat ca un dement că vin „fasciștii” și că „socialiștii vor băga în Parlament un partid fascist”. [...] De ce n-ar vrea Tkaciuk ca minoritatea rusă din RM să se bucure de drepturile și de protecție care ar apărea odată cu aderarea la România, adică la Uniunea Europeană? Ar trebui să vrea, dacă e cu adevărat un patriot și nu doar un dement care turbă prin platouri tv.*⁹⁵

8.4. Intoleranța față de alte grupuri sociale

Alte 12 cazuri au vizat persoanele LGBTI, femeile, migrantii, romii și alte grupuri sociale.

Persoanele LGBTI sunt printre grupurile cele mai afectate de discursul de ură, instigare la discriminare, dar și de alte forme de manifestare a intoleranței. În contextul Festivalului „Moldova

⁹³ <https://www.facebook.com/113247366781343/videos/1444537599243452>

⁹⁴ <https://10tv.md/o-voce-din-diaspora-cat-de-tampit-trebuie-sa-fii-incat-sa-ti-crezi-campania-electorala-pe-santaj-si-mituri/2021/06/17/?fbclid=IwAR3mxYTBsQEKc-nF1NlqM9xjdpCOuvu9fp69fu1dAbYKH74GICUbNB4-Sc>

⁹⁵ <https://timpul.md/articol/tire-bomba-mark-tkaciuk-este-foarte-aproape-sa-ajunga-deputat-in-parlamentul-romaniei-164820.html>

Pride 2021”, organizat în perioada 15-20 iunie 2021 de Genderdoc-M și Friedrich Naumann Foundation România și Moldova, BECS a lansat Săptămâna Familiei, ca un contramanifest⁹⁶ față de Festivalul Pride.

În cadrul Marșului în susținerea familiei tradiționale, organizat pe data de 19 iunie 2021, în orașul Chișinău, consilierul PSRM din cadrul Consiliului Municipal Chișinău Alexandr Odințov a afirmat:

Человек с нетрадиционной сексуальной ориентацией, у которого нет семьи, нет ценностей, нет морального стержня, нет понятия родины, ему фиолетово... он... нате, заберите, дайте мне хлеба и зрелищ и заберите всё что вам нужно. В древние времена, никогда не допускали к управлению государством, царством, империи, и так далее, то что было раньше, человека у которого нет семьи, у которого нет детей. Почему? Потому что он не знает, что такое ячейка общества, у него нет любви к своей родине.⁹⁷

Afirmația consilierului CMC are scopul de a prezenta persoanele LGBTI ca fiind un „pericol social”, în special atunci când aceștia sunt angajați în instituții publice. Intoleranța față de acest grup este justificată din punctul de vedere al valorilor morale care, consideră autorul, nu sunt proprii acestui grup, dar și prin prisma faptului că persoanele LGBTI nu au copii. De asemenea, mesajul vizează persoanele heterosexuale care nu sunt căsătorite și nu au copii și care, în opinia lui Alexandr Odințov, nu ar trebui să dețină funcții de conducere, întrucât doar starea civilă (căsătorit(ă)) justifică/demonstrează abilitățile de lider și cele profesionale.

În acest mod, Alexandr Odințov promovează ideea conform căreia doar persoanele heterosexuale căsătorite și cu copii pot fi capabile să dețină funcții publice sau să ia decizii din funcții-cheie.

---

⁹⁶ Ziua Familiei este sărbătorită, în mod obișnuit, pe data de 15 mai. În anul 2021, BECS a lansat evenimentul „Săptămâna Familiei” în aceeași perioadă în care a fost anunțată organizarea Festivalului „Moldova Pride 2021” de către Genderdoc-M, 15-20 iunie 2021. Anunțul cu privire la Săptămâna Familiei a fost făcut inclusiv de către unul dintre reprezentanții BECS, Dumitru Korjevschi: https://aif.md/v-subbotu-v-kishinjove-i-drugih-gorodah-strany-projdjot-marsh-semi-a-v-voskresene-bolshoj-semejnyj-prazdnik/?fbclid=IwAR3RSLjw3npi0J9BMR2em0kHPvxBV9TP1pxd_T7xkuRgNN9yy_uJQj5CHA0.

⁹⁷ <https://www.privesc.eu/Arhiva/95328/Marsul-in-sustinerea-familiei-traditionale>

IX. EDUCAȚIE ȘI INFORMARE ELECTORALĂ

9.1. Campania Promo-LEX de informare, educație electorală și mobilizare apolitică a cetățenilor Republicii Moldova cu drept de vot

În contextul alegerilor parlamentare anticipate din 11 iulie 2021, Asociația Promo-LEX a desfășurat activități de informare și educație electorală a alegătorilor. Activitățile au vizat tinerii alegători, alegătorii din regiunea transnistreană și din diasporă, precum și alegătorii în general.

În parteneriat cu postul de televiziune „Dnestr TV”, postul de radio „Новая Волна”, postul de televiziune „ELITA TV”, Asociația Obștească Academia de Creații și Inovații Mediatică (portalul ZonaDeSecuritate.md) și Asociația Obștească „Academia ROCKIT”, au fost realizate activități de informare și mobilizare apolitică online destinate alegătorilor din stânga Nistrului. În acest sens, în perioada de raportare au fost realizate și promovate 3 postări de informare⁹⁸ și 2 reportaje video⁹⁹ cu privire la procedurile electorale și campania electorală¹⁰⁰.

Pentru a facilita o platformă de dezbateri dintre concurenții electorali și alegători, Asociația Promo-LEX, în parteneriat cu Postul de televiziune ProTV Chișinău, Radio Europa Liberă Moldova, portalul Anticorupție.md, publicația online NewsMaker, Agenția de Presă IPN și portalul Privesc.eu, a organizat 2 dezbateri electorale^{101,102}. Dezbaterile au fost organizate la Postul de televiziune ProTV Chișinău. În cadrul dezbaterilor au participat concurenții electorali înregistrați în cursa pentru funcția de deputat în Parlamentul Republicii Moldova. În total, în perioada 21 iunie – 9 iulie 2021, vor fi organizate 15 dezbateri electorale.

Pe 22 iunie, Promo-LEX a lansat primul spot video motivațional de încurajare a participării alegătorilor la vot¹⁰³. Spotul va fi promovat pe rețelele de socializare, precum și la 9 posturi TV cu difuzare națională și regională.

De asemenea, organizațiile care au primit granturi din partea Asociației Promo-LEX au desfășurat mai multe activități de informare, educație electorală și mobilizare apolitică a alegătorilor, după cum urmează:

- Asociația Obștească „Academia Rockit” a realizat 4 spoturi video informative despre evenimentele-cheie din cadrul campaniei electorale¹⁰⁴, 13 spoturi video informative¹⁰⁵ despre concurenții electorali¹⁰⁶ și 8 postări cu declarațiile concurenților electorali¹⁰⁷.
- Asociația Obștească „Asociația pentru Democrație Participativă” (ADEPT) a creat o pagină dedicată alegerilor parlamentare anticipate (alegeri.md). Pagina include informații cu privire

⁹⁸ De exemplu, postarea „Secții de vot pentru alegătorii din stânga Nistrului”, 22.06.2021. <https://www.facebook.com/promolex.md/photos/a.210253822322200/4608508145830057/>

⁹⁹ Reportaj video Dnestr TV „Ветер перемен. Молдова готовится к Парламентским выборам”, 21.06.2021. <http://dnestr.tv/14505-veter-peremen-moldova-gotovitsya-k-parlamentskim-vyboram.html?fbclid=IwAR3Aflh4rQtd4XJbwBmgirMD2jkOUZb53mpbRzBth7siLE-IWbaCwnvDm7o>

¹⁰⁰ Reportaj video Zona de Securitate „ALEGERI 2021: Proceduri de vot pentru regiunea transnistreană. Cimil: «Avem și oameni de bună-credință»”, 21.06.2021. <https://zonadesecuritate.md/alegeri-2021-proceduri-de-vot-pentru-regiunea-transnistreana-cimil-avem-si-oameni-de-buna-credinta/>

¹⁰¹ Dezbaterea din 21.06.2021. <https://www.facebook.com/154322891276373/videos/1738362189698431>

¹⁰² Dezbaterea din 22.06.2021. <https://www.facebook.com/promolex.md/videos/196919322347744>

¹⁰³ Spot video „Pe 11 iulie venim cu toții! VOTĂM! Ca să putem merge înainte!”, 22.06.2021. <https://www.youtube.com/watch?v=6uDEb8iWylc>

¹⁰⁴ De exemplu, știre video KOMETA „Sondaj politic”, 21.06.2021. <https://www.youtube.com/watch?v=jwhi1wXlWLU>

¹⁰⁵ De exemplu, știre video KOMETA „Repartizarea mandatelor”, 09.06.2021. <https://www.youtube.com/watch?v=Ynecj22TNeI&fbclid=IwAR2cjs0uV2icgEq49y1vaJ61GypW9IPEwUuMLrjGeYWxbRHbF4fvS9aQYQ>

¹⁰⁶ De exemplu, știre video KOMETA „Protest acasă la Dodon”, 09.06.2021. <https://www.youtube.com/watch?v=nlDvBWWNB4U>

¹⁰⁷ De exemplu, postare KOMETA „Declarație Sergiu Litvinenco”, 17.06.2021.

la campania electorală și este destinată alegătorilor din diasporă¹⁰⁸. De asemenea, a fost realizată o postare de mobilizare a alegătorilor din diasporă¹⁰⁹.

- ICS „Reforma Art” SRL (postul de televiziune Jurnal TV) a lansat un video promo general de mobilizare a alegătorilor¹¹⁰, a creat și a promovat 7 spoturi video explicative despre procesul electoral și atribuțiile parlamentului¹¹¹ și 10 testimoniale cu îndemnul prezentatorilor Jurnal TV de a ieși la vot¹¹².
- „Interact Media” SRL (portalul Agora.md) a creat și a lansat o pagina dedicată alegerilor parlamentare anticipate¹¹³. De asemenea, au fost realizate 6 evenimente LIVE cu participarea concurenților electorali¹¹⁴ și 2 știri privind alegerile parlamentare anticipate¹¹⁵.

9.2. Activități de instruire și informare a alegătorilor organizate de CEC și CICDE

Activități de instruire. În perioada supusă observării, CEC a instruit față în față persoanele responsabile de finanțele concurentului electoral, cu accent pe modul de întocmire și prezentare a raportului privind finanțarea campaniei electorale și pe aspectele răspunderii juridice pentru încălcarea regulilor în domeniu.

La 15 iunie CICDE, în comun cu CEC, a organizat seminarul „Mass-media și alegerile”, fiind abordate aspecte cum ar fi particularitățile alegerilor parlamentare; sistemul organelor electorale: programul calendaristic pentru alegerile parlamentare anticipate; statutul jurnalistului; simularea procesului electoral.

La 16 iunie 2021, CICDE a instruit membrii BESV antrenați în organizarea și desfășurarea alegerilor parlamentare anticipate din 11 iulie 2021. Seminarul s-a desfășurat în regim de videoconferință, în limbile română și rusă și a inclus subiecte precum: constituirea și forma de lucru a biroului electoral al secției de votare; listele electorale; examinarea contestațiilor; măsuri de prevenire a infecției COVID-19 în procesul electoral.

Activități de informare. La 11 iunie 2021 CICDE, în parteneriat cu CEC și Consiliul Europei, a organizat masa rotundă cu genericul: „O abordare complexă privind combaterea discursului de ură în Republica Moldova”. Evenimentul s-a înscris în eforturile organizatorilor de creștere a cunoștințelor și conștientizare cu privire la conceptul de discurs de ură; discutarea rolului concurenților electorali și al partidelor politice și mass-mediei în asigurarea unei campanii electorale fără discurs de ură, precum și reafirmarea importanței eliminării discursului de ură de către PP și mass-media, ca un prim pas în combaterea discursurilor de ură în general.

În perioada supusă monitorizării, directoarea CICDE a participat la 2 evenimente (emisiunea TV „Obiectiv comun”¹¹⁶ și workshopul „Schimbarea începe cu tine”¹¹⁷), în cadrul cărora au fost trecute în revistă activitățile de educație civică și electorală lansate de CICDE pentru alegerile din 11 iulie

---

¹⁰⁸ http://alegeri.md/w/Votarea_%C3%AEn_str%C4%83in%C4%83tate_la_alegerile_parlamentare_2021

¹⁰⁹ Instagram story „Banca de Bancuri” pentru mobilizarea participării la alegeri, 21.06.2021. https://www.instagram.com/stories/bancadebancuri/2601069289320305849/?utm_source=ig_story_item_share&utm_medium=copy_link&fbclid=IwAR1P49VO4dSWz88FuDDr6B-xwrbcj-nZVSJ4veDL8EPvGuXO59zP0s5LaYw

¹¹⁰ Video promo „Eu nu mai pot! Mă duc la vot!”, 15.06.2021. <https://www.facebook.com/watch/?v=163658592410012>

¹¹¹ De exemplu, video explicativ „Adoptarea legilor și hotărârilor de către Parlament”, 16.06.2021.

<https://www.facebook.com/watch/?v=344947593710688>

¹¹² De exemplu, video testimonial „Val Butnaru: Eu nu mai pot! Mă duc la vot!”, 17.06.2021.

<https://www.facebook.com/watch/?v=491956775356635>

¹¹³ Pagina web: <https://agora.md/alegeri2021>

¹¹⁴ De exemplu, Eveniment LIVE cu Andrei Donică din 22.06.2021. https://www.facebook.com/watch/live/?v=1390254904673806&ref=notif&notif_id=1624349674585925&notif_t=live_video_explicit

¹¹⁵ De exemplu, știrea „Fără certificate de integritate”, 09.06.2021.

<https://agora.md/stiri/89071/fara-certIFICATE-de-integritate-dar-cu-declaratii-pe-proprie-raspundere-cum-demonstreaza-cei-care-vor-sa-intre-in-cursa-electoral-ca-sunt-curati-ca-lacrime-video>

¹¹⁶ Emisiunea TV [Obiectiv comun](#), TVR Moldova, 14 iunie 2021.

¹¹⁷ Workshop „[Schimbarea începe cu tine](#)”, organizat de Institutul pentru Politici și Reforme Europene, 15 iunie 2021.

2021, precum și au fost dezbătute subiecte ca: prezența tinerilor în alegeri, obstacolele și soluțiile pentru a motiva tânărul electorat să se implice în procesul electoral.

La 11 iunie, CICDE, în colaborare cu Centrul Municipal de Tineret Chișinău, a lansat campania de promovare a participării tinerilor la VOT „Votul Tău – Viitorul Nostru”, care are drept scop informarea și educarea tinerilor privind participarea acestora în cadrul alegerilor parlamentare anticipate din 11 iulie 2021. În cadrul acestei campanii a fost organizată o sesiune despre importanța participării tinerilor la vot.

În vederea informării alegătorilor din localitățile din stânga Nistrului și a celor aflați peste hotare, autoritatea electorală a elaborat și a publicat două materiale video cu informații despre secțiile de votare unde aceștia pot vota, precum și despre importanța votului.

Menționăm că atât pe pagina sa oficială, cât și pe paginile sale de pe rețelele de socializare, autoritatea electorală continuă să plaseze informații privind procesul de organizare a scrutinului parlamentar: candidații înregistrați în cursa electorală, observatorii acreditați, actele necesare pentru votare, textul buletinului de vot, termenele stabilite în vederea realizării acțiunilor cuprinse în Planul calendaristic, precum și ședințele organului electoral.

9.3. Activități de informare electorală incluzivă promovate de concurenți

MO Promo-LEX apreciază acțiunile concurenților electorali orientate spre asigurarea unei informări incluzive a diferitor categorii de alegători cu dizabilități. În acest sens, atragem atenția asupra unei bune practici de informare electorală a alegătorilor cu deficiențe de vedere implementată, potrivit observărilor, de cel puțin doi concurenți: PAS¹¹⁸ și PUN¹¹⁹. Se are în vedere elaborarea de pliante electorale cu programul electoral al concurentului în limbaj Braille și transmiterea către organizațiile de nevăzători. Suntem de părere că astfel de inițiative ar fi necesar să fie preluate de toți concurenții.

---

¹¹⁸ [Veste bună](#) pentru nevăzători!

¹¹⁹ [Cât de dificil](#) le este persoanelor cu dizabilități de vedere în R. Moldova?

RECOMANDĂRI

Guvernului Republicii Moldova

1. Aprobarea unei hotărâri de Guvern cu privire la modificarea Hotărârii nr. 57 din 12.05.2021 în sensul suplinirii sumei de 70 mil. de lei alocate până la devizul de cheltuieli estimat pentru organizarea și desfășurarea alegerilor parlamentare anticipate din 11 iulie 2021 aprobat de CEC.

Comisiei Electorale Centrale:

2. Revizuirea în ansamblu a Regulamentului privind modul de întocmire, prezentare și verificare a listelor de subscripție în vederea asigurării unor proceduri transparente și conforme prevederilor Codului electoral.
3. Examinarea obligatorie a tuturor capetelor invocate în contestații și soluționarea eficientă a acestora, or, contestatarilor trebuie să le fie asigurat dreptul la un recurs eficient.
4. Reexaminarea în mod urgent a deciziei de constituire a secțiilor de votare peste hotare, în colaborare cu MAEIE, astfel încât să fie creată posibilitatea reală și nu iluzorie pentru alegătorii din afara țării de exercitare a dreptului de a vota.
5. Autosesizarea și condamnarea publică în cazurile de discurs de ură și instigare la discriminare înregistrate în spațiul public pe durata campaniei electorale.
6. Revizuirea pct. 19 din Regulamentul privind statutul observatorilor și procedura de acreditare a acestora cu referire la dreptul de exprimare al observatorilor astfel încât prevederea să corespundă exact sensului articolului 68 din Codul electoral și art. 10, § 1 al Convenției europene pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale.

Consiliului Audiovizualului

7. Să informeze autoritățile responsabile de aplicarea legii și alte instituții relevante din domeniul promovării egalității și nediscriminării în cazurile în care autorul discursului de ură în media audiovizuală nu este instituția media/jurnalistul.

Concurenților electorali:

8. Asigurarea unei informări electorale incluzive a tuturor categoriilor de alegători, inclusiv a celor din grupuri etnice, alegători cu dizabilități etc. cu privire la conținutul programelor electorale.
9. Abținerea de la acțiuni ce ar putea fi tratate ca presiuni asupra judecătorilor sau imixtiune în înfăptuirea actului de justiție.
10. Neadmiterea, în campania electorală, a practicilor de intimidare și/sau utilizare a violenței față de toți subiecții implicați în organizarea și desfășurarea alegerilor, inclusiv alți concurenți.
11. Raportarea tuturor cheltuielilor de campanie în conformitate cu perioada de efectuare a achitărilor pentru activitățile de campanie, precum și perioada de desfășurare a acestora.

ABREVIERI

alin. – alineatul

APL – administrația publică locală

art. – articolul

ASP – Agenția Servicii Publice

AUR – Partidul Politic „ALIANȚA PENTRU UNIREA ROMÂNILOR”

BE – Blocul electoral

BECS – Blocul electoral al Comuniștilor și Socialiștilor

BERU – Blocul electoral „RENATO USATÎI”

BESV – birou electoral al secției de votare

BPR – Biroul politici de reintegrare

CEC – Comisia Electorală Centrală

CECE – Consiliul electoral al circumscripției electorale de nivelul al II-lea

CICDE – Centrul de Instruire Continuă în Domeniul Electoral

CNESP – Comisia Națională Extraordinară de Sănătate Publică

CSS – Consiliul Suprem de Securitate

CUC – Comisia Unificată de Control

lit. – litera

MAEIE – Ministrul Afacerilor Externe și Integrării Europene

MAI – Ministerul Afacerilor Interne

MO – Misiune de observare

MPSN – Mișcarea Profesioniștilor „Speranța-Надежда”

mun. – municipiu

NOI – Partidul Politic Noua Opțiune Istorică

nr. – număr

OSCE – Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa

OSCE/ODIHR – Biroul OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului

OTL – observator pe termen lung

OTS – observator pe termen scurt

PACE – Partidul Politic Partidul Acasă Construim Europa „PACE”

PAS – Partidul Politic „Partidul Acțiune și Solidaritate”

pct. – punctul

PDCM – Partidul Politic „Partidul Dezvoltării și Consolidării Moldovei”

PDM – Partidul Democrat din Moldova

PLD – Partidul Legii și Dreptății

POM – Partidul Politic Partidul Oamenilor Muncii

PP – partid politic

PPCC – Partidul Politic „Partidul Acțiunii Comune – Congresul Civic”

PPDA – Partidul Politic „Democrația Acasă”

PPM – Partidul „Patrioții Moldovei”

PPN – Partidul Politic „NOI”

PPP – Partidul Politic „Patria”

PPPDA – Partidul Politic „Platforma Demnitate și Adevăr”

PPPO – Partidul Politic „Puterea Oamenilor”

PPȘ – Partidul Politic „Șor”

PRM – Partidul Regiunilor din Moldova

PS – Partidul Politic „Partidul Schimbării”

PSRM – Partidul Socialiștilor din Republica Moldova

PUN – Partidul Politic „Partidul Unității Naționale”

PVE – Partidul Politic „Partidul Verde Ecologist”

RFE – Registrul funcționarilor electorali

SIS – Serviciul de Informații și Securitate

SV – secție de votare

UAT – unitate administrativ-teritorială

USAID – Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională

ANEXE

Anexa nr. 1. Observatorii acreditați în perioada 12 mai – 22 iunie 2021

Instituția solicitantă	12 mai – 25 mai	26 mai – 8 iunie	9 iunie – 22 iunie	TOTAL la 22.06.2021
OBSERVATORI NAȚIONALI				1019
Misiunea de observare Promo-LEX	68	612	287	967
Institutul Internațional de monitorizare a dezvoltării democrației, parlamentarismului și respectării drepturilor electorale ale cetățenilor statelor membre ale AI a CSI	-	3	-	3
Asociația Obștească „Reprezentanța în Moldova a National Democratic Institute din SUA”	-	-	18	18
Ambasada Japoniei în Republica Moldova	-	2	-	2
Ambasada Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord în Republica Moldova	-	11	1	12
Ambasada Regatului Țărilor de Jos în Republica Moldova	-	-	1	1
Ambasada Letoniei în Republica Moldova	-	-	1	1
Delegația Uniunii Europene în Republica Moldova	-	-	5	5
Rețeaua Europeană a Organizațiilor de Monitorizare a Alegerilor (ENEMO)	-	-	10	10
OBSERVATORI INTERNAȚIONALI				169
Ambasada Republicii Cehe în Republica Moldova	2	-	-	2
Ambasada Ungariei în Republica Moldova	3	-	-	3
Ambasada Republicii Turcia în Republica Moldova	-	9	-	9
Ambasada Japoniei în Republica Moldova	-	3	-	3
Ambasada Ucrainei în Republica Moldova	-	12	-	12
Ambasada Regatului Suediei în Republica Moldova	-	5	-	5
Ambasada Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord în Republica Moldova	-	3	2	5
Ambasada Republicii Franceze în Republica Moldova	-	3	-	3
Ambasada Republicii Lituania în Republica Moldova	-	-	4	4
Ambasada Federației Ruse în Republica Moldova	-	-	8	8
Ambasada Regatului Țărilor de Jos în Republica Moldova	-	-	2	2
Ambasada Letoniei în Republica Moldova	-	-	2	2
Ambasada Republicii Polone în Republica Moldova	-	-	5	5
Consulatul General al Republicii Turcia la Comrat	-	-	4	4
Delegația Uniunii Europene în Republica Moldova	-	-	6	6
Biroul de Cooperare al Elveției/Reprezentanța Ambasadei Confederației Elvețiene în Republica Moldova	-	1	-	1
Rețeaua Europeană a Organizațiilor de Monitorizare a Alegerilor (ENEMO)	-	6	13	19
Biroul OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului (OSCE/BIDDO)	4	36	4	44
Misiunea de observare a Comunității Statelor Independente (CSI)	-	2	7	9
Consiliul Adunării Interparlamentare a Statelor Membre ale CSI	-	22	-	22
Asociația Obștească „Reprezentanța în Moldova a National Democratic Institute din SUA”	-	-	1	1
EXPERTI ELECTORALI INTERNAȚIONALI				13
Comisia Electorală Centrală a Federației Ruse	-	2	1	3
Comisia Electorală Centrală a Ucrainei	-	2	-	2
Comisia Electorală Centrală a Republicii Azerbaidjan	-	-	2	2
Comisia Electorală Centrală a Georgiei	-	-	2	2
Consiliul Electoral Suprem al Republicii Turcia	-	-	2	2
Comisia Centrală pentru Alegeri și Desfășurarea Referendumurilor Republicane a Republicii Belarus	-	-	2	2

Anexa nr. 2. Întrunirile electorale organizate în instituții de stat în timpul orelor de muncă

Concurent	Localitate	Data	Detalii eveniment
BECS	Basarabeasca, Bașcalia	09.06.2021	Întrunire electorală cu angajații Gimnaziului.
	Basarabeasca, Sadaclia	09.06.2021	Întrunire electorală cu angajații Centrului de Sănătate.
	Taraclia, Taraclia	09.06.2021	Întrunire electorală cu angajații Centrului de Sănătate.
	Bălți, Bălți	10.06.2021	Întrunire electorală cu angajații „Poșta Moldovei” Î.S.
	Bălți, Bălți	10.06.2021	Întrunire electorală cu angajații „Rețelele Electrice de Distribuție Nord” S.A.
	Bălți, Bălți	10.06.2021	Întrunire electorală cu angajații „Furnizarea Energiei Electrice Nord” S.A.
	Leova, Sărățica Nouă	10.06.2021	Întrunire electorală cu angajații Grădiniței.
	Leova, Iargara	11.06.2021	Întrunire electorală cu angajații Centrului de Sănătate.
	Taraclia, Tvardița	11.06.2021	Întrunire electorală cu angajații Zonei Antreprenoriatului Liber
	Edineț, Edineț	12.06.2021	Depasarea la ședința de lucru a partidului cu mașinile de serviciu ale funcționarilor consiliului raional.
	Dondușeni, Dondușeni	12.06.2021	Întrunire electorală cu angajații IMSP Spitalul Raional Dondușeni și IMSP Centrul Medicilor de Familie.
	Anenii Noi, Zolotievca	14.06.2021	Întrunire electorală cu angajații Primăriei.
	Leova, Cazangic	15.06.2021	Întrunire electorală cu angajații Grădiniței.
	Cahul, Cahul	16.06.2021	Întrunire electorală cu angajații din domeniul sănătății.
	Căușeni, Copanca	18.06.2021	Întrunire electorală cu angajații Grădiniței.
BERU	Bălți, Bălți	14.06.2021	Întrunire electorală cu angajații Gimnaziului nr. 10.
	Bălți, Bălți	14.06.2021	Întrunire electorală cu angajații Gimnaziului nr. 9.
	Bălți, Bălți	14.06.2021	Întrunire electorală cu angajații Instituției preșcolare nr. 21.
	Bălți, Bălți	15.06.2021	Întrunire electorală cu angajații LT „Lucian Blaga”
	Bălți, Bălți	15.06.2021	Întrunire electorală cu angajații Gimnaziului nr. 2.
	Bălți, Bălți	16.06.2021	Întrunire electorală cu angajații Grădiniței de copii nr. 3.
	Bălți, Bălți	16.06.2021	Întrunire electorală cu angajații LT „A.S. Pușkin”.
	Bălți, Bălți	16.06.2021	Întrunire electorală cu angajații LT „Vasile Alecsandri”.
PAS	Bălți, Bălți	16.06.2021	Întrunire electorală cu angajații Grădiniței nr. 1.
	Bălți, Bălți	18.06.2021	Întrunire electorală cu angajații LT „Lucian Blaga”.
	Bălți, Bălți	18.06.2021	Întrunire electorală cu angajații Grădiniței nr. 19.
	Criuleni, Corjova	18.06.2021	Întrunire electorală cu angajații Gimnaziului.
PDCM	Taraclia, Taraclia	11.06.2021	Întrunire electorală cu angajații Centrului de Sănătate.
	Drochia, Drochia	11.06.2021	Întrunire electorală cu angajații CTAS.
PDM	Cimișlia, Gura-Galbenei	09.06.2021	Întrunire electorală cu angajații LT „Hyperion”.
	Cimișlia, Hârtop	10.06.2021	Întrunire electorală cu angajații Gimnaziului.
	Criuleni, Boșcana	14.06.2021	Întrunire electorală organizată în cabinetul de serviciu al primarului localității (desemnat de PDM).
	Strășeni, Bucovăț	15.06.2021	Întrunire electorală cu angajații Gimnaziului.
	Căușeni, Coșcalia	17.06.2021	Întrunire electorală cu cadrele didactice din localitate.
PPPDA	Chișinău, Botanica	11.06.2021	Întrunire electorală cu angajații Gimnaziului nr. 31.
	Sângerei, Biliceni Noi	11.06.2021	Întrunire electorală cu angajații Grădiniței.
	Sângerei, Mândreștii Noi	11.06.2021	Întrunire electorală cu angajații Grădiniței.
	Sângerei, Mândreștii Noi	11.06.2021	Întrunire electorală cu angajații Gimnaziului.
	Anenii Noi, Șerpeni	18.06.2021	Întrunire electorală cu angajații Primăriei și Grădiniței.
PPȘ	Căușeni, Căușeni	14.06.2021	Întrunire electorală cu angajații ÎM „Salubritate și Amenajare”.
	Căușeni, Căușeni	15.06.2021	Întrunire electorală cu angajații ÎM „Apă Canal”.

*Anexa nr. 3. Deschiderea conturilor bancare „Fond electoral”,
deemnarea trezorerilor și depunerea rapoartelor săptămânale la CEC*

<i>Concurent</i>	<i>Înregistrare concurent</i>	<i>Deemnare trezorer</i>	<i>Raport partid înc. campanie</i>	<i>Deschidere cont „Fond electoral”</i>	<i>Raport înc. (3 zile)</i>	<i>Săptămâna 1</i>	<i>Săptămâna 2</i>	<i>Săptămâna 3</i>	<i>Săptămâna 4</i>
PACE	21.05.2021	21.05.2021		08.06.2021	11.06.2021	informare	informare	11.06.2021	18.06.2021
PPCC	21.05.2021	21.05.2021	28.05.2021	26.05.2021	28.05.2021	28.05.2021	04.06.2021	11.06.2021	18.06.2021
BERU	21.05.2021	21.05.2021	23.05.2021	26.05.2021		28.05.2021	04.06.2021	11.06.2021	18.06.2021
PPȘ	21.05.2021	21.05.2021	24.05.2021	21.05.2021		28.05.2021	04.06.2021	11.06.2021	18.06.2021
PAS	21.05.2021	21.05.2021	25.05.2021	21.05.2021	26.05.2021	28.05.2021	04.06.2021	11.06.2021	18.06.2021
BECS	21.05.2021	21.05.2021	21.05.2021	25.05.2021	27.05.2021	28.05.2021	04.06.2021	11.06.2021	18.06.2021
MPSN	25.05.2021	25.05.2021						informare	
PDM	26.05.2021	26.05.2021	26.05.2021	26.05.2021		28.05.2021	04.06.2021	11.06.2021	18.06.2021
PPPDA	31.05.2021	31.05.2021	31.05.2021	01.06.2021	03.06.2021	-	04.06.2021	11.06.2021	18.06.2021
PUN	02.06.2021	02.06.2021		08.06.2021		-	informare	11.06.2021	18.06.2021
PDA	03.06.2021	03.06.2021		01.06.2021		-	12.06.2021	12.06.2021	18.06.2021
AUR	04.06.2021	04.06.2021		09.06.2021		-	informare	11.06.2021	18.06.2021
PDCM	04.06.2021	04.06.2021	08.06.2021	28.05.2021	07.06.2021	-	10.06.2021	11.06.2021	18.06.2021
PPN	04.06.2021	04.06.2021				-		informare	informare
PVE	07.06.2021	07.06.2021				-	-	informare	18.06.2021
PLD	07.06.2021	07.06.2021		25.05.2021		-	informare	11.06.2021	18.06.2021
PPPO	08.06.2021	08.06.2021		10.06.2021		-	-	13.06.2021	18.06.2021
PRM	14.06.2021	14.06.2021				-	-	-	informare
PPM	14.06.2021	14.06.2021				-	-	-	informare
POM	17.06.2021	17.06.2021				-	-	-	
PS	17.06.2021	17.06.2021		18.06.2021		-	-	-	
NOI	18.06.2021					-	-	-	
V. Valico	18.06.2021					-	-	-	